

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΩΗΝ

ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Στεγαστικά δάνεια και αναπτυσσόμενος
πιστωτικός κίνδυνος»**

Πτυχιακή Εργασία των:

Λιαροπούλου Διονυσία (Α.Μ. 12722)

Παπαυγέρης Κωνσταντίνος (Α.Μ. 12850)

Εποπτεύων Καθηγητής:

Βάσιος Ηλίας

Πάτρα 2016

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «στεγαστικά δάνεια και αναπτυσσόμενος πιστωτικός κίνδυνος», ασχολούμαστε με τον τομέα των τραπεζών και πιο συγκεκριμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο και τα δάνεια που αυτές παρέχουν.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τις τράπεζες και τα δάνεια εστιάζοντας κυρίως στα είδη που έχουν δημιουργηθεί και τις ανάγκες που αυτά εξυπηρετούν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εστιάζουμε συγκεκριμένα στα στεγαστικά και κόκκινα δάνεια εξηγώντας αναλυτικά το πως ξεκίνησαν, τον σκοπό που αυτά εξυπηρετούν, αλλά και τον ρόλο που έπαιξε η οικονομική κρίση στην ραγδαία αύξηση τους.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε αποκλειστικά στον πιστωτικό κίνδυνο, αναφερόμενοι στους λόγους για τους οποίους μπορεί να προκληθεί αλλά και στους τρόπους που μπορεί αυτός να μετρηθεί και να αποφευχθεί.

Έπειτα, στο τέταρτο κεφάλαιο, αναφερόμαστε στην συνθήκη της Βασιλείας ξεκινώντας με μια ιστορική αναδρομή εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους αυτή δημιουργήθηκε, και στην πορεία εξηγούμε τις αιτίες που οδήγησαν σε βελτίωση και αναθεώρηση αυτής φτάνοντας μέχρι και σήμερα.

Κλείνοντας, το πέμπτο κεφάλαιο το οποίο αποτελείται από το ερευνητικό κυρίως κομμάτι της εργασίας παραθέτουμε αποτελέσματα και έρευνες αναφορικά με τα στεγαστικά και κόκκινα δάνεια σχετικά με το πως αυτά αυξήθηκαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της πτυχιακής εργασίας είναι η ενασχόληση μας με τον τρόπο λειτουργίας των τραπεζών και ειδικότερα των στεγαστικών δανείων και του αναπτυσσόμενου πιστωτικού κινδύνου στο τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας, καθώς επίσης και την εξέλιξη των στεγαστικών σε κόκκινα δάνεια κατά την περίοδο της κρίσης.

Στην παρουσίαση αυτή αναφέρονται μελέτες, έρευνες, στατιστικά στοιχεία στεγαστικών και μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως επίσης και προβλέψεις πιστωτικού κινδύνου.

Ύστερα από την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας, καταγράψαμε τα σχόλια και τις παρατηρήσεις μας βάση των οποίων θα παρουσιάσουμε αναλυτικά και το τελικό μας συμπέρασμα στο κλείσιμο αυτής της παρουσίασης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η υπερχρέωση των ελληνικών νοικοκυριών μέσω τραπεζικού δανεισμού τείνει να εξελιχθεί σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα στην χώρα μας. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια υπερπροσφορά δανειακών προϊόντων εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προς τους καταναλωτές με σκοπό, αφενός μεν τη διευκόλυνση των πολιτών να προβαίνουν στην ικανοποίηση των καταναλωτικών αναγκών τους, αφετέρου δε την αύξηση των κερδών των τραπεζών.

Η ευκολία αυτή που εξασφαλίζουν στους πολίτες τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχει επηρεάσει καταλυτικά την οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτικού κοινού. Με αποτέλεσμα οι τράπεζες να προβαίνουν στην αλόγιστη χορήγηση δανείων και πιστωτικών καρτών δίχως πρότερη εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών. Οι κακής ποιότητας χρηματοδοτήσεις (bad loans) έχουν παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο σε πολλές τραπεζικές κρίσεις και έχουν θέσει πολλά πιστωτικά ιδρύματα σε κίνδυνο πτώχευσης.

Είναι γενικώς αποδεκτό, ότι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αντιμετωπίζουν καθημερινά ποικίλους κινδύνους, οι οποίοι είναι είτε άμεσα είτε έμμεσα συνδεδεμένοι με τις λειτουργίες τους και τις δραστηριότητες τους. Λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής θέσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο παγκόσμιο σύστημα αλλά και στην παγκόσμια οικονομία, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι αυτοί οι κίνδυνοι μπορούν εύκολα να κλυδωνίσουν την παγκόσμια οικονομία και να πυροδοτήσουν σημαντικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007, όπου ξεκίνησε από την αγορά των ΗΠΑ και επεκτάθηκε σε όλες τις αγορές. Αυτοί οι κίνδυνοι αποτελούν στο σύνολο τους τον τραπεζικό κίνδυνο.

Ειδικότερα, ο τραπεζικός κίνδυνος μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε σημαντικές υποκατηγορίες. Οι σπουδαιότερες μορφές τραπεζικών είναι ο πιστωτικός, ο λειτουργικός, ο χρηματοοικονομικός και τέλος ο επιχειρηματικός κίνδυνος. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί διαχρονικά τη σημαντικότερη κατηγορία κινδύνου για το τραπεζικό σύστημα και για αυτό το λόγο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες ώστε να καταφέρουν να τον διαχειριστούν και να τον περιορίσουν. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο έχουν συσταθεί και πολύ σημαντικές εποπτικές αρχές, οι οποίες στοχεύουν στην επίβλεψη των λειτουργιών τους, ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές καταστάσεις υπερβολικής έκθεσης των τραπεζών στον πιστωτικό κίνδυνο και στην συνέχεις αποφυγή των χρηματοπιστωτικών κρίσεων. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί ενδιαφέρονται σε πάρα πολύ μεγάλο να διαχειριστούν με επιτυχία τον πιστωτικό κίνδυνο ώστε να αποφεύγουν την ανεξέλεγκτη έκθεση τους σε αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο ενδεχομένως θα καταφέρουν να περιορίσουν τις ζημιές εις βάρος τόσο της κερδοφορίας τους όσο και της πιστοληπτικής τους ικανότητα. Αυτή είναι και η βασική αιτία για την οποία οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, αναπτύσσουν και δημιουργούν μηχανισμούς και μεθόδους διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου. Ο βασικός σκοπός της διαχείρισης κινδύνου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι να δημιουργήσουν μια ήπια σχέση μεταξύ κινδύνου και της απόδοσης των συναλλαγών μας.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	ii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	iv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ	1
1.1 Έννοια τράπεζας.....	1
1.1.1 Είδη τράπεζας	1
1.2 Η τράπεζα της Ελλάδος.....	2
1.3 Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.....	5
1.3.1 Τραπεζικά συστήματα χώρων Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	7
1.4 Δάνεια.....	8
1.4.1 Είδη τραπεζικών δανείων	8
1.4.2 Τύπο δανείων	9
1.5 Εξόφληση δανείων	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΣΤΑΓΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ	11
2.1 Ορισμός στεγαστικού δανείου.....	11
2.1.1 Ιστορική Αναδρομή Στεγαστικών δανείων.....	11
2.1.2 Σκοποί στεγαστικών δανείων.....	18
2.2 Οικονομική κρίση.....	18
2.2.1 Αίτια οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα	19
2.2.2 Αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.....	21
2.3 Κόκκινα δάνεια.....	22
2.3.1 Ρυθμίσεις κόκκινων δανείων	22
2.3.2 Νόμος Κατσέλη	25
2.4 Κώδικας δεοντολογίας.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	29
3.1 Ορισμός πιστωτικού κινδύνου.....	29
3.1.1 Ανάλυση πιστωτικού κινδύνου	29
3.1.2 Κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων	30
3.1.3 Κίνδυνος ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης.....	32
3.1.4 Κίνδυνος ανοίγματος	33
3.1.5 Κίνδυνος περιθωρίων.....	33

3.2 Μέθοδοι μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου	34
3.3 Δυσκολία μέτρησης πιστωτικού κινδύνου	36
3.4 Μέτρηση κινδύνου με την μεθοδολογία VaR	37
3.4.1 Τύποι κινδύνου	37
3.4.2 Ορισμός VaR	38
3.4.3 Μεθοδολογία υπολογισμού VaR	39
3.4.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της μεθοδολογίας VaR	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	43
4.1 Ιστορική αναδρομή της Βασιλείας	43
4.1.1 Χαρακτηριστικά και στόχοι της Βασιλείας	45
4.2 Το σύμφωνο της Βασιλείας I.....	46
4.2.1 Οι πυλώνες της Βασιλείας I.....	48
4.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας II	50
4.4 Οι τρεις πυλώνες της Βασιλείας II	51
4.4.1 Πυλώνας I-Κεφαλαιακές Απαιτήσεις	52
4.4.2 Πυλώνας II-Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης	54
4.4.3 Πυλώνας III- Πειθαρχία της αγοράς.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	56
5.1 Στατιστική ανάλυση στεγαστικών και κόκκινων δανείων στην Ελλάδα	56
5.2 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank	57
5.2.1 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2009.....	58
5.2.2 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2011	60
5.2.3 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2013.....	61
5.2.4 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2015.....	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑ

1.1 Έννοια τράπεζας¹

Στην Αρχαία Ελλάδα, η ανάπτυξη της ναυτιλίας, του εμπορίου και κατά συνέπεια της οικονομίας είχε ως λογικό επακόλουθο τη δημιουργία της τάξης των χρηματιστών και τραπεζιτών, οι οποίοι διαχειρίζονται τα χρήματα που τους εμπιστεύονταν οι πολίτες, παρέχοντας δάνεια, ανταλλάσσοντας χρήματα και επιστρέφοντας έντοκα καταθέσεις

Η τράπεζα είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο εκτελεί συναλλαγές χρηματικής και εμπορικής μορφής. Ειδικότερα ασχολείται με την διακίνηση κεφαλαίων, δημιουργεί πίστη προσφέροντας δάνεια μεγαλύτερα από τις καταθέσεις που έχει συγκεντρώσει, αποταμιεύει χρήματα καταναλωτών τα οποία χρησιμοποιεί για επενδύσεις ή δάνεια στο χρόνο που τα κρατά και τα επιστρέφει στους καταθέτες με τόκο και μπορεί να εκδίδει χαρτονομίσματα.

1.1.1 Είδη τραπεζών

Η τράπεζα αποτελείται από πολλά είδη ανάλογα με τις εργασίες που κυρίως εκτελούν, κάποια είδη είναι τα εξής:

- Κεντρικές τράπεζες²: οι κεντρικές τράπεζες συμμετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου κατά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής με τη χρήση των διαθέσιμων ή αποτελεσματικότερων κάθε φορά μέσων της νομισματικής πολιτικής, καθώς και κατά την άσκηση της συναλλαγματικής και πιστωτικής πολιτικής. Τα μέσα νομισματικής πολιτικής που χρησιμοποιούν οι κεντρικές τράπεζες έχουν την ίδια βάση και κύριες μορφές, εξειδικευόμενα ανάλογα με το μέγεθος και την ανάπτυξη των αγορών, και στοχεύουν στον έλεγχο της προσφοράς του χρήματος στην οικονομία μέσω της μεταβολής των επιτοκίων.
- Κτηματικές τράπεζες³: κύρια δραστηριότητα των κτηματικών τραπεζών αποτελεί η χορήγηση στεγαστικών δανείων, δηλαδή η χρηματοδότηση ιδιωτών για αγορά ή ανέγερση κατοικίας. Στη χώρα μας, σε συνεργασία με το δημόσιο, κάλυψαν και τις ανάγκες αγοράς ή ανέγερσης πρώτης κατοικίας με επιδότηση του επιτοκίου των δανείων. Παράλληλα δραστηριοποιούνται στη χρηματοδότηση πάγιων εγκαταστάσεων. Τα κεφάλαια των τραπεζών αυτών πρέπει να είναι μακροπρόθεσμοι χαρακτήρα, όπως π.χ. προθεσμιακές καταθέσεις.

¹Πηγή: Για το Βιβλίο και τον Αναγνώστη, Ιστορική ανασκόπηση, Τράπεζα, (http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1#.CE.95.CE.AF.CE.B4.CE.B7_.CF.84.CF.81.CE.B1.CF.80.CE.B5.CE.B6.CF.8E.CE.BD)

² Πηγή: Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος (2010), Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, σελίδα 47.

³ Πηγή: Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος (2010), Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα, κεφάλαιο 2 σελίδα 74-75

- Ναυτιλιακές τράπεζες: Οι ναυτιλιακές τράπεζες εξειδικεύονται στη χρηματοδότηση της ναυτιλίας, τόσο της ποντοπόρου όσο και της ακτοπλοΐας. Παράλληλα εξυπηρετούν και τις ανάγκες των ναυτιλιακών εταιρειών και των ναυτικών και σε όλα τα άλλα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες, όπως καταθέσεις, επενδύσεις κ.ο.κ.
- Εμπορικές τράπεζες⁴: Λέγονται και κοινές πιστωτικές τράπεζες. Συγκεντρώνουν τα χρήματα των αποταμιευτών ή των ατόμων που έχουν διαθέσιμα κεφάλαια (τραπεζικές καταθέσεις), τα κρατούν για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, μεγάλο ή μικρό, με την υποχρέωση να τα επιστρέψουν με τόκο, και σ' όλο αυτό το διάστημα διαχειρίζονται τις "τραπεζικές καταθέσεις" παρέχοντας πιστώσεις στο εμπόριο και τη βιομηχανία. Δίνουν έτσι στους εμπόρους τη δυνατότητα να αυξήσουν την εμπορική τους δραστηριότητα, διευκολύνουν τις πληρωμές που γίνονται με έκδοση επιταγών (traveller's checks) από τους καταθέτες ή με τη μεταφορά ποσών από τον ένα λογαριασμό στον άλλο κλπ. Η εμπορική τράπεζα δηλ. διαχειρίζεται το χρήμα. Οι πράξεις διαχείρισης του χρήματος διακρίνονται σε "ενεργητικές" (χρησιμοποιείται το συγκεντρωμένο χρήμα με τη μορφή διαθέσεώς του σε άλλα πρόσωπα) και "παθητικές" (συγκεντρώνεται το χρήμα με επιβάρυνση της τράπεζας να πληρώσει τόκους στους καταθέτες).

Επίσης άλλα είδη μιας τράπεζας είναι όπως επενδυτική τράπεζα, τράπεζα κοινοτικής ανάπτυξης, ταχυδρομικό ταμειστήριο, ιδιωτική τράπεζα και συνεταιριστικές.

1.2 Η τράπεζα της Ελλάδος⁵

Στη χώρα μας η κεντρική τράπεζα είναι η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1927 και άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1928. Η ίδρυση της πραγματοποιήθηκε μετά από συνεργασία της ελληνικής κυβέρνησης με την Κοινωνία των Εθνών.

Έως το 1928 τις λειτουργίες και το ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας κάλυπτε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, μια εμπορική τράπεζα η οποία ιδρύθηκε το 1841.

Ως έδρα της ορίζεται από το Καταστατικό της η Αθήνα, ενώ διατηρεί 17 Υποκαταστήματα, 33 Πρακτορεία και 5 Θυρίδες σε όλη την Ελλάδα.

Από το 1946 έως το 1982 συνδυαστικό κρίκο της συνεργασίας πολιτείας και Τράπεζα της Ελλάδος αποτέλεσε η Νομισματική Επιτροπή, η οποία ασκούσε τις κύριες αρμοδιότητες της νομισματικής, της πιστωτικής και της συναλλαγματικής πολιτικής. Στη Νομισματική Επιτροπή συμμετείχαν πέντε υπουργοί, μεταξύ των οποίων και ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας ως πρόεδρος και ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος ο οποίος ήταν ο εισηγητής των αναγκαίων μέτρων της οικονομικής νομισματικής πολιτικής. Η Νομισματική Επιτροπή καταργήθηκε το 1982 και τις αρμοδιότητες της άσκησης της

⁴ Πηγή: Για το Βιβλίο και τον Αναγνώστη, Εμπορικές τράπεζες (http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1#.CE.95.CE.AF.CE.B4.CE.B7_.CF.84.CF.81.CE.B1.CF.80.CE.B5.CE.B6.CF.8E.CE.BD)

⁵ Πηγή: Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος (2010), Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα (ΑΓΟΡΕΣ, ΠΡΟΪΟΝΤΑ, ΚΙΝΔΥΝΟΙ), κεφάλαιο 3 σελίδα 148.

νομισματικής, της πιστωτικής και της συναλλαγματικής πολιτικής ανέλαβε αποκλειστικά η Τράπεζα της Ελλάδος.

Σημαντικοί σταθμοί στην πορεία της Τράπεζα της Ελλάδος είναι:

- Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των χρηματοοικονομικών αγορών στα τέλη της δεκαετίας του '80. Η Τράπεζα της Ελλάδος λειτούργησε αποτελεσματικά ενσωματώνοντας τις αλλαγές αυτές στο πιστωτικό σύστημα της χώρας και προστατεύοντας το εγχώριο νόμισμα (δραχμή) από διακυμάνσεις και κερδοσκοπικές επιθέσεις.
- Η κατάργηση από το 1994 της υποχρέωσης χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα.
- Η κατάργηση, από το ίδιο έτος (1994), της υποχρέωσης αγοράς, κρατικών χρεογράφων (ομολόγων και εντόκων γραμματίων) και τήρησης αυτών σε λογαριασμούς της Τράπεζας, από καταθέσεις οργανισμών του δημοσίου τομέα και κυρίως των Ασφαλιστικά Ταμείων.
- Η ένταξη της από την 1η Ιανουαρίου 2001 στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.
- Η εισαγωγή του ευρώ από 1-1-2002 ως εγχώριου νομίσματος και η ομαλή ενσωμάτωση του στις συναλλαγές.

Η Τράπεζα της Ελλάδος από την 1η Ιανουαρίου 2001 είναι ενταγμένη στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και λειτουργεί βάσει των αξόνων πολιτικής και των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Παράλληλα, από την ίδια ημερομηνία, δηλαδή από 1/1/2001, η Τράπεζα της Ελλάδος ανήκει στο Ευρωσύστημα, στο οποίο πέραν της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας περιλαμβάνονται και οι υπόλοιπες εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), συμμετέχει στην άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτές διαμορφώνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος⁶ είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.

Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος και σε άλλες αρμοδιότητες, και συνοπτικά είναι οι εξής:

⁶Πηγή: Η Τράπεζα της Ελλάδος, (<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>)

1. Αρμοδιότητες στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής, παρακολουθεί και επιβλέπει, μεταξύ άλλων, το σύστημα πληρωμών ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών. Από τις 19 Μαΐου 2008, συμμετέχει στο Target2, το νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.
- Προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).
- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.

2. Άλλες Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος.

- Εποπτεύει το πιστωτικό ίδρυμα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- Εποπτεύει και ελέγχει τις ασφαλιστικές και αντασφαλίστες επιχειρήσεις καθώς και τους διαμεσολαβητές και ασφαλίσεις.
- Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επι Τίτλων με Λογιστική Μορφή.
- Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος του.
- Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.

1.3 Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα⁷

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), που απασχολεί έναν από τους σημαντικότερους τραπεζικούς οργανισμούς στον κόσμο, με νομική οντότητα και Καταστατικό σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, ιδρύθηκε την 1η Ιουνίου 1998 και τα κεντρικά της γραφεία βρίσκονται στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Σκοπός ίδρυσης της ΕΚΤ υπήρξε ο συντονισμός και η εποπτεία της νομισματικής ένωσης στην Ευρωζώνη, στα κράτη-μέλη δηλαδή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που από κοινού θα χρησιμοποιούσαν το Ευρώ ως επίσημο νόμισμα στις συναλλαγές τους με χρονική αφετηρία την 1η Ιανουαρίου 1999, ενώ η ΕΚΤ επίσης θα υπηρετούσε τη χάραξη κοινής νομισματικής πολιτικής στις χώρες αυτές. Η Ευρωζώνη αποτελείται σήμερα από 19 χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Κύπρος, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ισπανία).

Η δημιουργία της Ευρωζώνης και η ίδρυση ενός διακρατικού τραπεζικού οργανισμού, της ΕΚΤ, υπήρξε βασικό στάδιο στην υλοποίηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, για να ενταχθούν στην Ευρωζώνη, τα κράτη-μέλη εξετάζονται ως προς την τήρηση ορισμένων κριτηρίων «σύγκλισης», οικονομικής δηλαδή σταθερότητας και ανάπτυξης.

Βασικός στόχος της ΕΚΤ και του Ευρωσυστήματος είναι η σταθερότητα στη χάραξη και την εφαρμογή νομισματικής πολιτικής καθώς και η σταθερότητα κάποιων βασικών οικονομικών μεγεθών (πληθωρισμός, επιτόκια) μέσα στην Ευρωζώνη και, συνεπώς, η διατήρηση της αγοραστικής δύναμης του Ευρώ και των τιμών εντός της Ευρωζώνης, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία εντός της ΕΕ. Μεταξύ των άλλων η ΕΚΤ αναλαμβάνει την ομαλή λειτουργία των κατά τόπους συστημάτων πληρωμών μέσα από κεντρική καθοδήγηση, την κατοχή και διαχείριση συναλλαγματικών διαθέσιμων των συμμετεχόντων κρατών-μελών, συλλέγει στατιστικά στοιχεία από την Ευρωζώνη και εκδίδει τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα). Η ΕΚΤ εγκρίνει τις ποσοτικές εκδόσεις κερμάτων εκ μέρους των κρατών-μελών. Επίσης η ΕΚΤ, μέσω του Ευρωσυστήματος, παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες προς διεθνείς αλλά και (κυρίως) εθνικές αρχές και είναι αρμόδια για τον τρόπο με τον οποίο εκπροσωπείται το ΕΚΤ διεθνώς, καθώς και για την πρακτική εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων της ΕΕ. Η ΕΚΤ, τέλος, συντονίζει καταστάσεις που προκύπτουν από τη διακίνηση τραπεζογραμμάτων και παρεμβαίνει στις αγορές συναλλάγματος (από κοινού με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες) για την παρακολούθηση χρηματοπιστωτικών κινδύνων και για τη ρύθμιση των πληροφοριακών συστημάτων του ΕΣΚΤ και, τελικά, εκθέτει στοιχεία για τα συναλλαγματικά διαθέσιμα και τον τρόπο διαχείρισης αυτών από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες. Το Ευρωσύστημα εξάλλου συμβάλει στον εποπτικό έλεγχο των πιστωτικών οργανισμών και στη σταθερότητα του πιστωτικού συστήματος.

Το μοντέλο λειτουργίας της ΕΚΤ ακολουθεί το πρότυπο των γερμανικών Budensbank και Landesbanken. Η ΕΚΤ διαθέτει τρία όργανα λήψης αποφάσεων το Διοικητικό Συμβούλιο, την Εκτελεστική Επιτροπή και το Γενικό Συμβούλιο. Το

⁷Πηγή: Πέτρος Τομαράς, Αθήνα (2010), Τραπεζικό Μάρκετινγκ, κεφάλαιο 2 σελίδα 23-25.

Διοικητικό Συμβούλιο είναι το κατεξοχήν όργανο λήψης αποφάσεων και χάραξης νομισματικής πολιτικής εντός της ΕΚΤ, με πολυετείς θητείες και ογκώσεις έργο εκ μέρους των μελών του, τόσο δηλαδή της Εκτελεστικής Επιτροπής όσο και των μελών που αντιστοιχούν στους Διοικητές των εθνικών τραπεζών. Η Εκτελεστική Επιτροπή εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική που χαράσσει η ΕΚΤ, για την προετοιμασία των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου και για την εκτέλεση καθημερινών εργασιών εκ μέρους της ΕΚΤ. Το Γενικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους Διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών όλων των κρατών-μελών της ΕΕ και υποβάλει εκθέσεις σχετικά με τη σύγκλιση των μελών-κρατών, ενώ συμβάλλει στις συμβουλευτικές λειτουργίες αλλά και στη συλλογή στατιστικών στοιχείων και την υποβολή εκθέσεων εκ μέρους της ΕΚΤ, καθώς και στη θέσπιση όρων απασχόλησης του προσωπικού της ΕΚΤ.

Το Διοικητικό Συμβούλιο⁸ συνεδριάζει συνήθως δύο φορές τον μήνα στην έδρα της ΕΚΤ στη Φρανκφούρτη της Γερμανίας. Το Διοικητικό Συμβούλιο αξιολογεί τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις και λαμβάνει τις αποφάσεις του για τη νομισματική πολιτική κάθε έξι εβδομάδες. Στις υπόλοιπες συνεδριάσεις του συζητά κυρίως θέματα που αφορούν άλλα καθήκοντα και αρμοδιότητες της ΕΚΤ και του Ευρωσυστήματος. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα καθήκοντα νομισματικής πολιτικής και τα άλλα καθήκοντα της ΕΚΤ διαχωρίζονται από τα καθήκοντα εποπτείας, το Διοικητικό Συμβούλιο πραγματοποιεί ξεχωριστές συνεδριάσεις. Η απόφαση για τη νομισματική πολιτική εξηγείται διεξοδικά στη διάρκεια συνέντευξης Τύπου η οποία πραγματοποιείται κάθε έξι εβδομάδες. Ο Πρόεδρος, επικουρούμενος από τον Αντιπρόεδρο, διευθύνει τη συνέντευξη Τύπου. Επιπλέον, η ΕΚΤ δημοσιεύει τακτικές αναφορές σχετικά με τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου για τη νομισματική πολιτική, οι οποίες είναι διαθέσιμες πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής της επόμενης συνεδρίασης.

Η ΕΚΤ διαθέτει πλήρη πολιτική ανεξαρτησία που καθορίζεται στο θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης της- στο Καταστατικό και εξυπηρετεί της σταθερότητα της νομισματικής πολιτικής και των τιμών εντός της Ευρωζώνης. Κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ δεν επιτρέπεται να αναζητά ή να λαμβάνει υποδείξεις από άλλα κοινοτικά θεσμικά όργανα, από κυβερνήσεις ή από οποιαδήποτε άλλον ιδιωτικό, δημόσιο ή διεθνή οργανισμό. Η οικονομική διαχείριση της ΕΚΤ είναι επίσης αυτοτελής και ξεχωριστή από της οικονομική διαχείριση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ΕΚΤ διαθέτει δικό της προϋπολογισμό, με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της Ευρωζώνης να συμμετέχουν στο κεφάλαιο της ΕΚΤ. Εξάλλου, το Ευρωσύστημα είναι θεσμικά και λειτουργικά ανεξάρτητα και δεν επιτρέπεται να χορηγεί πιστώσεις σε κοινοτικούς ή εθνικούς θεσμικούς φορείς, ώστε να προφυλάσσεται από άσκηση επιρροής από κρατικούς φορείς.

⁸ Πηγή: Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Το Διοικητικό Συμβούλιο (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.el.html>)

1.3.1 Τραπεζικά Συστήματα χώρων Ευρωπαϊκής Ένωσης⁹

Τα τραπεζικά συστήματα των χώρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυριαρχούνται από τάσεις κατάργησης των ρυθμιστικών διατάξεων, συρρίκνωσης του μεσολαβητικού ρόλου τους και απελευθέρωσης των τραπεζικών υπηρεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Από την 1η Ιανουαρίου του 1999 το Ευρώ (σε λογιστική μορφή) υιοθετήθηκε ως το εθνικό νόμισμα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναφέρονταν τότε ως “12” (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία). Με απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα έντεκα αυτά κράτη επιλέχθηκαν να συμμετάσχουν στην Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση, αφού είχαν εκπληρώσει τα κριτήρια σύγκλισης που προβλέπονταν στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στις 19 Ιουνίου 2000, στο πλαίσιο της Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Santa Maria Feira, έγινε δεκτή και η Ελλάδα ως το δωδέκατο μέλος της ζώνης του ευρώ. Καθορίστηκε η αμετάκλητη ισοτιμία μετατροπής της δραχμής σε ευρώ (1 ευρώ = 340,750 δραχμές), η οποία ίσχυσε από 1η Ιανουαρίου 2001.

Τα τραπεζικά συστήματα και των άλλων ευρωπαϊκών χωρών διακρίνονται για την ύπαρξη περιορισμών (οι οποίοι έχουν αρχίσει να καταργούνται), τη στροφή των τραπεζών σε συμπληρωματικές δραστηριότητες, την ύπαρξη ξένων τραπεζών και, γενικώς, έντονη είναι η προσπάθεια ενοποίησης των τραπεζικών συστημάτων, στα πλαίσια, πάντα, της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Από τα τραπεζικά συστήματα της Ευρώπης θα πρέπει να αναφερθεί ο διεθνής ρόλος του ελβετικού τραπεζικού συστήματος. Μετά το 1936 οι ελβετικές τράπεζες αποτελούν παγκόσμιο διατραπεζικό κέντρο.

Αξίζει να αναφερθούμε στο τραπεζικό σύστημα της Γερμανίας όπου η ανάπτυξη και η σταθερότητα της γερμανικής οικονομίας, έχει καταστήσει την κεντρική τράπεζα της Γερμανίας (Bundensbank) ένα κορυφαίο χρηματοοικονομικό οργανισμό όχι μόνο της Γερμανίας αλλά και ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη Γερμανία λειτουργούν με βάση το νομικό σύστημα τρεις κατηγορίες τραπεζών, οι ιδιωτικές τράπεζες, οι αποταμιευτικές τράπεζες και τέλος οι αγροτικές και εμπορικές τράπεζες. Μετά την ένωση της ανατολικής με τη δυτική Γερμανία, η γερμανική οικονομία δέχεται κάποιες πιέσεις και μέχρι και το 2002 εθεωρείτο σε γενικές γραμμές προβληματικός ο τραπεζικός τομέας.

Άλλο τραπεζικό σύστημα άξιο αναφοράς είναι το Γαλλικό. Το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του γαλλικού τραπεζικού συστήματος είναι οι επιδόσεις του στην ανάδειξη και εφαρμογή των τεχνολογικών καινοτομιών. Έτσι, το γαλλικό τραπεζικό σύστημα θεωρείται το πρώτο στο κόσμο στην ανάπτυξη και χρησιμοποίηση του ηλεκτρονικού χρήματος. Το γεγονός αυτό, αύξησε το συνολικό ύψος των επενδύσεων και των γενικών εξόδων και δημιούργησε προβλήματα στη τιμολόγηση των τραπεζικών υπηρεσιών ιδιαίτερα στο Retail Banking στη δεκαετία του 1980.

⁹Πηγή: Πέτρος Τομαράς, Αθήνα (2010), Τραπεζικό Μάρκετινγκ, κεφάλαιο 2 σελίδα 25-27.

1.4 Δάνεια

Δάνειο¹⁰ είναι η σύμβαση με την οποία ο ένας από τους συμβαλλόμενους (δανειστής) μεταβιβάζει στον άλλο (οφειλέτη) κατά κυριότητα χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα που προσδιορίζονται στις συναλλαγές κατά αριθμό, μέτρο ή σταθμά και αυτός (οφειλέτης) έχει την υποχρέωση να αποδώσει κατά το χρόνο που συμφωνήθηκε άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Με τη σύμβαση λοιπόν του δανείου δημιουργείται μια καθαρή προσωπική ενοχική σχέση μεταξύ δανειστή και οφειλέτη και από αυτή γεννάται δικαίωμα για το δανειστή να στραφεί μόνο κατά του οφειλέτη.

Πίστωση¹¹ από την άλλη πλευρά είναι η σύμβαση με την οποία ο ένας από τους συμβαλλόμενους (δανειστής) μεταβιβάζει στον άλλο (οφειλέτης) κεφάλαιο για να το χρησιμοποιήσει ορισμένο χρόνο και αυτός (οφειλέτης) αναλαμβάνει την υποχρέωση να το αποδώσει μετά τη λήξη του χρόνου. Η διαφορά της πίστωσης από το δάνειο παρατηρείται στα εξής:

α) η πίστωση αναφέρεται μόνο σε χρηματική ενίσχυση του αντισυμβαλλόμενου ενώ το δάνειο αναφέρεται και σε άλλα αναντικατάστατα πράγματα που προσδιορίζονται συνήθως στις συναλλαγές.

β) η πίστωση μπορεί να είναι άμεση παραδείγματος χάριν, πίστωση με ενέχυρο χρεόγραφα ή έμμεση.

γ) το δάνειο αποτελεί πίστωση μόνο όταν είναι χρηματικό, καθώς οι τράπεζες χορηγούν δάνεια μόνο σε χρηματική μορφή.

1.4.1 Είδη τραπεζικών δανείων

Ανάλογα με τον Τρόπο Αποπληρωμής του Δανείου η δόση διαμορφώνεται σε 2 βασικά είδη δανείου.

*Τοκοχρεολυτικά δάνεια*¹²: Σ' αυτή την κατηγορία δανείου η αποπληρωμή γίνεται με την επιστροφή ενός μέρος του κεφαλαίου που δανείσθηκε ο δανειολήπτης στη τράπεζα και πληρώνει τόκο επί του υπολοίπου. Στην αρχή αυτού του δανείου το ποσοστό του τόκου που συμπεριλαμβάνεται στη δόση είναι υψηλό, του δε κεφαλαίου χαμηλό. Με την πάροδο του χρόνου όμως αυτά αντιστρέφονται. Το ύψος της δόσης σε αυτή τη κατηγορία του δανείου παραμένει σταθερό σε όλη του τη διάρκεια. Με την λήξη του δανείου, ο δανειολήπτης έχει αποπληρώσει τους τόκους και αποσβέσει το κεφάλαιο που δανείσθηκε.

*Χρεολυτικά δάνεια*¹³: Σ' αυτό το τύπο δανείου η αποπληρωμή του κεφαλαίου εξοφλείται με ίσες δόσεις που περιλαμβάνουν μόνο το κεφάλαιο. Οι τόκοι εξοφλούνται

¹⁰ Πηγή: Μ. Αγγελάκης (1991), Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων, Β' Έκδοση, Ελληνική Ένωση Τραπεζών - Εκδόσεις - Χρηματοοικονομικά θέματα, Αθήνα κεφάλαιο 1 σελίδα 18.
(<http://www.hba.gr/5Ekdotis/BiblioDetails.asp?Mpage=4&id=22&etos=1991>)

¹¹ Πηγή: Μ. Αγγελάκης (1991), Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων, Β' Έκδοση, Ελληνική Ένωση Τραπεζών - Εκδόσεις - Χρηματοοικονομικά θέματα, Αθήνα κεφάλαιο 1 σελίδα 19.

¹² Πηγή: Πτυχιακή εργασία Χρήστου Ευμορφία, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα χρηματοοικονομικής και ελεγκτικής, 2009-2010, σελίδα 19

¹³ Πηγή: Πτυχιακή εργασία Χρήστου Ευμορφία, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα χρηματοοικονομικής και ελεγκτικής, 2009-2010, σελίδα 19

σε προκαθορισμένες ημερομηνίες που μπορεί να είναι και διαφορετικές από αυτές κατά τις οποίες πληρώνεται το κεφάλαιο.

Ανάλογα με το πώς διαμορφώνεται το Επιτόκιο του Δανείου διαχωρίζονται στα παρακάτω¹⁴:

Δάνεια σταθερού επιτοκίου: Πρόκειται για δάνεια όπου το επιτόκιο παραμένει σταθερό για όλη τη διάρκεια του δανείου.

Δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου: Πρόκειται για δάνεια όπου το επιτόκιο μπορεί να μεταβληθεί κατά τη διάρκεια του δανείου. Το κυμαινόμενο επιτόκιο διαμορφώνεται από τον πίνακα επιτοκίων της κάθε τράπεζας ή είναι συνδεδεμένο με κάποιο δείκτη αναφοράς.

Δάνεια μικτού επιτοκίου: Πρόκειται για δάνεια όπου το επιτόκιο για ένα μέρος της όλης διάρκειας του δανείου είναι σταθερό και μετά μεταβάλλεται για την υπόλοιπη διάρκεια ανάλογα με τα διαμορφωμένα επιτόκια τη στιγμή της αλλαγής του επιτοκίου.

Με βάση το νόμισμα όπου χορηγούνται τα δάνεια¹⁵:

Δάνεια με ξένο νόμισμα: Τα δάνεια αυτά μπορούν να πάρουν οποιαδήποτε μορφή, με συνηθέστερη τη μορφή των τοκοχρεολυτικών δανείων. Σ' αυτή την περίπτωση, ο δανειολήπτης έχει μεν ένα ενδεχόμενα χαμηλότερο επιτόκιο, αλλά αναλαμβάνει τον συναλλαγματικό κίνδυνο του δανείου. Καθώς και *δάνεια σε Ευρώ*.

1.4.2 Τύποι δανείων¹⁶

Τα δάνεια μπορεί να είναι είτε ασφαλή, όπου ο δανειστής προστατεύεται ώστε να λάβει όλο το ποσό που έχει δανείσει, ή επισφαλής στα οποία ο δανειζόμενος μπορεί και να μην εξοφλήσει το δάνειο. Παράλληλα, ανάλογα με την χρήση και τη φύση του προσώπου που δανείζεται, τα δάνεια χωρίζονται σε δάνεια ιδιωτικής χρήσης και δάνεια επαγγελματικής χρήσης. Ωστόσο, υπάρχουν και τα κρατικά δάνεια, που περιλαμβάνουν δανεισμούς μεταξύ κρατών αλλά και άλλες περιπτώσεις που περιλαμβάνουν την ανάμιξη του κράτους.

Δάνεια ιδιωτών είναι τα δάνεια που δίνονται σε ιδιώτες για προσωπική χρήση. Βασικά δάνεια ιδιωτών είναι το στεγαστικό δάνειο, το δάνειο αυτοκινήτου, το προσωπικό δάνειο, η υπερανάληψη, η πιστωτική κάρτα και το καταναλωτικό δάνειο.

Επιχειρηματικά δάνεια είναι αυτά τα οποία χορηγούνται από ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε έναν πελάτη, που συνήθως είναι μία μεγάλη επιχείρηση, ή μία μικρομεσαία ή και ελεύθεροι επαγγελματίες. Ένα επαγγελματικό δάνειο δίνεται προκειμένου να καλυφθούν κάποιες συγκεκριμένες ανάγκες ανάλογα με το είδος του δανειολήπτη. Τα επιχειρηματικά δάνεια χωρίζονται σε δύο κατηγορίες για χρήση

¹⁴ Πηγή: Είδη δανείου, The vermilion blog (<https://vermilion.wordpress.com/loan-types/>)

¹⁵ Πηγή: Είδη δανείου, The vermilion blog.

¹⁶ Πηγή: Βικιπαίδεια Δάνειο, Τύποι δανείων

(https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.A4.CF.8D.CF.80.CE.BF.CE.B9_.CE.B4.CE.B1.CE.BD.CE.B5.CE.AF.CF.89.CE.BD)

επείγουστων δανείων (αγορά οικοπέδου, αποπεράτωση επιχειρηματικής στέγης κτλ.) και επιχειρηματικά με χρηματοδότηση επιχειρήσεων.

1.5 Εξόφληση Δανείων¹⁷

Η απόσβεση ενός δανείου αποτελεί ουσιαστικά την εξόφληση του και μπορεί να γίνει ενδεικτικά με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

- Καταβολή ολόκληρου του ποσού συμπεριλαμβανομένων των τόκων στο τέλος της περιόδου δανεισμού, Εδώ, ο οφειλέτης καταβάλλει ολόκληρο το ποσό στο τέλος της περιόδου δανεισμού και συμφωνείται έπειτα ο τρόπος πληρωμής των τόκων. Σε περίπτωση που η χρονική διάρκεια του δανεισμού είναι σχετικά μικρή τότε οι τόκοι είτε παρακρατούνται τη στιγμή του δανεισμού είτε πληρώνονται και με την εξόφληση του κεφαλαίου.
- Καταβολή σταθερών δόσεων του κεφαλαίου σε ίσα χρονικά διαστήματα συμπεριλαμβανομένων και των τόκων του ανεξόφλητου ποσού. Σε αυτήν την περίπτωση, οι δόσεις καταβάλλονται ανά ίσα χρονικά διαστήματα (πχ ανά έτος) και μαζί καταβάλλονται και οι τόκοι του ανεξόφλητου κεφαλαίου.
- Καταβολή ίσων τοκοχρεολυτικών δόσεων. Στη τελευταία περίπτωση, ο δανειζόμενος καταβάλλει ένα σταθερό ποσό, με τη μορφή τοκοχρεωλυτικής δόσεως, στο τέλος της περιόδου ανατοκισμού και μέχρι να λήξει η διάρκεια δανεισμού. Η συγκεκριμένη τοκοχρεωλυτική δόση αποτελείται από το αυξανόμενο μερίδιο κεφαλαίου και από ένα παραλλήλως μειούμενο μερίδιο τόκων.

Ωστόσο, υπάρχουν και κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις δανείων, στις οποίες η απόσβεση έχει κάποιες προϋποθέσεις και συνθήκες που έχουν διαπραγματευθεί εξ αρχής και αναφέρονται στο συμβόλαιο.

¹⁷ Πηγή: Βικιπαίδεια Δάνειο, Τύποι δανείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ

2.1 Ορισμός¹⁸ στεγαστικού δανείου

Ένα στεγαστικό δάνειο είναι ένα πολύ κοινό είδος χρεογράφου, που χρησιμοποιείται από πολλά άτομα για την αγορά κατοικιών. Σε αυτό το δάνειο ο οφειλέτης χρησιμοποιεί τα χρήματα με σκοπό την αγορά ενός ακινήτου. Το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, ωστόσο, εξασφαλίζει ασφάλεια – μία σύσταση ενεχύρου επί του τίτλου για το σπίτι - μέχρι η υποθήκη να εξοφληθεί στο σύνολό της. Σε περίπτωση που υπάρξει αδυναμία αποπληρωμής του δανείου, η τράπεζα θα έχει το νομικό δικαίωμα να κατασχέσει το σπίτι και να το πουλήσει, ώστε να ανακτήσει τα ποσά που οφείλονται σε αυτήν. Αν και το στεγαστικό δάνειο θεωρείται για τον παραπάνω λόγο ένασφαλές δάνειο, λόγω των διασφαλίσεων που έχει η τράπεζα, εντούτοις ενδέχεται υπό συνθήκες η αξία των ακινήτων να απομειωθεί σε επίπεδα που ακόμα και μετά από μια ενδεχόμενη κατάσχεση η τράπεζα να μην μπορεί να καλύψει τη διαφορά των οφειλών του πελάτη. Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ξέσπασε κρίση στον κλάδο των στεγαστικών δανείων ακριβώς επειδή οι τιμές των ενέχυρων (ακίνητα) είχαν μειωθεί πολύ χαμηλότερα από τις συνολικές οφειλές των πελατών, με αποτέλεσμα η αποπληρωμή των δανείων να μην είναι συμφέρουσα για τους δανειολήπτες - ενώ ταυτόχρονα το ενέχυρο δεν κάλυπτε την τράπεζα.

2.1.1 Ιστορική αναδρομή¹⁹ στεγαστικών δανείων

19ος αιώνας

Κατά τον 19ο αιώνα, η Ελλάδα, μετά την Τουρκοκρατία, προσπάθησε να οργανώσει την γη της. Τις παραμονές της άφιξης του Καποδίστρια, η Ελλάδα ήταν στα πρόθυρα του εμφυλίου και της οικονομικής εξαθλίωσης. Αφού προέβη σε εξωτερικό δανεισμό και εφόσον ο Καποδίστριας δεν κατόρθωσε να επιτύχει επιπλέον βραχυπρόθεσμο δανεισμό από τις Μεγάλες Δυνάμεις, για να βγει η χώρα από την κακή οικονομική κατάσταση, δεν έμενε παρά να αξιοποιηθούν τα πρόσφορα αγαθά του τόπου. Για να γίνει όμως αυτό, θα έπρεπε να υπάρχει ο κατάλληλος πιστωτικός φορέας. Έτσι ιδρύθηκε το πρώτο ελληνικό πιστωτικό όργανο, το 1828, που υπήρξε η πρώτη μορφή ελληνικής υποθηκικής Τράπεζας, η οποία όμως το 1834 (επί της βασιλείας του Όθωνα), κατόπιν διαφόρων αντιδράσεων του λαού για τον τρόπο λειτουργίας της, σταμάτησε να λειτουργεί.

Με την παύση των εργασιών της, γεννήθηκε η ανάγκη να συσταθεί μια νέα τράπεζα, σε αντικατάσταση αυτής, με άλλες όμως προοπτικές. Η νέα τράπεζα θααπέβλεπε στην

¹⁸Πηγή: Βικιπαίδεια Δάνειο, (https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.A3.CF.84.CE.B5.CE.B3.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.B9.CE.BA.CF.8C._CE.B4.CE.AC.CE.BD.CE.B5.CE.B9.CE.BF)

¹⁹Πηγή: Πτυχιακή εργασία Ξανθάκη Παναγιώτα και Λούζη Αγλαΐα , Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα χρηματοοικονομικής και ελεγκτικής, Καλαμάτα 2009, σελίδα 7 (http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/16476/SDO_XRHMEL_00436_Medium.pdf?sequence=1)

αποκατάσταση της αγροτικής και αστικής ιδιοκτησίας των πολιτών που είχε υποστεί φθορά κατά την διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα. Κατόπιν πολλών μελετών και προτάσεων για την ίδρυση μιας τράπεζας που θα είχε σκοπό την εξυπηρέτηση των πιστωτικών αναγκών, την άσκηση κτηματικής πίστης και την εξυπηρέτηση όλων των κλάδων της οικονομίας, ιδρύθηκε το 1841 η «Εθνική Τράπεζα», από τον Γεώργιο Σταύρο²⁰ σε συνεργασία, πέρα από την Βασιλεία και την Αντιβασιλεία, με τον Ι. Γ. Ευνάρδο και τον Α. Regny²¹. Λειτουργήσε ως εμπορική τράπεζα και μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος, το 1928, είχε το εκδοτικό προνόμιο. Η Εθνική Τράπεζα είχε σαν ρόλο την άσκηση της επί «εμπραγμάτων ασφάλεια πίστεως» και την προεξόφληση εμπορικών γραμματίων. Σύντομα γεννήθηκε η ανάγκη δραστηριοποίησης της στο σύνολο της οικονομικής ζωής. Αυτό έγινε κατόπιν κυβερνητικής έγκρισης και η Εθνική Τράπεζα, κατέστη σχεδόν ο μόνος φορέας πίστης στην Ελλάδα μέχρι και την περίοδο 1924-1930²². Μετονομάστηκε σε Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και αποτέλεσε τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό νόμο της Εθνικής Τράπεζας, υπήρχαν κανόνες που όριζαν ως ανώτατο ποσό χορήγησης δανείου το ΧΑ του υπό εκτίμηση και υπό υποθήκη ακινήτου και έθεταν ως ανώτατο επιτόκιο, σύμφωνα με την περί «επιτοκίου των επί δανείων διάταξη», το 10%. Διατάξεις του ιδρυτικού νόμου, προέβλεψαν τον τρόπο χορήγησης και εξυπηρέτησης των δανείων, καθώς και τον τρόπο εκτίμησης των επί υποθήκη ακινήτων. Ταυτόχρονα, θεσπίστηκε και ο νόμος «περί της ασφάλειας του της υποθήκης δικαιώματος ως προς τα δάνεια της Εθνικής Τραπέζης». Αυτό συνέβη, τόσο για τη διασφάλιση της Τράπεζας, όσο και για την διασφάλιση των δικαιωμάτων κυριότητας των επί υποθήκη ακινήτων. Ο ιδρυτικός νόμος τροποποιήθηκε το 1841 (19/08/1841)²³. Επιμηκύνθηκε κατά 25 χρόνια το εκδοτικό δικαίωμα ισχυροποιώντας την και καθιστώντας την προνομιούχο εκδοτικό ίδρυμα της χώρας. Έγινε επίσης ανακατανομή του χρηματικού κεφαλαίου στις εργασίες της, κατανέμοντας τα 2/3 στην κτηματική πίστη και το 1/3 στις λοιπές εμπορικές εργασίες.

Ο πρώτος ισολογισμός της Τράπεζας την 31-12-1842 εμφανίζει τα επί υποθήκη χορηγημένα δάνεια σε ύψος δρχ. 2.449.939, τις προεξοφλήσεις γραμματίων σε δρχ. 732.678, το μετοχικό κεφάλαιο 3.949.000 και τα τραπεζογραμμάτια σε κυκλοφορία το ποσό των 307.950δρχ.

Η «Εθνική Τράπεζα», λόγω της κυβερνητικής αστάθειας και άλλων κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων, αντιμετώπιζε προβλήματα στη λειτουργία της. Στον τομέα της κτηματικής πίστης άρχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα λόγω των καθυστερήσεων στην αποπληρωμή των δανείων. Ως ρυθμιστής της κατάστασης αυτής, συντέλεσε η θέσπιση μιας σειράς νομοθετημάτων που παρείχαν τη δυνατότητα απόκτησης νέων κεφαλαίων μέσω της έκδοσης κτηματικών ομολογιών, καθώς και τη μείωση των επιτοκίων σε 7%-8%. Η «Εθνική Τράπεζα» κατάφερε, αντιμετωπίζοντας όλα τα προβλήματα, να λειτουργήσει ικανοποιητικά ως κτηματική, προεξοφλητική και εκδοτική

²⁰ Σύμβουλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου

²¹ Γάλλος ανώτατος κρατικός λειτουργός, ο οποίος είχε αναλάβει την οργάνωση των δημοσίων οικονομικών της χώρας με το αξίωμα του Γενικού Οικονομικού Επόπτη.

²² Στα Επτάνησα ήδη από το 1840, λειτουργήσε η Ιονική τράπεζα με έδρα το Λονδίνο, αλλά δεν προκύπτει από την ιστορική έρευνα πιθανή άσκηση κτηματικής πίστης από αυτή.

²³ Πηγή: Αρχαία Βιβλιοθήκης της Βουλής-Εφημερίδα της Κυβέρνησης αριθ.16 της 23/08/1841.

τράπεζα ως το 1863 (θάνατος Ι. Γ. Εϋνάρδου). Ακολούθησε μια περίοδος κατά την οποία η «Εθνική Τράπεζα » αντιμετώπισε δυσκολίες στη λειτουργία της, λόγω των συγκρούσεων της με το κράτος, το οποίο εξακολουθούσε να βρίσκεται σε μια δύσκολη πολιτικοοικονομική κατάσταση. Προστέθηκαν και άλλοι κλάδοι στις δραστηριότητες της, όπως για παράδειγμα η ναυτιλία , καθώς επίσης δημιουργήθηκε και η ανάγκη να πάψει να είναι η «Εθνική Τράπεζα» ο μοναδικός φορέας της κτηματικής πίστης. Το κύριο αίτιο γι' αυτό ήταν η ανεπάρκεια κεφαλαίων. Παρόλο που έγινε προσπάθεια γι' αυτό και κατετέθησαν προτάσεις, δεν τελεσφόρησε και η «Εθνική Τράπεζα» εξακολούθησε να είναι ο μοναδικός φορέας κτηματικής πίστης. Ακολούθησαν πολύ δύσκολες καταστάσεις για το κράτος, το οποίο έφτασε στην πτώχευση . »- το 1893, με την «Εθνική Τράπεζα » πάντα στο πλευρό του να στηρίζει και να βοηθάει, με αποτέλεσμα να υπάρχει κρίση στον τομέα της κτηματικής πίστης. Σημαντική ήταν η μείωση της τάξης του 60% της χορήγησης δανείων , αφού το 1885 σημειώθηκαν χορηγήσεις ύψους 61,2 εκ. Δρχ. Ενώ αντίστοιχα το 1895 μόλις 37,3 εκ. Δρχ. Σαφέστατα , ακολούθησαν προσπάθειες αναζωπύρωσης των εργασιών του κλάδου της κτηματικής πίστης , μέσω συμβάσεων μεταξύ του κράτους και της τράπεζας , που προέβλεπαν την διεύρυνση του ορίου των μακροπρόθεσμων καταθέσεων , οι οποίες θα αύξαναν τα κεφάλαια μέσω των οποίων θα γίνονταν οι χρηματοδοτήσεις στον κλάδο της κτηματικής πίστης.

Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται ακόμη και η Ιονική Τράπεζα και η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας οι οποίες είχαν το εκδοτικό προνόμιο αλλά δεν ασκούσαν τη λειτουργία της κτηματικής πίστης. Στα τέλη του 19ου αιώνα , η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας συγχωνεύθηκε με την Εθνική Τράπεζα . Το 1899 ιδρύθηκε η Τράπεζα Κρήτης , στην οποία δόθηκε το εκδοτικό προνόμιο καθώς και η αποκλειστικότητα των εργασιών κτηματικής και αγροτικής πίστης , με το δικαίωμα της έκδοσης κτηματικών ομολογίων και της αποδοχής εντόκων μακροπρόθεσμων καταθέσεων , η οποία θα λειτουργεί κατά το πρότυπο της « Εθνικής Τράπεζας ».

20ος αιώνας

Ο 20ος αιώνας για την Ελλάδα άρχισε με βελτιωμένες τις εσωτερικές συνθήκες. Το στεγαστικό πρόβλημα , όμως έγινε ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα στην Ελλάδα , το οποίο πήρε και κοινωνικές διαστάσεις . Το πρόβλημα αυτό , ήταν απόρροια της συσσώρευσης , κυρίως στα αστικά κέντρα της χώρας , πάνω από 1 εκ. αστέγων και προσφύγων Ελλήνων , μετά τη μικρασιατική καταστροφή το 1922. Αυτός ήταν ο λόγος της προσφυγής στον εξωτερικό δανεισμό και της εν το μεταξύ σύστασης της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας.

Κατά το διάστημα 1900-1920 έγιναν πολλές προσπάθειες για την εύρεση της καλύτερης λύσης , όσον αφορά στην κτηματική πίστη. Θα ήταν ορθότερη η σύσταση ενός φορέως ξεχωριστού για τη λειτουργία της ή η λειτουργία της κτηματικής πίστης με τη σύμπραξη της Εθνικής τράπεζας; Κατόπιν οικονομικών διασκέψεων και συνεννοήσεων, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό , που αφορούσαν στοδανεισμό για την άντληση των κεφαλαίων που θα χρησιμοποιούνταν για τη σύσταση της ανεξάρτητης ειδικής τράπεζας, ψηφίστηκε τελικά από την κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου ο Νόμος 2413/05.07.1920 « περί υποθηκικών τραπεζών» , ο οποίος όμως παρέμεινε ανεφάρμοστος , λόγω της κατάστασης που ακολούθησε το 1922 με τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Από το 1922 έως και το 1928 η κατάσταση στη χώρα ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Το νομισματικό πρόβλημα , καθώς και ο υπερπληθυσμός που παρατηρήθηκε λόγω των προσφύγων , ήταν τα αίτια της κοινωνικοοικονομικής ανισορροπίας. Η συγκέντρωση των προσφύγων στα αστικά κέντρα , Αθήνα και Θεσσαλονίκη , είχε ως αποτέλεσμα , στις πόλεις αυτές να υπάρχει πολύ μεγάλη ανοικοδόμηση . Μεγάλη ήταν και η ανάγκη δανεισμού τόσο για τις ιδιωτικές κατοικίες , όσο και για τους δημόσιους φορείς για την κατασκευή δημοσίων έργων. Οι απαιτήσεις σε δάνεια ήταν πολύ μεγαλύτερες. Οι απαιτήσεις σε δάνεια ήταν πολύ μεγαλύτερες από τις χορηγήσεις που πραγματοποίησε η Εθνική Τράπεζα.

Κατά την περίοδο 1924-1930 συντελείτε στην Ελλάδα η αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος. Συστήνονται φορείς για κάθε λειτουργία ξεχωριστά : Ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδος το 1928 και είναι αυτή που αποκτά το εκδοτικό προνόμιο , η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος το 1930 που κύρια δραστηριότητα της είναι η αγροτική πίστη , η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος το 1924, με κύρια λειτουργία της , την κτηματική πίστη. Αυτές οι λειτουργίες αποσχίστηκαν από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Συντάχθηκε νέο νομοσχέδιο περί κτηματικών τραπεζών , λαμβάνοντας υπόψη τα ισχύοντα σε Γαλλία και Γερμανία, καθώς και τα παλαιότερα νομοσχέδια. Ο νέος νόμος που ψηφίστηκε , είναι ο νόμος 3221/28.02.1924 «νόμος περί κτηματικών Τραπεζών » , ο οποίος μετά από αλλεπάλληλες τροποποιήσεις , κωδικοποιήθηκε τελικά το 1931 σε ενιαίο κείμενο. Ο νόμος 2314/05.07.1920 καταργήθηκε.

Σύμφωνα με το νόμο αυτό (3221) μπορεί να ασκεί την κτηματική πίστη κάθε ημεδαπής ανώνυμος τραπεζική εταιρία , εφόσον το μετοχικό κεφάλαιο αυτής είναι μεγαλύτερο των 50 εκ. Δρχ. Και εφόσον της παρέχεται έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο. Έτσι παρεσχέθη στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος , μέσω της διαβιβαστικής διατάξεως του άρθρου 34 , η έγκριση ίδρυσης της ειδικής κτηματικής τράπεζας . Έτσι, ιδρύεται με απόφαση του μετοχικού συμβουλίου της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος η ίδρυση της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας της Ελλάδος Α.Ε. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος παύει να ασκεί την κτηματική πίστη το 1927.

Την περίοδο 1929-1931 επήλθε παγκόσμια οικονομική κρίση . Η οικονομική αυτή κρίση , είχε συνέπειες και στην οικονομική ζωή της Ελλάδας , η οποία αντιμετώπιζε μια γενικότερη πολιτική αστάθεια. Στον τομέα της κτηματικής πίστης και γενικότερα της πίστης, παρουσιάστηκαν προβλήματα. Οι χορηγήσεις περιορίστηκαν και οι καθυστερήσεις αυξήθηκαν. Η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας , με όλες τις συνέπειες φτάνει μέχρι το 1936. Από το 1937 και μετά ακολουθεί μια οικονομική έφεση. Οι οικονομικές συνθήκες βελτιώθηκαν σε όλους τους τομείς και στο τομέα της κτηματικής πίστης παρατηρήθηκε αυξητική τάση των χορηγήσεων.

Ακολούθησε ο πόλεμος το 1939. Περιορίστηκαν οι εγκρίσεις και οι χορηγήσεις δανείων , αλλά συνεχίστηκαν οι χρηματοδοτήσεις κοινωφελών έργων. Όλες οι χορηγήσεις γίνονταν σε λίρες Αγγλίας. Με την εμπλοκή της Ελλάδας στον πόλεμο το 1940 , τα επί υποθήκη δάνεια περιορίστηκαν στο ελάχιστο. Τα επιτόκια κυμάνθηκαν στο 8% και αυξήθηκαν οι καθυστερήσεις. Επήλθε η ολοκληρωτική καταστροφή της χώρας.

Με το τέλος του πολέμου , δημιουργήθηκε η ανάγκη ανοικοδόμησης της χώρας, αφού σε πολλές περιπτώσεις , υπήρξε ολοσχερής καταστροφή των κτιρίων. Απαιτείτο δαπάνη

ύψους 9.000.000.000 δρχ. Κατόπιν συμφωνίας κράτους και κτηματικής τράπεζας η χρηματοδότηση θα γινόταν άτοκα με ισόποσες ετήσιες δόσεις για 20 χρόνια.

Στη μεταπολεμική Ελλάδα η στεγαστική πίστη είχε περιθωριακό χαρακτήρα . Επικρατούσε η άποψη ότι η κατασκευή κατοικιών αποτελεί αντιπαραγωγική δραστηριότητα και παρεμποδίζει τις υπόλοιπες επενδύσεις. Η άποψη αυτή επικράτησε την περίοδο 1945-1955 που χαρακτηρίζεται από στενότητα κεφαλαίων. Γενικότερα , η πιστοδότηση κατοικίας ήταν απόλυτα ελεγχόμενη και πρακτικά απαγορευμένη , παρά την άμβλυνση της χρηματικής στενότητας της επάρκειας κεφαλαίων στο τραπεζικό σύστημα.

Ενώ το 1963 γενικότερα στον τομέα της πίστης , οι πιστωτικοί περιορισμοί χαλάρωσαν, στον τομέα της στεγαστικής πίστης δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Οι έλεγχοι πιστοδότησης κατοικίας που αφορούσαν α) το συνολικό ύψος των στεγαστικών δανείων, β) τον προσδιορισμό των πηγών άντλησης κεφαλαίων, γ) τον καθορισμό των ομάδων πληθυσμού στις οποίες θα μπορούσαν να χορηγηθούν δάνεια , καθώς και τον προσδιορισμό του ύψους των δανείων σε κάθε ομάδα , και δ) τον καθορισμό του ύψους του επιτοκίου και των όρων δανειοδότησης κάθε ομάδας , παρέμειναν ακέραιοι.

Η τραπεζική στεγαστική πίστη το 1956, αντιπροσώπευε το 3,2% της συνολικής τραπεζικής χρηματοδότησης και το 1966 δεν ξεπέρασε το 6% . Το ποσοστό της τραπεζικής χρηματοδότησης στο σύνολο της χρηματοδότησης του κλάδου κατασκευής κατοικιών την περίοδο 1958-1966 παρέμεινε στα επίπεδα 4,4%-8,3%.

Μέχρι το 1967 μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο μηχανισμός κατασκευής στέγης κινήθηκε ανεξάρτητα από το πιστωτικό σύστημα. Από το 1967 και μετά αρχίζει να διεκδικεί η τραπεζική χρηματοδότηση , σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση του κλάδου κατασκευής κατοικιών. Ο έλεγχος της στεγαστικής πίστης χαλαρώνει για πρώτη φορά, στα πλαίσια της επεκτατικής πιστωτικής πολιτικής που εφαρμόζεται την περίοδο 1967-1972. Αυξήθηκε σημαντικά η χρηματοδότηση της κατοικίας την περίοδο αυτή, σε σημείο που ξεπέρασε τη χρηματοδότηση οποιοσδήποτε άλλης δραστηριότητας. Ο ρυθμός αύξησης της χρηματοδότησης ήταν της τάξης του 22% κατά μέσο όρο. Το ύψος της χρηματοδότησης της κατασκευής κατοικίας κινήθηκε σε επίπεδα άνω του 20% του συνόλου των ακαθάριστων επενδύσεων . Γενικότερα λοιπόν παρατηρήθηκε έντονη αύξηση της τραπεζικής χρηματοδότησης του κλάδου κατασκευής κατοικίας.

Μετά το 1972, η στεγαστική πίστη περιορίζεται σημαντικά. Παρατηρήθηκε αναστολή των πιστώσεων για κατοικίες, τόσο σε ιδιώτες όσο σε κατασκευαστές. Τα επιτόκια αυξήθηκαν κατά δύο μονάδες το 1973, στα πλαίσια των αντιπληθωριστικών μέτρων. Ενώ μέχρι τότε η στεγαστική πίστη είχε προνομιακή θέση στη συνολική τραπεζική χρηματοδότηση , τώρα τη χάνει. Επιπλέον , το ποσοστό χρηματοδότησης στο σύνολο των ακαθάριστων επενδύσεων του κλάδου , ήταν πολύ χαμηλό (14,9% το 1973, 10,7% το 1974).

Από το 1974 εφαρμόζεται και πάλι επεκτατική πολιτική. Το 1975 αίρεται η αναστολή των στεγαστικών δανείων. Διευρύνονται τα όρια των στεγαστικών δανείων , αλλά ο ρυθμός αύξησης της στεγαστικής πίστης υπήρξε μικρότερος σε σχέση με άλλους τομείς. Μέχρι το 1979 η στεγαστική πίστη αντιπροσωπεύει το 16% των ακαθάριστων επενδύσεων για κατοικία.

Από το 1980 και πλέον , οι ακαθάριστες επενδύσεις σε κατοικία σημείωσαν μείωση . Ωστόσο, με εξαίρεση τη χρονιά του 1980, η πιστοδότηση της κατοικίας κινήθηκε σε

υψηλότερα επίπεδα. Οι νέες χορηγήσεις προς την κατοικία αυξήθηκαν .Επιπλέον, το ποσοστό της χρηματοδότησης του κλάδου της κατοικίας στο σύνολο των ακαθάριστων επενδύσεων , παρουσίασε έντονα αυξητικούς ρυθμούς σε σχέση με την περίοδο 1975-1979. Γενικότερα, οι πιστοδοτήσεις αυξήθηκαν και θεσμοθετήθηκαν ευνοϊκότεροι όροι στη λήψη στεγαστικού δανείου όπως η μείωση του επιτοκίου και η αύξηση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου. Περισσότερο από το 50% της συνολικής δανειοδότησης γίνεται από την Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων χρηματοδοτούν μεν , αλλά σε χαμηλά επίπεδα με φθίνουσα τάση. Τα ποσά χορήγησης αυξήθηκαν με ποσοστά ανώτερα αυτών του πληθυσμού. Το ύψος των επιτοκίων την περίοδο 1980-1986 όλων των κατηγοριών στεγαστικών δανείων , κυμάνθηκε σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με την περίοδο πριν το 1979. Το ποσοστό όμως αύξησης των επιτοκίων χορηγήσεων δεν υπερέβαινε το ποσοστό αύξησης των επιτοκίων καταθέσεων. Παράλληλα ο ρυθμός αύξησης του πληθωρισμού υπήρξε μεγαλύτερος από το ρυθμό αύξησης των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων , με αποτέλεσμα να μην μπορεί να υποστηριχτεί ότι την περίοδο αυτή παρατηρείται αύξηση των πραγματικών επιτοκίων της στεγαστικής πιστοδότησης , τουλάχιστον για τις περισσότερες κατηγορίες δανείων.

Ταυτόχρονα, την περίοδο αυτή, μέχρι το 1985, είναι δύσκολο να υποστηριχτεί ότι η ονομαστική αύξηση των μισθών και ημερομισθίων υστερούσε σε σχέση με το ρυθμό αύξησης του πληθωρισμού , ώστε η μειωμένη απορροφητικότητα των δανείων να μπορεί να αποδοθεί στη μείωση πραγματικών εισοδημάτων.

Από το 1987 αρχίζουν να εκτείνονται οι διαδικασίες απελευθέρωσης του Τραπεζικού Συστήματος , που είχαν ξεκινήσει από το 1980 . με την εκπνοή του 1993 , πολύ λίγοι ήταν οι περιορισμοί που είχαν παραμείνει.

21ος αιώνας

Κατά τα τελευταία χρόνια αναμφίβολα επήλθαν πολλές σημαντικές αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα της χώρας. Από τις σημαντικότερες είναι η ραγδαία ανάπτυξη της στεγαστικής πίστης. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα :

- Την αναρρίχηση των στεγαστικών δανείων στην πρώτη θέση της χρηματοδότησης των διάφορων οικονομικών κλάδων και δραστηριοτήτων από την προτελευταία , στην οποία βρισκόταν 10 χρόνια πριν.
- Ονομαστικά επιτόκια , δεν εξειδικεύεται στον Τη διαμόρφωση, για πρώτη φορά στην ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος , πραγματικών επιτοκίων χορηγήσεων προς ιδιώτες ελαφρώς θετικών ή ακόμη και αρνητικών σε ορισμένες περιπτώσεις.
- Την παροχή πολλών νέων προϊόντων στεγαστικής πίστης , που στο σύνολο τους δημιούργησαν ουσιαστικά μια νέα αγορά.

Το 1995 η στεγαστική πίστη βρισκόταν στην προτελευταία θέση όσον αφορά το ύψος χρηματοδότησης των διάφορων οικονομικών κλάδων και δραστηριοτήτων , ελάχιστα πιο πάνω από την τελευταία στην κατάταξη γεωργία. Το ύψος της χρηματοδότησης προς την ακίνητη περιουσία ανερχόταν μόλις στο 44% της πρώτης σε μέγεθος χρηματοδότησης μεταποίησης. Σήμερα η στεγαστική πίστη είναι κατά 2,4 φορές

μεγαλύτερη από τη χρηματοδότηση της μεταποίησης . Εξίσου, αν όχι πιο εντυπωσιακή εξέλιξη , αποτελεί η ραγδαία πτώση των επιτοκίων των στεγαστικών δανείων . Ενώ όμως το στοιχείο που επισημαίνεται πολλές φορές για το σύνολο της χρηματοδότησης και αναφέρεται στα τομέα της στεγαστικής πίστης όσον αφορά τα πραγματικά επιτόκια . Όπως είναι γνωστό το πραγματικό οικονομικό βάρος ενός δανείου δεν συνιστάται στο ύψος του ονομαστικού επιτοκίου αλλά στη διαφορά του από τον πληθωρισμό , στο ύψος δηλαδή του πραγματικού επιτοκίου . Το μέσο πραγματικό , λοιπόν, επιτόκιο στεγαστικών δανείων κυμαινόμενου επιτοκίου ακόμα και το 1999 ήταν 10% (δέκα ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον πληθωρισμό) ενώ σήμερα είναι 0,18% . Σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις , οι τράπεζες χορηγούν δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου για τους υψηλής φερεγγυότητας πελάτες τους , με μικρό περιθώριο πάνω από το επιτόκιο βάσης (συνήθως το επιτόκιο της ΕΚΤ)²⁴ , με αποτέλεσμα το πραγματικό επιτόκιο να διαμορφώνεται σε αρνητικό επίπεδο.

Τα παραπάνω δεδομένα οδήγησαν σε πραγματική αύξηση της ζήτησης για ακίνητα, με αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος οι τιμές των κατοικιών μεταξύ του 1997 και του 2004 στην Αττική υπερδιπλασιάστηκαν.

Το τελικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι τα στεγαστικά δάνεια είναι μια πολύ ελκυστική μορφή δανείων , τόσο για την απόκτηση ακινήτων για ιδιόχρηση, όσο και για επενδυτικούς σκοπούς. Το πολύ μεγάλο ενδιαφέρον όμως της στεγαστικής πίστης δεν αναφέρεται στη μεγάλη ανάπτυξη της μέχρι σήμερα , αλλά στις προοπτικές που παρουσιάζει για το μέλλον. Συγκεκριμένα οι προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης εστιάζονται σε τέσσερις τομείς.

- Παρά τη γρήγορη ανάπτυξη μέχρι σήμερα , τα στεγαστικά δάνεια βρίσκονται ακόμα στο 21% του ΑΕΠ της χώρας , δηλαδή περίπου στο μισό ποσοστό σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Η παροχή δανείων για επενδυτικούς σκοπούς βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο.
- Η δευτερογενής αγορά στεγαστικών δανείων μέσω της τιτλοποίησης που αποτελεί ένα σημαντικότατο τμήμα της χρηματοπιστωτικής αγοράς , σε άλλες χώρες περιορίζεται σε ορισμένες σποραδικές περιπτώσεις εκδόσεων και ιδιωτικών τοποθετήσεων στη χώρα μας.
- Η δημιουργία εταιριών επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία βρίσκεται επίσης στην αρχή της ανάπτυξης της.

Οι προοπτικές αυτές συνοψίζονται στην αναμενόμενη μεγαλύτερη ανάπτυξη της στεγαστικής πίστης αλλά και στη δημιουργία νέων υποαγορών.

Όσον αφορά στην πορεία του τραπεζικού κλάδου , αξίζει να σημειωθεί ότι τα περιθώρια πιστωτικής επέκτασης είναι αρκετά , δεδομένου του γεγονότος ότι η πιστωτική επέκταση στα νοικοκυριά , αλλά και στις επιχειρήσεις , υπολείπεται αυτής της Ευρώπης. Σαφέστατα, οι μακροοικονομικές συνθήκες που θα διαμορφωθούν , αλλά και η συμπεριφορά των ίδιων των τραπεζών θα συντελέσουν στη διαμόρφωση της πορείας του κλάδου.

²⁴ Είναι το λεγόμενο Παρεμβατικό Επιτόκιο της Ε.Κ.Τ στις 18/05/2010 1%

Συνοψίζοντας, βλέπουμε ότι μέχρι το 1924 η στεγαστική πίστη ήταν στην αρμοδιότητα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος η οποία για την κάλυψη τωνοξύτατων αναγκών στέγασης της εποχής ίδρυσε την Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος. Στην πορεία της, η Εθνική Κτηματική, κατέλαβε ηγετική θέση στον τομέα της στεγαστικής πίστης και στήριξε εκατοντάδες χιλιάδες νοικοκυριά στην προσπάθεια τους να αποκτήσουν στέγη. Η συγχώνευση το 1998 της Εθνικής Κτηματικής με την Εθνική Τράπεζα δημιούργησε νέα δεδομένα στην έντονα ανταγωνιστική πλέον τραπεζική αγορά, που πλέον διέπεται από πλήρη απελευθέρωση.

2.1.2 Σκοποί στεγαστικών δανείων²⁵

Οι σκοποί για τους οποίους κάποιος μπορεί να θελήσει να πάρει ένα στεγαστικό δάνειο αντιστοιχίζεται ανάλογα και με την χρήση που το θέλει. Οι χρήσεις στεγαστικών δανείων συνοψίζονται παρακάτω:

- Αγορά έτοιμης ή υπό κατασκευή κατοικίας.
- Ανέγερση, αποπεράτωση, επέκταση, συντήρηση κατοικίας και βελτίωση.
- Αγορά οικοπέδου υπό την προϋπόθεση ανέγερσης κατοικίας.
- Αναχρηματοδότηση άλλων στεγαστικών δανείων από άλλες τράπεζες.

Αυτές είναι οι χρήσεις για κάποιον που θέλει να πάρει ένα στεγαστικό δάνειο. Υπάρχουν βέβαια για κάθε τύπο δανείου και κάποιες διαφορετικές χρήσεις π.χ. στα επιχειρηματικά δάνεια υπάρχει και η χρήση για αγορά εμπορευμάτων και εξόφληση προμηθευτών.

2.2 Οικονομική κρίση

Οικονομική κρίση²⁶ είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαράσφουρν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010).

Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο «business cycles», ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων

²⁵ Πηγή: Βικιπαίδεια Δάνειο, (https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BF#.CE.A3.CF.84.CE.B5.CE.B3.CE.B1.CF.83.CF.84.CE.B9.CE.BA.CF.8C._CE.B4.CE.AC.CE.BD.CE.B5.CE.B9.CE.BF)

²⁶ Πηγή: Βικιπαίδεια Οικονομική κρίση. Αιτίες και αποτελέσματα, (https://el.wikibooks.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7._%CE%91%CE%B9%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1)

στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια (European Commission, 2009).

Η ανάπτυξη κοινών στρατηγικών σε συνδυασμό με την προώθηση των μακροπρόθεσμων στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του σχεδίου. Στόχος είναι η τόνωση της αγοράς και η λήψη μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης. Οι βασικοί άξονες για την αντιμετώπιση της κρίσης είναι η εισαγωγή ρευστότητας στην οικονομία ώστε να τονωθεί η ζήτηση και η προώθηση των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, πάντα όμως λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο δίνει έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία και τη νομισματική σταθερότητα (European Commission, 2009).

2.2.1 Αίτια οικονομικής κρίσης²⁷ στην Ελλάδα

Η κρίση στη χώρα μας αναμένεται να έχει μεγαλύτερο βάθος και διάρκεια από ότι σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακριβώς γιατί η δομή και τα διαρθρωτικά της προβλήματα όχι μόνο είναι διαφορετικά, αλλά διατηρούνται και καθημερινά γίνονται μεγαλύτερα και οξύτερα, αντί να αμβλύνονται, κάτω και από τις συνθήκες της διεθνούς κρίσης (Busch, 1985).

Η παραγωγική βάση της Ελληνικής Οικονομίας είναι ισχνή καθώς στηρίχθηκε, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε τομείς όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία και η οικοδομή, κλάδοι που πλήττονται πρώτοι και με ιδιαίτερη ένταση από την κρίση. Ακόμη, οι Τράπεζες το πιο ισχυρό τμήμα του ελληνικού κεφαλαίου, οι οποίες λειτούργησαν με πρωτόγνωρους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, με την επέκταση τους στα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, μαζί με άλλες μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, είναι εκτεθειμένες στην διεθνή κρίση με την ανάληψη υψηλών κινδύνων, καθώς η κρίση αυτή πλήττει με ιδιαίτερη σφοδρότητα τις χώρες αυτές (Τσουλφίδης 2010).

Η σημερινή κρίση ξεκίνησε από την ταυτόχρονη συνύπαρξη των ακόλουθων τριών παραγόντων (INE-ΓΣΕΕ, 2008).

- Η φούσκα στις τιμές των ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ, η οποία διευκόλυνε την υπέρ-κατανάλωση, με αποτέλεσμα την υπέρ-θέρμανση της οικονομίας και την αύξηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, όπως πολλές φορές συμβαίνει σε παρόμοιες κρίσεις.
- Η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, δηλαδή μια αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί. Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια με μόνη

²⁷ Πηγή: Βικιπαίδεια Οικονομική κρίση, Αίτια της οικονομικής κρίσης (https://el.wikibooks.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7._%CE%91%CE%B9%CF%84%CE%AF%CE%B5%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1)

εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση στην τιμή της κατοικίας, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα αναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Πολλές φορές οι τράπεζες αναλάμβαναν να πληρώσουν το δάνειο του νοικοκυριού από άλλη τράπεζα, επειδή το νοικοκυριό είχε πρόβλημα αποπληρωμής.

- Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων, πολλοί από τους οποίους αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες.

Πέραν τούτου, οι αιτίες της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης πρέπει να εντοπιστούν σε τρεις επιπλέον παράγοντες: Αυτοί είναι :

- Στις πολιτικές δραστικής μείωσης των φορολογικών εσόδων που ακολούθησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις για πάνω από μια δεκαετία πριν την κρίση.
- Στη νεοφιλελεύθερη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που απέκλειε τη στήριξη των δημόσιων οικονομικών της Ευρωζώνης με απευθείας δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αλλά υποχρέωνε τις κυβερνήσεις να αντλούν δάνεια μόνο από τις εμπορικές τράπεζες και γενικότερα τις χρηματοπιστωτικές αγορές, με αποτέλεσμα την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού στη συγκυρία της κρίσης. Στην εμμονή παράλληλα της ελληνικής κυβέρνησης στις νεοφιλελεύθερες συνταγές διαχείρισης της οικονομίας. Όταν οι χρηματαγορές απέσυραν την εμπιστοσύνη τους προς την ελληνική οικονομία, τα επιτόκια δανεισμού του Δημοσίου εκτινάχθηκαν σε δυσβάσταχτα ύψη. Τον Φεβρουάριο 2010 αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η διαμόρφωση ενός πακέτου δανειακής στήριξης του ελληνικού Δημοσίου με την εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), υπό τον όρο ότι η χώρα θα ακολουθούσε ένα αυστηρό πρόγραμμα περιστολής των δημόσιων δαπανών. Η κυβέρνηση προσανατολίστηκε στον περιορισμό των μισθιακών δαπανών του δημοσίου και στην περιστολή του κοινωνικού κράτους, με παράλληλη αύξηση των εσόδων κυρίως από έμμεσους φόρους (αύξηση ΦΠΑ). Άφησε αμετάβλητες τις συνθήκες αναφορικά με άλλες πηγές εσόδων ή δαπανών. Στις 23 Απριλίου 2010 η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την ενεργοποίηση του μηχανισμού δανειακής στήριξης εκ μέρους της ΕΕ και του ΔΝΤ, εγκαινιάζοντας παράλληλα πολιτικές «συρρίκνωσης του κράτους» αναφορικά με το ασφαλιστικό σύστημα, τις συντάξεις, την τοπική αυτοδιοίκηση.
- Στην ίδια την ύπαρξη του ευρώ που, πριν την κρίση, διευκόλυνε τη μεταφορά πόρων προς τις χώρες που αναπτύσσονταν ταχύτερα. Οι κεφαλαιακές αυτές εισροές ισοσκελίζουν το ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, δηλαδή επέτρεπαν πριν την κρίση στην Ελλάδα και άλλες χώρες της λεγόμενης «ευρωπαϊκής περιφέρειας» να διατηρούν ένα σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Με το ξέσπασμα της κρίσης η δυνατότητα αυτή ξανεμίσθηκε, καθώς συρρικνώθηκαν οι κεφαλαιακές εισροές.

- Τέλος, στο διάστημα 1996-2008 η Ελλάδα σημείωσε υψηλή πραγματική αύξηση του ΑΕΠ κατά 61,0%, η Ισπανία κατά 56,0% και η Ιρλανδία κατά 124,1%, σε αντίθεση με τις περισσότερο αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Γερμανία ήταν 19,5%, την Ιταλία 17,8% και για τη Γαλλία 30,8%. Οι χώρες που σημείωσαν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης κατά βάση κατέληξαν με σημαντικά ελλείμματα στις τρέχουσες συναλλαγές, χωρίζε από πιο προηγμένες χώρες του ευρωπαϊκού «κέντρου».

2.2.2 Αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα²⁸

Τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης διαφοροποιούνται μεταξύ των χωρών. Οι χώρες χαμηλής και μέσης ανάπτυξης πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις χώρες που είναι αναπτυγμένες. Διαφοροποίηση υπάρχει και στο εσωτερικό των χωρών, οι εργάτες και τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση υφίστανται τις πλέον δυσμενείς επιπτώσεις σε σχέση με τα άτομα υψηλής εκπαίδευσης της μεσαίας και ανώτερης τάξης.

Τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν ορατά ήδη από το 2008. Κατά το 2008, οι καθαρές συνολικές επενδύσεις υποχώρησαν στο 8% περίπου του ΑΕΠ, δηλαδή κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες έναντι του 2007. Αυτό σηματοδοτεί αφενός τη συρρίκνωση των εισοδημάτων και αφετέρου την αναβολή της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων του ιδιωτικού τομέα ενόψει της μείωσης της ζήτησης που χαρακτηρίζει την οικονομική κρίση. Επιπλέον η κάμψη των επενδύσεων αντικατοπτρίζει τις δυσκολίες πρόσβασης στον δανεισμό που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις. Κατά την πρώτη περίοδο της κρίσης, μέχρι τα μέσα του 2009, όταν οξυνόταν η κρίση των τραπεζών, όλες οι κυβερνήσεις των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών χρηματοδότησαν τη διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με αποτέλεσμα τη μεγάλη διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους. Στην Ελλάδα διατέθηκαν συνολικά 28 δις ευρώ για την άμεση στήριξη του τραπεζικού συστήματος και για εγγυήσεις. Με άλλη διατύπωση, λόγω της κρίσης ένα μέρος του ιδιωτικού χρέους μετατράπηκε σε δημόσιο (Savas, 2012).

Ο ρόλος του τραπεζικού τομέα στην προσπάθεια ανασυγκρότησης και ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας ήταν καθοριστικός. Η ταχεία ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης, παράλληλα με την πιο συνεπή εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής, δημιουργούν ένα νέο, θετικότερο περιβάλλον, το οποίο επέτρεψε τη σταδιακή ανάκτηση της εμπιστοσύνης και την ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης, που θα φέρουν την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας. Όταν το 2012 κορυφώθηκαν οι πιέσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα σε επίπεδο ρευστότητας και κεφαλαίων, το Ευρωσύστημα διασφάλισε την απαραίτητη ρευστότητα, συμβάλλοντας έτσι καθοριστικά στην προσπάθεια αποκατάστασης της εμπιστοσύνης και της σταθερότητας του συστήματος.

²⁸ Πηγή: Διπλωματική εργασία, Αναστασία Παχούμη, σχολή επιστημών διοίκησης επιχειρήσεων, τμήμα λογιστικής και χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Οκτώβρης 2014. Κεφάλαιο 2 σελίδα 49. (<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16733/3/PachoumiAnastasiaMsc2013.pdf>)

Για την Ελλάδα, το 2012 ήταν το πέμπτο συνεχόμενο έτος βαθιάς ύφεσης και αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής. Επετεύχθη μία πολύ σημαντική βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών και μείωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αλλά αυτό είχε βαρύ οικονομικό και κοινωνικό τίμημα σε όρους ανάπτυξης, βιοτικού επιπέδου και απασχόλησης. Κατά το 2013, αν και ήταν ένακόμο έτος ύφεσης για την Ελλάδα, η ελληνική οικονομία άρχισε να δημιουργεί τις συνθήκες για την έξοδο από την ύφεση, με ορατή πλέον την επιστροφή σε θετικό ρυθμό ανάπτυξης από το 2014. Για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης να συνοδεύονται από διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αλλά και από πολιτικές, οι οποίες θα τονώσουν τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

2.3 Κόκκινα δάνεια²⁹

Κόκκινα δάνεια είναι τα δάνεια τα οποία αυτοί που τα πήραν ένα δάνεια δεν μπορούν πλέον να ανταπεξέλθουν στην πληρωμή της δόση τους.

2.3.1 Ρυθμίσεις κόκκινων δανείων³⁰

Η κρίση αναγκάζει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να προσφέρουν μια σειρά από επιπλέον διευκολύνσεις σε ευπαθείς οικονομικά ομάδες αλλά και γενικότερα σε πελάτες τους που βρίσκονται στα όρια της υποχρέωσης. Ενδεικτικά:

Τράπεζα Πειραιώς:

Η Τράπεζα Πειραιώς έχει θέσει σε εφαρμογή μια σειρά μέτρων διευκόλυνσης για τους πελάτες της που είναι κάτοχοι προϊόντων της στεγαστικής πίστης. Έτσι για τους δημόσιους υπαλλήλους πελάτες της που θα αντιμετωπίσουν δυσκολία στην αποπληρωμή των δανείων τους:

- Μείωσε την μηνιαία δόση του δανείου τους στο μισό για διάστημα έως και 3 χρόνια με αντίστοιχη επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου.
- Πληρωμή μόνο των τόκων για χρονικό διάστημα μέχρι και 5 χρόνια με αντίστοιχη επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου. Με το μέτρο αυτό επιτυγχάνεται μείωση της μηνιαίας καταβολής έως και 65%.
- Επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου έως και 5 χρόνια.

Εθνική Τράπεζα:

Δανειολήπτες σε στεγαστικά δάνεια στην Εθνική:

- Επιμηκύνεται η διάρκεια αποπληρωμής των στεγαστικών δανείων έως και 12 έτη επιπλέον της εναπομένουσας κανονικής διάρκειας τους, με μέγιστη συνολική διάρκεια τα 40 έτη, εφόσον το επιτρέπει η ηλικία του δανειολήπτη ή των εγγυητών του δανείου. Με το μέτρο αυτό μειώνεται η μηνιαία δόση

²⁹ Πηγή: (<http://ti-einai.gr/kokkina-daneia/>)

³⁰ Πηγή: Πτυχιακή εργασία Ζαχαρίδης Γεώργιος και Τσιορλίνης Αντώνης, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα λογιστικής, Καβάλα 2011, Κεφάλαιο 5, σελίδα 67 (<http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/346/1/022011191.pdf>)

αποπληρωμής του δανείου έως και 20% ανάλογα με την νέα διάρκεια αποπληρωμής για κάθε πελάτη.

- Δυνατότητα συνολικής συγκέντρωσης των οφειλών από καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες της Εθνικής Τράπεζας σε ένα νέο δάνειο με νέα προσημείωση στο ακίνητο για το οποίο έχει δοθεί το στεγαστικό δάνειο. Το επιτόκιο του νέου δανείου θα είναι ίσο με το Euribor προσαυξημένο με το περιθώριο επισκευαστικού δανείου. Έτσι το νέο επιτόκιο θα είναι σημαντικά μικρότερο από το επιτόκιο πιστωτικών καρτών που κυμαίνεται στην περιοχή του 16% και από το επιτόκιο καταναλωτικών δανείων που κυμαίνεται στην περιοχή του 13%. Ο χρόνος αποπληρωμής του νέου δανείου θα έχει σημαντικά μεγαλύτερη διάρκεια, συνολικά έως 25 έτη. Με αυτό το μέτρο λόγω του μειωμένου επιτοκίου και του αυξημένου χρόνου αποπληρωμής ο δημόσιος υπάλληλος ή ο συνταξιούχος πελάτης της Εθνικής Τράπεζας μπορεί να αξιοποιήσει το ακίνητο που του έχει ήδη χρηματοδοτήσει η Τράπεζα ώστε να επιτύχει σημαντική μείωση των μηνιαίων δόσεων αποπληρωμής καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών που έχει.

Eurobank:

Ειδικά προγράμματα διευκόλυνσης για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των πελατών της υλοποιεί η Eurobank. Τα προγράμματα αυτά έχουν εξατομικευμένο χαρακτήρα, προσαρμόζονται δηλαδή στις ανάγκες και στην ιδιαιτερότητα του κάθε πελάτη και προσφέρουν άμεση και αποτελεσματική διευκόλυνση. Ιδιαίτερα κατά την τρέχουσα περίοδο τα προγράμματα αυτά διευκολύνουν τους δημόσιους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους, των οποίων το ετήσιο εισόδημα μειώνεται λόγω των μέτρων που έλαβε η Πολιτεία. Για τους κάτοχους στεγαστικών δανείων που αντιμετωπίζουν αντικειμενική δυσκολία στην εξυπηρέτηση των δανείων τους μπορούν να κάνουν χρήση των παρακάτω δυνατοτήτων:

- Αύξηση διάρκειας δανείου έως και 10 έτη με μέγιστη συνολική διάρκεια τα 40 έτη.
- Πληρωμή μόνο των τόκων για περίοδο ενός έτους.

Εμπορική:

Ειδικά μέτρα για την διευκόλυνση της εκ πληρωμής των δανειακών υποχρεώσεων των ελληνικών νοικοκυριών εφαρμόζει η Εμπορική. Πρόκειται για προγράμματα, προϊόντα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των εργαζομένων και συνταξιούχων τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα που είναι κάτοχοι δανείου ή πιστωτικής κάρτας και έχουν υποστεί μείωση ή απώλεια εισοδήματος. Ενδεικτικά:

- Για κάτοχους στεγαστικών δανείων με εξασφαλίσεις από την Εμπορική Τράπεζα παρέχεται η δυνατότητα επιμήκυνσης του χρόνου αποπληρωμής του δανείου έως και 9 έτη. Με το μέτρο αυτό ο πελάτης μπορεί να επωφεληθεί σημαντικά απολαμβάνοντας μείωση της μηνιαίας δόσης του μέχρι και 40 % ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που ισχύουν σε κάθε περίπτωση.

- Για τους πελάτες που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανεργίας παρέχει την δυνατότητα αναστολής της καταβολής δόσεων των δανείων τους μέχρι και για ένα ολόκληρο χρόνο.

Ate Bank:

Μια σειρά μέτρων διευκόλυνσης για όλους τους δανειολήπτες πελάτες, δημοσίους, υπαλλήλους, συνταξιούχους, ιδιώτες και αγρότες εφαρμόζει η ΑΤΕ. Τα καταστήματα της τράπεζας έχουν σχετικές οδηγίες, οι οποίες, παρέχουν τις πιο κάτω δυνατότητες.

1. Στεγαστικά δάνεια ιδιωτών:
 - Επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου μέχρι και 20% ανάλογα με τις ανάγκες του δανειολήπτη και την αρχική διάρκεια του δανείου, η διάρκεια αποπληρωμής μπορεί να είναι και μεγαλύτερη.
 - Μείωση της δόσης του δανείου μέχρι και 50% για διάστημα μέχρι 1 έτος.
 - Αναστολή καταβολής των δόσεων για 6 μήνες, με δυνατότητα επιμήκυνσης της διάρκειας του δανείου. Ειδικά για δανειολήπτες που σήμερα είναι άνεργοι, η αναστολή καταβολής των δόσεων μπορεί να φθάνει και τους 12 μήνες.
2. Στεγαστικά δάνεια αγροτών:
 - Επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου μέχρι και 20% ανάλογα με τις ανάγκες του δανειολήπτη και την αρχική διάρκεια του δανείου, η διάρκεια αποπληρωμής μπορεί να είναι και μεγαλύτερη.
 - Μείωση της δόσης του δανείου μέχρι και 50% για διάστημα μέχρι 2 έτη.
 - Αναστολή καταβολής των δόσεων για 12 μήνες, με δυνατότητα επιμήκυνσης της διάρκειας του δανείου.

Οι δανειολήπτες θα πρέπει να είναι προσεκτικοί γιατί αυτές οι ρυθμίσεις μπορεί να κρύβουν κάποιες παγίδες, όπως:

1. Επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου σημαίνει χαμηλότερη μηνιαία δόση αλλά και καταβολή περισσότερων τόκων εάν δεν συνδυαστεί με μείωση επιτοκίου.
2. Όσο μεγαλύτερη είναι η περίοδος επιμήκυνσης τόσο υψηλότερο το κόστος από επιπλέον τόκους.
3. Σε περίπτωση που η δόση πέσει, για παράδειγμα στο μισό για κάποια περίοδο (2-3 έτη), ο δανειολήπτης πρέπει να διευκρινίσει εάν η τράπεζα προσθέσει στο κεφάλαιο τόκους που δεν πλήρωνε για το διάστημα αυτό (κεφαλαιοποίηση τόκων). Εάν κάτι τέτοιο θα προκύψουν περισσότεροι τόκοι για την αποπληρωμή, πέραν της επιμήκυνσης.
4. Σε περίπτωση που η τράπεζα προτείνει επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου οι δανειολήπτες θα πρέπει να προσέξουν να μην τους αλλάξουν το επιτόκιο. Ειδικά οι δανειολήπτες εκείνοι που έχουν επιτόκιο συνδεδεμένο με ΕΚΤ ή Euribor πλέον περιθώριο κάτω από 2%, δεν έχουν κανένα λόγο να αλλάξουν επιτόκιο.

2.3.2 Νόμος Κατσέλη³¹

Ο νόμος Κατσέλη (νόμος 3869/10) για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά τέθηκε σε ισχύ για πρώτη φορά τον Ιούλιο του 2010 και προβλέπει την ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Ο νόμος Κατσέλη καλύπτει χρέη σε όλους τους τύπους στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων (ανοιχτά δάνεια, καταναλωτικά δάνεια, στεγαστικά δάνεια, δάνεια πρώτης κατοικίας, δάνεια πρώτης κατοικίας από τον Οργανισμό Εργατικής Εστίας (ΟΕΚ), δάνεια πρώτης κατοικίας από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, δάνεια επισκευαστικά κατοικίας κτλ.), πιστωτικές κάρτες και προς το Δημόσιο. Ο νόμος Κατσέλη όμως δεν καλύπτει χρέη από εμπορικές συναλλαγές ή αδικοπραξία.

Βάσει του νόμου Κατσέλη μπορούμε να εξασφαλίσουμε χαμηλή δόση προς όλες τις τραπεζικές οφειλές, πιστωτικές κάρτες και καταναλωτικά δάνεια, καθώς και μικρότερη δόση στα στεγαστικά δάνεια ή άλλου τύπου δάνεια που έχουν προσημείωση σε ακίνητο. Η εξασφάλιση των χαμηλών δόσεων προς όλες τις τραπεζικές οφειλές επιτυγχάνεται με:

- Μείωση του επιτοκίου που φτάνει ως και μηδενικό επιτόκιο, δηλαδή με εντελώς άτοκες δόσεις.
- Επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής των οφειλών.
- Διαγραφή χρεών (μερική ή πλήρης απαλλαγή).

Σε πολλές περιπτώσεις ανάλογα με την εισοδηματική κατάσταση του πελάτη και τα περιουσιακά του στοιχεία, μπορούμε να επιτύχουμε και διαγραφή μέρους του χρέους! Εδώ ο νόμος Κατσέλη ευνοεί ιδιαίτερα υπερχρεωμένους πολίτες που δεν έχουν περιουσιακά στοιχεία (άρθρο 8 παρ. 2). Σε εξειδικευμένες περιπτώσεις προβλέπεται πλήρης απαλλαγή από όλα τα τραπεζικά χρέη του δανειολήπτη, όταν συντρέχουν μακροχρόνια ανεργία ή μακροχρόνια προβλήματα υγείας ή άλλα παρόμοια σοβαρότητας προβλήματα (άρθρο 8 παρ. 5).

Ο νόμος Κατσέλη προβλέπει την εξαίρεση της πρώτης κατοικίας του δανειολήπτη από την υπό ρευστοποίηση περιουσία του. Με βάσει τις πρόσφατες αλλαγές, ο Νόμος Κατσέλη συνεχίζει να προστατεύει την πρώτη κατοικία ου οφειλέτη σε περίπτωση που υπάρχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές σε στεγαστικά και άλλου είδους δάνεια (κόκκινα δάνεια). Για να επιτευχθεί η προστασία πρώτης κατοικίας, αρκεί ο οφειλέτης να αποδείξει στο δικαστήριο ότι μπορεί μακροπρόθεσμα (ως 35 έτη) να αποπληρώσει ποσό λίγο μεγαλύτερο του ποσού που θα εισέπρατταν οι τράπεζες αν (υποθετικά) πουλιόταν άμεσα το ακίνητο.

Η αποπληρωμή των τραπεζικών οφειλών μέσω του νόμου Κατσέλη ολοκληρώνεται από 4 ως 20 έτη, ώστε ο υπερχρεωμένος πολίτης να απαλλαγεί από το μεγάλο πρόβλημα των ληξιπρόθεσμων οφειλών και της υπερχρέωσης και να επανέλθει στην υγιή συναλλακτική συμπεριφορά με τις τράπεζες. Ειδικότερα, ο νόμος προβλέπει 4 στάδια ρύθμισης:

³¹ Πηγή: Νόμος Κατσέλη 3869/10 (<http://www.iperxreomenanoikokiria.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%B7-3869-10/>)

1. Αίτηση στο Ειρηνοδικείο: η αίτηση περιλαμβάνει κατάσταση περιουσίας και εισοδημάτων οφειλέτη και συζύγου, κατάσταση απαιτήσεων πιστωτών, σχέδιο διευθέτησης οφειλών.
2. Συμβιβασμός ή Προσωρινή Διαταγή ενώπιον Ειρηνοδικείου: Ο Ειρηνοδίκης δίνει απόφαση για καταβολές ως την οριστική συζήτηση που γίνεται η δικαστική ρύθμιση οφειλών.
3. Δικαστική ρύθμιση οφειλών: το δικαστήριο μετά τον έλεγχο, εφόσον κρίνει ότι δεν επαρκούν τα περιουσιακά στοιχεία και τα εισοδήματα του οφειλέτη για την αποπληρωμή των χρεών, προχωρά στη ρύθμιση των οφειλών.

2.4 Κώδικας δεοντολογίας των τραπεζών³²

Ο Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών (ΚΔΤ) αφορά τους χειρισμούς και τις διαδικασίες που οφείλουν να ακολουθούν τα Πιστωτικά Ιδρύματα απέναντι σε δανειολήπτες που έχουν καθυστερήσει την αποπληρωμή των οφειλών τους, θέτοντας τα βήματα που ακολουθούνται σε αυτή την περίπτωση. Το Πιστωτικό Ίδρυμα (ΠΙ) εντάσσει τον οφειλέτη στη δομημένη -και υποχρεωτική- διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων (ΔΕΚ), βάσει της οποίας εντός συγκεκριμένων χρονικών προθεσμιών ζητά τα οικονομικά δεδομένα του οφειλέτη, τα επεξεργάζεται και ύστερα από κοινού αναζητούν κατάλληλες λύσεις προκειμένου ο δανειολήπτης να παραμείνει συνεπής στις δανειακές του υποχρεώσεις σύμφωνα με τις οικονομικές του δυνατότητες που ενδεχομένως να έχουν σημαντικά αλλάξει και να χρειάζεται διαθρωτική ρύθμιση τους. Για το λόγο αυτό στο Παράρτημα II του ΚΔΤ παρατίθενται ενδεικτικά σειρά κατάλληλων λύσεων για την απομείωση ή την επιμήκυνση του δανείου. Προκειμένου να ρυθμιστούν ή να μειωθούν οι υποχρεώσεις του δανειολήπτη είναι απαραίτητο να συνεργαστεί με το ΠΙ, να απαντά στα συγκεκριμένα αιτήματα του που προβλέπονται από τον Νόμο και να ανταποκρίνεται σε εκκλήσεις του ΠΙ για την ταχύτερη επίλυση του προβλήματος του. Στην εφαρμογή του παλαιότερου ΚΔΤ (Ν.4224/2013) διαπιστώθηκαν πολλά ουσιαστικά προβλήματα και κρίθηκε απαραίτητη η τροποποίηση του. Για την αναθεώρηση του ΚΔΤ η Τράπεζα της Ελλάδος συνεργάστηκε με το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

Ο παλαιότερος ΚΔΤ, ο Ν.4224/2013, ήταν πολύ αυστηρότερος όσον αφορά την ένταξη του δανειολήπτη στη Διαδικασία Επίλυσης Καθυστερήσεων. Η διαδικασία ξεκινούσε για τον δανειολήπτη ύστερα από 30 ημέρες καθυστέρησης αποπληρωμής των δόσεων του δανείου του. Στον αναθεωρημένο Κώδικα το χρονικό διάστημα διπλασιάστηκε. Ο δανειολήπτης πλέον δεν μπαίνει στα Στάδια του Κώδικα αν απλώς έχει οποιαδήποτε δυσκολία να πληρώσει μία δόση και αν έχει αμελήσει να πληρώσει έχει αρκετό διάστημα να επανορθώσει.

Οι προτάσεις του Πιστωτικού Ιδρύματος στον δανειολήπτη λαμβάνουν υποχρεωτικά υπόψη το ελάχιστο επίπεδο δαπανών διαβίωσης του δανειολήπτη, όπως και την οικονομική του κατάσταση. Προωθούνται ευνοϊκές βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις για

³² Πηγή: Τι προβλέπει ο Αναθεωρημένος Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών (ΚΔΤ). (<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30515>)

δανειολήπτες σε οικονομική δυσχέρεια στις όποιες λαμβάνονται υπόψη τυχόν προβλήματα υγείας που επηρεάζουν την ικανότητα αποπληρωμής. Αν παρόλα αυτά συναινέσει ο δανειολήπτης στην παραχώρηση περιουσιακού στοιχείου δικού του, ή συζύγου ή τέκνου εφόσον βρίσκεται σε οικονομική δυσχέρεια, διαγράφεται το υπόλοιπο της οφειλής με τις πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τη στεγαστική πίστη.

Η προθεσμία ανταπόκρισης του δανειολήπτη στη ζήτηση των οικονομικών του στοιχείων και της απάντησής του σε πρόταση αναδιάρθρωσης του δανείου του με βάση τον παλιό ΚΔΤ ήταν 15 εργάσιμες μέρες. Στον νέο ΚΔΤ οι προθεσμίες αυτές συνδέονται πλέον με τις προθεσμίες του ορισμού του Συνεργάσιμου Δανειολήπτη, για τον οποίο είναι υπεύθυνο το Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης του Ιδιωτικού Χρέους. Η κυβέρνηση σχεδιάζει να αλλάξει τον ορισμό και να διευρύνει τις προθεσμίες προκειμένου ο δανειολήπτης να μην πασχίζει να ανταποκριθεί στις ίδιες τις προθεσμίες, αλλά να έχει τη δυνατότητα να επεξεργάζεται αρτιότερα τα δεδομένα που του ζητούνται και τις προτάσεις αναδιάρθρωσης χρέους που του κατατίθενται.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η διαδικασία του ΚΔΤ καταλήγει στην υποβολή πρότασης αναδιάρθρωσης από το ΠΙ στον δανειολήπτη. Οι κατάλληλες λύσεις διακρίνονται σε: ήπιες ή απλώς ρυθμιστικές (βραχυπρόθεσμες-μακροπρόθεσμες προτάσεις ρύθμισης όπως: Παράταση Διάρκειας πάνω από δύο χρόνια, Περίοδος Χάριτος, Μερική Διαγραφή Οφειλής, Αποπληρωμή μόνο Τόκων) και ραγδαίες ή οριστικές, που ενδεχομένως μεταβάλλουν την περιουσιακή κατάσταση του δανειολήπτη (προτάσεις οριστικής διευθέτησης: όπως η Εθελοντική Μεταβίβαση Ενυπόθηκου Ακινήτου, η Εθελοντική Εκποίηση Ενυπόθηκου Ακινήτου κ.οκ). Οι λύσεις ρύθμισης είναι σαφώς ευνοϊκότερες για τον δανειολήπτη από τις λύσεις οριστικής διευθέτησης.

Με τον αρχικό Κώδικα το Πιστωτικό Ίδρυμα, εφόσον ανέλυε τα οικονομικά στοιχεία του δανειολήπτη, είχε τη δυνατότητα να του υποβάλει εξ αρχής ραγδαία πρόταση οριστικής διευθέτησης. Στον αναθεωρημένο Κώδικα, το ΠΙ υποχρεώνεται να υποβάλλει πρώτα την ήπια πρόταση ρύθμισης και μετά, εφόσον κατόπιν καθορισμένης διαδικασίας δεν υπάρξει συμφωνία, πρόταση οριστικής διευθέτησης. Οι διαδικασία της υποβολής προτάσεων από το ΠΙ κατ' ουσία διπλασιάζεται υπέρ του δανειολήπτη, υποβάλλονται δύο προτάσεις, η πρώτη ηπιότερη από τη δεύτερη, και η απάντηση του δανειολήπτη αποκτά βαρύτητα καθότι το ΠΙ καλείται να τη συμπεριλάβει και να την προσαρμόσει στην τελική πρόταση.

Από το Παράρτημα των ενδεικτικών λύσεων του νέου ΚΔΤ αφαιρέθηκαν οι μη συναινετικές λύσεις του παλαιότερου ΚΔΤ (πρόταση ρευστοποίησης εξασφαλίσεων, πρόταση εκκίνησης νομικών/δικαστικών ενεργειών), με γνώμονα την ενίσχυση του συμφέροντος του δανειολήπτη. Ο δανειολήπτης έχει δικαίωμα να κάνει αντιπρόταση στις προτάσεις του ιδρύματος. Στον παλιό Κώδικα το Πιστωτικό Ίδρυμα δεν είχε καν την υποχρέωση απάντησης στην αντιπρόταση αναδιάρθρωσης δανείου που έκανε ο δανειολήπτης. Στον νέο Κώδικα όχι μόνο το ΠΙ απαντά εγγράφως τεκμηριώνοντας υποχρεωτικά την απάντησή του σε περίπτωση που είναι αρνητική, αλλά επιπλέον, ως απάντηση, το ΠΙ δύναται να κάνει νέα βελτιωμένη πρόταση. Με αυτόν τον τρόπο, το νέο πλαίσιο διευρύνει το πεδίο συνεννόησης δανειολήπτη-δανειστή δίνοντας στα δύο μέρη περισσότερες δυνατότητες να συμφωνήσουν. Η διαδικασία πλέον είναι πολύ δύσκολο να μην οδηγήσει σε συναινετικό αποτέλεσμα αν υπάρχει καλή προαίρεση και διάθεση

ενεργητικής συμβολής στις εξατομικευμένες ανάγκες του δανειολήπτη. Επιπλέον, αν το ΠΙ απαντήσει αρνητικά με εσφαλμένη τεκμηρίωση, ο δανειολήπτης έχει ένα περαιτέρω τεκμήριο για την υπεράσπιση της θέσης του σε τυχόν αντιδικία με την τράπεζα.

Στον νέο ΚΔΤ, το Τυποποιημένο Έγγραφο Οικονομικής Κατάστασης (ΤΟΚ) στο οποίο ο δανειολήπτης συμπληρώνει τα οικονομικά του στοιχεία, η τεκμηριωμένη απόφαση της Επιτροπής Ενστάσεων στην οποία ο δανειολήπτης μπορεί να υποβάλλει ένσταση επί της διαδικασίας όπως και η ειδοποίηση ότι ο δανειολήπτης αποχαρκτηρίζεται από συνεργάσιμος, θα στέλνεται εγγράφως με διαδικασία που να διασφαλίζει την παραλαβή του από τον δανειολήπτη. Ο παλιός ΚΔΤ δεν είχε τέτοιες πρόνοιες υπέρ του δανειολήπτη.

Επίσης ενισχύθηκαν οι αρμοδιότητες και η διαφάνεια λειτουργίας των Επιτροπών Ενστάσεων, που θα λειτουργεί εντός των ΠΙ, στις οποίες ο δανειολήπτης προσφεύγει για να διευθετήσει τυχόν παραλείψεις και παραβιάσεις της διαδικασίας του ΚΔΤ πριν αποταθεί σε τρίτους εξωδικαστικούς φορείς (πχ. Συνήγορος του Καταναλωτή) ή στα δικαστική διαδικασία.

Τέλος, στον νέο ΚΔΤ –σε αντίθεση με τον προηγούμενο- προβλέπεται η δυνατότητα του δανειολήπτη να ζητήσει ενημέρωση και υποστήριξη από τα 30 Κέντρα Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών που θα δημιουργηθούν ως τα τέλη του φθινοπώρου.

Εν κατακλείδι, ο νέος Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών, ενισχύει τα δικαιώματα των δανειοληπτών, εξασφαλίζει μεγαλύτερη διαφάνεια και ενδυναμώνει τα εργαλεία και τις διαδικασίες που οδηγούν σε ρυθμίσεις οι οποίες θα αντιστοιχούν στις πραγματικές δυνατότητες αποπληρωμής του δανείου από τους δανειολήπτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

3.1 Ορισμός πιστωτικού κινδύνου

Πιστωτικός κίνδυνος³³ είναι ο κίνδυνος απώλειας μιας χρηματικής αμοιβής ενός επενδυτή, που οφείλεται στην αδυναμία ενός δανειστή να αποπληρώσει ένα δάνειο ή να εκπληρώσει μια συμβατική υποχρέωση του. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι στενά συνδεδεμένος με την αναμενόμενη απόδοση μιας επένδυσης, με τα ομόλογα να αποτελούν το πιο αξιοσημείωτο παράδειγμα. Όσο υψηλότερος είναι ο αντιληπτός πιστωτικός κίνδυνος, τόσο υψηλότερα θα είναι τα απαιτούμενα επιτόκια.

Οι επενδυτές αντισταθμίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο μέσω της απαίτησης καταβολής τόκων από την μεριά του οφειλέτη. Οι απώλειες των επενδυτών περιλαμβάνουν χαμένα κεφάλαια, μη εισπραχθέντες τόκους, μειωμένες ταμειακές ροές και αυξημένα εισπρακτικά κόστη.

Μερικά παραδείγματα:

1. Ένας καταναλωτής δεν αποπληρώνει ένα στεγαστικό δάνειο ή την πιστωτική του κάρτα.
2. Μια επιχείρηση δεν καταβάλλει τους μισθούς στους υπαλλήλους της.
3. Η κυβέρνηση δεν πληρώνει τοκομερίδια ή δεν αποπληρώνει καθόλου τα ομόλογα της.
4. Μια επιχείρηση δεν αναγνωρίζει και δεν πληρώνει ένα τιμολόγιο.
5. Μια ασφαλιστική εταιρία δεν καταβάλλει οφειλόμενες αποζημιώσεις.
6. Μια τράπεζα δεσμεύει αδικαιολόγητα τα χρήματα των καταθετών της.

Ο πιστωτικός κίνδυνος αποκαλείται και κίνδυνος πτώχευσης.

3.1.1 Ανάλυση πιστωτικού κινδύνου³⁴

Παρόλο που ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο πιο θεμελιώδης κίνδυνος για μια τράπεζα, η ποσοτικοποίηση του παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες.

Ο πιστωτικός κίνδυνος δημιουργείται όταν η Πιστοληπτική Ικανότητα της χρηματοδοτούμενης επιχείρησης είναι χαμηλή, και άρα ευπρόσβλητη ακόμη και από ασήμαντες μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. Έτσι, ενδεχόμενες αλλαγές στο μικροοικονομικό ή και μακροοικονομικό περιβάλλον μπορεί εύκολα να οδηγήσουν τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις σε αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους.

Η συνηθέστερη συνέπεια του πιστωτικού κινδύνου στις επιχειρήσεις που τον αντιμετωπίζουν είναι ο περιορισμός της ρευστότητας τους, ενώ σε άλλες περιπτώσεις το

³³ Πηγή: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, Πιστωτικός Κίνδυνος (CreditRisk) (<https://www.euretirio.com/pistotikos-kindynos/>)

³⁴ Πηγή: ICAPGROUP, Τι είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, (<http://dir.icap.gr/2322.asp>)

αποτέλεσμα είναι η μείωση της Πιστοληπτικής τους Ικανότητας και μοιραία η πτώχευση. Συνήθεις παρενέργειες είναι επίσης, είτε η αναζήτηση έκτακτης χρηματοδότησης, είτε η ανάγκη διατήρησης υψηλών αποθεμάτων, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές λόγω μειωμένων ταμειακών ροών, αδυνατούν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους. Καθώς επίσης δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο των εταιρειών που αναγκάζονται είτε να αναστείλουν τακτικούς ή και στρατηγικούς στόχους, είτε να χάσουν το όποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διαθέτουν, εφόσον η έλλειψη ρευστότητας δεν επιτρέπει την άμεση υλοποίηση των σχεδίων τους.

Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να επηρεάσει την Κεφαλαιακή Επάρκεια ακόμα και των Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών, παρόλες τις εγγυήσεις που λαμβάνουν για κάθε περιεχόμενο προϊόν χρηματοδότησης. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι αυξημένος στις περιπτώσεις αυτές τόσο λόγω του πλήθους των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων, όσο και της διαφορετικότητας των πελατών στους οποίους απευθύνονται οι οργανισμοί αυτοί. Για τους λόγους αυτούς, ειδικά για τους Τραπεζικούς Οργανισμούς ο πιστωτικός κίνδυνος θα πρέπει να μετριέται με την μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, έτσι ώστε η τράπεζα να δεσμεύει τα λιγότερα δυνατά κεφάλαια για την κάλυψη τυχόν επισφαλειών. Όλα αυτά έχουν έγκαιρα επισημανθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία με την οδηγία περί κεφαλαιακής επάρκειας Βασιλεία II, έχει αναβαθμίσει το σχετικό εποπτικό πλαίσιο, στο οποίο έχει εναρμονισθεί και η τράπεζα της Ελλάδος.

Οι τράπεζες που θα ακολουθήσουν τις οδηγίες αυτές, θα ελέγξουν καλύτερα τις επισφάλειες τους και θα μπορέσουν να επενδύσουν παραγωγικότερα τα κεφάλαια τους προς την κατεύθυνση ανάπτυξης, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό λόγο των συνθηκών του έντονου ανταγωνισμού που δημιουργείται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.1.2 Κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων

Ο κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων³⁵ αποτελεί ένα βασικό παράγοντα του πιστωτικού κινδύνου. Αναλυτικότερα ο κίνδυνος αθέτησης αναφέρεται στην πιθανότητα όπου ο δανειζόμενος ή μια ομάδα δανειζόμενων αθετούν την υποχρέωση τους σε ότι αφορά την οφειλή τους προς την τράπεζα.

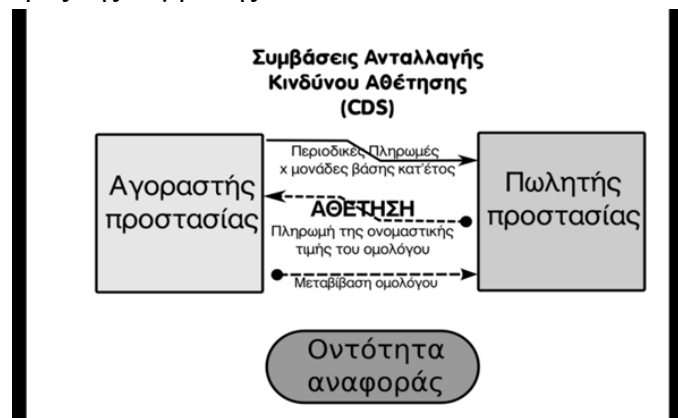
Πιο συγκεκριμένα, ο κίνδυνος προκύπτει από τα χρήματα που οφείλονται, μέσω του δανεισμού και των επενδυτών και ο δανειολήπτης δεν έχει την δυνατότητα ή είναι απρόθυμος να επιστρέψει το χρηματικό κεφάλαιο που απαιτείται προκειμένου να αποπληρώσει την υποχρέωση του. Το ποσό που διακυβεύεται είναι η αδυναμία πληρωμής ποσού, μείον κάθε ποσό που μπορεί να ανακτηθεί από το δανειολήπτη. Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας, το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να εξοφληθεί μια προγραμματισμένη πληρωμή είναι τρεις μήνες ή 90 μέρες.

Ο κίνδυνος αναξιπιστίας μετράτε από την πιθανότητα εμφάνισης του γεγονότος αυτού και εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου, η οποία με την σειρά της, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το μέγεθος της εταιρείας, οι

³⁵ Πηγή: Πτυχιακή εργασία Πανοπούλου Δήμητρα, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2011, Κεφάλαιο 3 σελίδα 31-34 (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2011/PanopoulouDimitra/attached-document-1308657625-286421-6171/Panopoulou2011.pdf>)

παράγοντες ανταγωνισμού, οι συνθήκες της αγοράς, η ποιότητα της διοίκησης της επιχείρησης και οι μέτοχοι. Βασικό μειονέκτημα για κάθε πιστωτικό οργανισμό, αποτελεί η μέτρηση του κινδύνου αφερεγγυότητας ενός δανειολήπτη, καθώς είναι αρκετά δύσκολο να υπολογιστεί. Για αυτό το λόγο, οι τράπεζες θέσπισαν ορισμένους κανόνες προκειμένου να υπολογίσουν αυτή την παράμετρο του πιστωτικού κινδύνου. Η συγκεκριμένη ενέργεια απαιτεί ορισμένα συστήματα αξιολόγησης και ταξινόμησης τα οποία είτε είναι της ίδιας της τράπεζας, είτε χρησιμοποιούν προκατασκευασμένα φύλλα αξιολόγησης τα οποία δημοσιεύονται κατά καιρούς από εταιρείες αξιολόγησης. Επίσης χρησιμοποιούνται ιστορικά στατιστικά στοιχεία μέσω ειδικών εταιρειών κατάταξης ή θεσμικών οργανισμών και στατιστικών υπηρεσιών (credit rating agencies). Από αυτές τις στατιστικές πληροφορίες προσδιορίζεται ένας συντελεστής (ratio of defaults) που χρησιμοποιείται για την προσέγγιση της πιθανότητας αφερεγγυότητας. Ο συντελεστής αυτός για μια δεδομένη χρονική περίοδο, είναι ο λόγος της προς το σύνολο του δείγματος των δανειζόμενων. Συνεπώς η μέτρηση της πιθανότητας αυτής δεν είναι άμεση.

Άλλος τρόπος προκειμένου να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και πιο συγκεκριμένα η αθέτηση του χρέους από το δανειολήπτη προς την τράπεζα, είναι η δημιουργία μιας σύμβασης, η λεγόμενη σύμβαση ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης (ΣΑΚΑ)³⁶. Η ΣΑΚΑ αποτελεί μια σύμβαση ανταλλαγής (ΣΑ) στην οποία ο αγοραστής πραγματοποιεί σειρά πληρωμών προς τον αντισυμβαλλόμενο πωλητή και σε αντάλλαγμα δέχεται εφάπαξ πληρωμή σε περίπτωση που κάποιο πιστωτικό μέσο (συνήθως ομόλογα ή δάνειο) χαρακτηριστεί από αθέτηση του εκδότη. Αναλυτικότερα, η σύμβαση ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης αποτελεί μια διμερή σύμβαση μεταξύ του αγοραστή και του πωλητή με σκοπό της προστασία από τον πιστωτικό κίνδυνο. Η ΣΑΚΑ (σχήμα 1) αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο ομόλογο χρέους μιας οντότητας αναφοράς, η οποία οντότητα συνήθως είναι κράτος ή νόμιμο πρόσωπο όπως μια εταιρεία. Η οντότητα αναφοράς δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης.

Σχήμα 1

Καθώς η ΣΑΚΑ χρησιμοποιούνται προκειμένου να μειωθεί η αθέτηση του χρέους των δανειοληπτών προς τα πιστωτικά ιδρύματα, οι τράπεζες έπαιξαν κυρίαρχο ρόλο στην αγορά. Η τράπεζα μπορεί να συνάψει μια ΣΑΚΑ ω αγοραστής προστασίας. Έτσι εάν το

³⁶ Πηγή: Βικιπαίδεια, Συμβάσεις ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης (https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B3%CE%AE%CF%82_%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CF%85_%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82)

δάνειο οδεύει προς την αθέτηση, τα έσοδα από τη σύμβαση θα «εξουδετερώσουν» τις απώλειες από την αθέτηση του υποκείμενου χρέους του δανειστή της τράπεζας. Επίσης προκειμένου η τράπεζα να εξαλείψει ή να μειώσει την πιθανότητα αποπληρωμής δανείου είναι η υποθήκη κάποιου ακινήτου ή άλλου περιουσιακού στοιχείου ίσης ή μεγαλύτερης αξίας από το κεφάλαιο το οποίο έχει δανείσει στον πελάτη της.

Χωρίς τον κίνδυνο αθέτησης, ένα πιστωτικό ίδρυμα δεν έχει λόγο να παρακολουθεί ενεργά το δάνειο και εξαλείφεται η σχέση μεταξύ αντισυμβαλλόμενου με τον δανειζόμενο. Αν και οι συμβάσεις ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης έχουν έντονη κριτική για το ρόλο τους στην πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, οι περισσότεροι παρατηρητές συμπεραίνουν ότι η χρήση των συμβάσεων ανταλλαγής αθέτησης κινδύνου ως αντισταθμιστικό μέσο είναι χρήσιμη.

3.1.3 Κίνδυνος ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης³⁷ **(Danger of recuperation of in the event breach)**

Σύμφωνα με τις βασικές αρχές δανειοδότησης η καλύτερη εγγύηση για την έγκριση ενός δανείου και στη συνέχεια η ομαλή αποπληρωμή του, απαιτεί την καλή οικονομική κατάσταση του δανειζόμενου. Ωστόσο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και οι διασφαλίσεις που συνοδεύουν μια χρηματοδότηση, αφού κάποιες φορές ο δανειζόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους. Από το είδος των εξασφαλίσεων εξαρτάται ο κίνδυνος ανάκτησης, δηλαδή το μέρος της χρηματοδότησης που δεν θα καλυφθεί από τις εξασφαλίσεις στην περίπτωση της αφερεγγυότητας του δανειζόμενου.

Οι εξασφαλίσεις³⁸ οι οποίες απαιτούνται προκειμένου να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος από τη δανειοδότηση κάποιου πελάτη χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες τις ενοχικές και τις εμπράγματατες.

- Ενοχικές εξασφαλίσεις: Οι ενοχικές εξασφαλίσεις ως χαρακτηριστικό την ανάληψη ενοχής-ευθύνης, από τον πιστούχο και τους εγγυητές με την υπογραφή τους στη σύμβαση, ότι θα αποπληρώσουν την οφειλή.
- Εμπράγματατες εξασφαλίσεις: Είναι οι εξασφαλίσεις κάποιων αντικειμένων, ακινήτων ή κινητών. Οι εμπράγματατες εξασφαλίσεις διακρίνονται σε ενέχυρα και υποθήκες. Η κύρια διαφορά μεταξύ τους είναι ότι το ενέχυρο αναφέρεται σε κινητά αντικείμενα π.χ. επιταγές, συναλλαγματικές. Εμπορεύματα, φορτωτικά έγγραφα. Τραπεζικές καταθέσεις κ.α. ενώ η υποθήκη σε ακίνητα ή σε πλοία και αεροπλάνα.

Το σύνολο της ζημίας³⁹ που υφίσταται η τράπεζα σε περίπτωση αφερεγγυότητας ενός δανειολήπτη είναι δύσκολο να ανακτηθεί. Αυτό οφείλεται κυρίως, από τον τύπο της αφερεγγυότητας και από άλλους παράγοντες όπως οι εγγυήσεις από το δανειζόμενο. Το είδος της εγγύησης που προσφέρει ο δανειολήπτης στην τράπεζα σε περίπτωση που

³⁷ Πηγή: Πηγή: Πτυχιακή εργασία Πανοπούλου Δήμητρα, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2011, Κεφάλαιο 3 σελίδα 34-36 (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2011/PanopoulouDimitra/attached-document-1308657625-286421-6171/Panopoulou2011.pdf>)

³⁸ Πηγή: (Κοσμίδου Κ. & Ζοπουνίδης Κ., 2003, Τεχνοοικονομικές Αποφάσεις με Πολλαπλά Κριτήρια

³⁹ Πηγή: (Κοσμίδου Κ. & Ζοπουνίδης Κ., 2003, Τεχνοοικονομικές Αποφάσεις με Πολλαπλά Κριτήρια

αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του, θα πρέπει να εκπονηθεί για να καλύψει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα τις ζημίες που προέκυψαν από την αθέτηση. Εκ των προτέρων όμως ο κάθε πιστωτικός οργανισμός δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν στο μέλλον θα μπορέσει να πουλήσει και σε ποια τιμή τα στοιχεία των οποίων η αξία υπερβαίνει το ποσό του δανεισμού σε ποσοστό ανάλογο με το είδος των εγγυήσεων.

Συνεπώς, ο κίνδυνος ανάκτησης σε περίπτωση αθέτησης είναι δύσκολο να προβλεφθεί και να υπολογιστεί η συνολική ζημία. Αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες (π.χ. εγγυήσεις από το δανειζόμενο). Άρα, όσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να ανακτηθεί το κεφάλαιο που έχει δανειστεί ο πιστούχος τόσο μικρότερος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος που έχει να αντιμετωπίσει η τράπεζα.

3.1.4 Κίνδυνος ανοίγματος (Exposure Risk)⁴⁰

Είναι ο κίνδυνος που αφορά την αβεβαιότητα του ποσού που βρίσκεται σε κίνδυνο σε περίπτωση πτώχευσης. Σε κάποιες εμπορικές συναλλαγές το πόσο αυτό μπορεί να είναι γνωστό (π.χ. δάνεια με γνωστές εκ των προτέρων πληρωμές), το συνηθές όμως είναι το ποσό της πιθανής απώλειας να είναι άγνωστο (συναλλαγή προμηθευτή-αγοραστή με διαρκή διακίνηση αγαθών ή δάνεια με ανοιχτή γραμμή πίστωσης). Βλέπουμε δηλαδή ότι όχι μόνο είναι άγνωστη η πιθανότητα χρεοκοπίας, αλλά πολλές φορές άγνωστη είναι και η απώλεια σαν το αποτέλεσμα αυτής.

3.1.5 Κίνδυνος περιθωρίων (Credit spread risk)⁴¹

Ο κίνδυνος περιθωρίων αναφέρεται στην πιθανότητα μείωσης της αξίας μιας πιστοδότησης ως αποτέλεσμα της αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων και της τιμολόγησης της σε τιμές αγοράς. Ο κίνδυνος αυτός προσδιορίζει περισσότερο σε περιπτώσεις που έχει αναπτυχθεί ενεργός δευτερογενής αγορά, υπάρχει συνεχής καθορισμός τιμών και έχει θεσπισθεί η αποτίμηση σε τιμές αγοράς. Αντίθετα, δεν έχει εφαρμογή σε περίπτωση που οι πιστοδοτήσεις τιμολογούνται σε *accrualbasis*.

⁴⁰ Πηγή: Διπλωματική εργασία Κανάρης Α. Παπαναστασόπουλος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς (2010), Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Κεφάλαιο 2 σελίδα 23 (<http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/4379/Papanastasopoulos.pdf?sequence=3>)

⁴¹ Πηγή: Διπλωματική εργασία Κανάρης Α. Παπαναστασόπουλος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς (2010), Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Κεφάλαιο 2 σελίδα 24

3.2 Μέθοδοι μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι συνάρτηση πάρα πολλών παραγόντων και κριτηρίων, και γι' αυτό το λόγο είναι πάρα πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί επαρκώς. Έχουν δημιουργηθεί πάρα πολλά μοντέλα και υποδείγματα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου που χρησιμοποιούν οι τράπεζες, τα οποία βοηθούν στον προσδιορισμό του πιστωτικού κινδύνου κατά την αξιολόγηση μίας πιστοδότησης. Σε γενικές γραμμές, οι βασικοί μέθοδοι μέτρησης⁴² του πιστωτικού κινδύνου, είναι η μέθοδος credit scoring και η μέθοδος credit rating.

Η μέθοδος **credit scoring** χρησιμοποιείται για χρηματοδοτήσεις ιδιωτών, επαγγελματιών και μικρών επιχειρήσεων. Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει πρόγραμμα αξιολόγησης μέσω υπολογιστικών συστημάτων, το οποίο μετά την εισαγωγή των στοιχείων από τον αξιολογητή, βαθμολογεί και κατατάσσει τον δανειζόμενο σε κατηγορία πιστωτικού κινδύνου. Πλεονεκτήματα της μεθόδου είναι η ταχύτητα και η αντικειμενικότητα, ενώ υστερεί στην ακριβή μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου.

Από την άλλη, η μέθοδος **credit rating** χρησιμοποιείται για τις χρηματοδοτήσεις μεγάλων επιχειρήσεων ή για τοποθετήσεις σε τίτλους επιχειρήσεων. Η αξιολόγηση πραγματοποιείται από εξειδικευμένα στελέχη με βάση την εμπειρία, τη γνώση και τη συνεχή παρακολούθηση του πιστούχου, γι' αυτό και εμπεριέχει υποκειμενική κρίση. Η μέθοδος καταλήγει σε ακριβέστερα αποτελέσματα και κατάταξη του δανειζόμενου σε κατηγορία πιστωτικού κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία που δε μπορούν να συμπεριληφθούν σε ένα αντικειμενικό σύστημα, όπως είναι τα ποιοτικά στοιχεία αξιολόγησης ενός πελάτη. Στη συνέχεια της παρούσας μελέτης θα αναλυθούν διεξοδικά όλα εκείνα τα ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία που αξιολογούνται σε ένα σύστημα credit rating, προκειμένου να εκτιμηθεί η πιστοληπτική ικανότητα μιας επιχείρησης.

Η κατάταξη ενός δανειολήπτη σε κάποια από τις κατηγορίες κινδύνου, καθορίζεται χρησιμοποιώντας ένα ή περισσότερα από τα συστήματα βαθμολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δανειοληπτών, που είναι γνωστά και ως μοντέλα Credit Scoring. Στο σύστημα αυτό, λαμβάνονται υπόψη, όλα τα στοιχεία και κριτήρια που επηρεάζουν τον πιστωτικό κίνδυνο (ποιοτικά και ποσοτικά), δίνοντας συγκεκριμένους πόντους σε κάθε ένα στοιχείο. Οι πόντοι στη συνέχεια αθροίζονται και ανάλογα με την τελική βαθμολόγηση που θα προσδιοριστεί, κατατάσσουν τον δανειολήπτη στο κατάλληλο επίπεδο κινδύνου. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με την απεικόνιση κλιμάκων αξιολόγησης των Moody's, S & P και Fitch⁴³.

⁴² Πηγή: Ζοπουνίδης Κ. και Λεμονάκης Χ. (2009), Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα σελίδα 50.

⁴³ Πηγή: Ζοπουνίδης Κ. και Λεμονάκης Χ. (2009), Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα σελίδα 54-55.

Απεικόνιση Κλιμάκων Αξιολόγησης των Moody's, S & P και Fitch

Αξιολογική Κλίμακα Πιστοδοτήσεων	Moody's	S & P	Fitch
Κατηγορίες Χαμηλού Κινδύνου (Investment Grade)			
Πολύ Υψηλή	Aaa	AAA	AAA
Υψηλή	Aa1 έως Aa3	AA+ έως AA-	AA+ έως AA-
Ισχυρή ικανότητα εκπλήρωσης υποχρεώσεων	A1 έως A3	A+ έως A-	A+ έως A-
Επαρκής ικανότητα εκπλήρωσης υποχρεώσεων	Baa1 έως Baa3	BBB+ έως BBB-	BBB+ έως BBB-

Πίνακας 1

Κατηγορίες Υψηλού Κινδύνου (Speculative Grade)

Πιθανότητα ύπαρξης πιστωτικού κινδύνου	Ba1 έως Ba3	BB+ έως BB-	BB+ έως BB-
Αξιόλογος βαθμός πιστωτικού κινδύνου	B1 έως B3	B+ έως B-	B+ έως B-
Υψηλός βαθμός πιστωτικού κινδύνου	Caa1 έως Caa3	CCC+ έως CCC-	CCC+ έως CCC-
Πιθανή αθέτηση υποχρέωσης	Ca	CC	CC
Η αθέτηση υποχρέωσης είναι αναπόφευκτη	C	C	C
Σε κατάσταση αθέτησης υποχρέωσης	-	D, SD	DDD, DD, D

Πίνακας 2

3.3 Δυσκολία μέτρησης πιστωτικού κινδύνου⁴⁴

Την τελευταία δεκαετία οι πιο πολλές από τις μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου ανέπτυξαν συστήματα με στόχο να διαχειριστούν τον πιστωτικό κίνδυνο που προέκυψε από τους πιο σημαντικούς τομείς των εργασιών τους. Αυτά τα μοντέλα παίζουν σημαντικό ρόλο στις διαδικασίες μέτρησης της αποδοτικότητάς τους, συμπεριλαμβανομένων εργασιών όπως είναι η κοστολόγηση τραπεζικών προϊόντων με βάση το κίνδυνο που ενέχουν, η ανάλυση κερδοφορίας της τράπεζας σε συνάρτηση της διάρθρωσης της πελατείας της, η διαχείριση του χαρτοφυλακίου της και οι στρατηγικές αποφάσεις της τράπεζας για την κεφαλαιακή της διάρθρωση. Επίσης, τα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου που αναπτύχθηκαν μπορούν να συμβάλλουν στον υπολογισμό του εποπτικού κεφαλαίου των τραπεζών με βάση τις απαιτήσεις του Συμφώνου της Βασιλείας για την κεφαλαιακή τους επάρκεια καθώς και να βοηθήσουν το έργο των εποπτικών αρχών των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όμως για να υιοθετηθούν αυτά τα μοντέλα από τις εποπτικές αρχές θα πρέπει πρώτα να αποδειχθεί ότι είναι έγκυρα, αξιολογημένα με βάση τα εμπειρικά δεδομένα και ότι παράγουν αποτελέσματα τα οποία είναι συγκρίσιμα μεταξύ των τραπεζών. Αυτή τη στιγμή οι πιο σημαντικές δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες για την ανάπτυξη των εσωτερικών τους υποδειγμάτων μέτρησης πιστωτικού κινδύνου είναι η έλλειψη ιστορικών στοιχείων για την τροφοδότησή τους και η δυσκολία αξιολόγησης των αποτελεσμάτων τους.

Η έλλειψη ιστορικών στοιχείων αποτελεί βασικό μειονέκτημα για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου καθώς τα περισσότερα πιστωτικά προϊόντα δεν είναι τιμολογημένα με βάση τις τιμές της αγοράς (market-to-market) και η προβλεπτική ικανότητα των μοντέλων πιστωτικού κινδύνου δεν μπορεί να προκύψει εύκολα από μια στατιστική μελέτη των μελλοντικών τους τιμών με βάση ένα αρχείο ιστορικών τιμών όπως συμβαίνει με τον κίνδυνο της αγοράς. Η έλλειψη ιστορικών στοιχείων προκύπτει και από το γεγονός ότι οι περιπτώσεις αθέτησης υποχρεώσεων δεν ακολουθούν κάποια συγκεκριμένη συχνότητα και δεν κατανέμονται κανονικά ενώ ο χρονικός ορίζοντας που απαιτείται για την μελέτη τους ξεπερνάει το ένα έτος. Έτσι, όπως θα δούμε και στη συνέχεια τα υποδείγματα μέτρησης πιστωτικού κινδύνου καταφεύγουν σε απλουστεύσεις και στη χρησιμοποίηση εξωτερικών βάσεων δεδομένων.

Η αξιολόγηση των μοντέλων πιστωτικού κινδύνου είναι εξ ορισμού πιο δύσκολη από αυτή των μοντέλων κινδύνου αγοράς διότι ενώ τα μοντέλα κινδύνου αγοράς κάνουν προβλέψεις για χρονικούς ορίζοντες λίγων ημερών και τα αποτελέσματά τους μπορούν να επαληθευθούν εύκολα και άμεσα (back testing), τα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου βασίζονται σε χρονικούς ορίζοντες ενός έτους ή και περισσότερο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα μεγαλύτερα διαστήματα εμπιστοσύνης που χρησιμοποιούνται στα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη την αξιολόγηση τους από τους κατασκευαστές τους αφού μιας ανάλογης ακρίβειας με τα μοντέλα του κινδύνου αγοράς αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους θα απαιτούσε έναν ανεφάρμοστα μεγάλο αριθμό ετών.

⁴⁴ Πηγή: Πτυχιακή εργασία Χρήστος Μαρκόπουλος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2006, Κεφάλαιο 2 σελίδα 25 (<http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/1547/Markopoulos.pdf?sequence=3>)

3.4 Μέτρηση κινδύνου με την μεθοδολογία VAR.

3.4.1 Τύποι κινδύνου

Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι⁴⁵ σχετίζονται με τις διακυμάνσεις στις χρηματοοικονομικές αγορές. Οι κύριες κατηγορίες κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είναι ο κίνδυνος αγοράς, ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο λειτουργικός κίνδυνος αλλά και ο επιτοκιακός κίνδυνος. Υπάρχουν όμως και άλλες κατηγορίες κινδύνων, όπως ο κίνδυνος φερεγγυότητας ή κίνδυνος κεφαλαίου, ο κίνδυνος διακανονισμού πληρωμών, ο πολιτικός κίνδυνος, ο νομικός κίνδυνος, ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο κίνδυνος χρέους και χώρας και ο κίνδυνος από πράξεις εκτός ισολογισμού.

- Κίνδυνος αγοράς (Market Risk): ο κίνδυνος αγοράς αντανακλάται στην μεταβλητότητα της αξίας του χαρτοφυλακίου τιμών, η οποία οφείλεται στις αλλαγές των τρεχουσών τιμών των στοιχείων του ενεργητικού στη δευτερογενή αγορά. Αυτός ο τύπος κινδύνου εμφανίζεται κυρίως στις αγοραπωλησίες τίτλων στην δευτερογενή αγορά ή στις ανοικτές θέσεις σε ξένο συνάλλαγμα στην προσπάθεια τους να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο αγοράς οι τράπεζες έχουν αναπτύξει εσωτερικά μοντέλα μέτρησης κινδύνου αγοράς με κυριότερα τα εξής:
 - Προσέγγιση μεταβλητότητας-συσχέτισης (προσέγγιση VAR)
 - Ιστορικήπροσομοίωση (historic or back simulation)
 - Προσομοίωση Monte Carlo (Monte Carlo simulation).
- Πιστωτικός κίνδυνος (Creditrisk): Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει μια τράπεζα να αθετήσουν οι πιστούχοι της τις υποχρεώσεις τους απέναντί της. Καθώς ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από τη βασική λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή τη χορήγηση δανείων, ο έλεγχος της ποιότητας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για τα τραπεζικά ιδρύματα. Σημαντικοί δείκτες είναι το ποσοστό των επισφαλών απαιτήσεων στο σύνολο των χρηματοδοτήσεων, το ποσοστό των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις στο σύνολο των χρηματοδοτήσεων σε καθυστέρηση και ο δείκτης κάλυψης.
- Κίνδυνος ρευστότητας (Liquidity risk): Κίνδυνος ρευστότητας είναι η αβεβαιότητα έγκαιρης ρευστοποίησης μίας επένδυσης (πχ ομόλογο) όταν δεν μπορεί να πωληθεί αρκετά γρήγορα για να αποτρέψει ή να μετριάσει μία απώλεια κεφαλαίου. Ενώ δηλαδή μία επένδυση μπορεί να είναι ανάγκη να πωληθεί άμεσα, μία αναποτελεσματική δευτερογενής αγορά μπορεί να αποτρέψει την ρευστοποίηση ή να περιορίσει τα κεφάλαια που παράγονται από αυτή. Μερικά περιουσιακά στοιχεία είναι πολύ εύκολο να ρευστοποιηθούν με μικρό κίνδυνο (πχ μετοχές ανώνυμων εταιριών), ενώ άλλα εμπεριέχουν μεγάλο κίνδυνο (ακίνητα).
- Λειτουργικός κίνδυνος (Operational risk): ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται στις απώλειες που μπορεί να προκύψουν λόγω ανεπάρκειας των συστημάτων

⁴⁵ Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας,

εταιρικής διακυβέρνησης και εσωτερικού ελέγχου. Οφείλεται σε ανθρώπινα σφάλματα, λανθασμένες αποφάσεις της διοίκησης και ενδεχόμενες δυσχέρειες μεταξύ των βασικών παραγόντων της εταιρικής διοίκησης (μετοχών, διευθυντικών στελεχών ή εκπροσώπων εργαζομένων). Τέτοια προβλήματα μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία ανάληψης προληπτικής δράσης. Ένας σημαντικός τύπος λειτουργικού κινδύνου είναι και ο τεχνολογικός κίνδυνος, δηλαδή ο κίνδυνος είτε βλάβης είτε ανεπάρκειας των συστημάτων τεχνολογίας πληροφορικής. Συνεπώς, δημιουργείται ανάγκη προστασίας των συστημάτων είτε από ενδογενείς δυσχέρειες είτε από εξωτερικές παρεμβάσεις. Άλλες μορφές λειτουργικού κινδύνου μπορεί να είναι γεγονότα όπως πυρκαγιές, σεισμοί ή άλλες φυσικές καταστροφές.

➤ Επιτοκιακός κίνδυνος (Interest rate risk): οι μεταβολές επιτοκίου της αγοράς συσχετίζονται με το καθαρό εισόδημα από τόκους. Σε αυτή την περίπτωση, η διαχείριση ενεργητικού-παθητικού συνιστάται στη συντονισμένη παρέμβαση της διοίκησης της εμπορικής τράπεζας (Ομάδα Διαχείρισης Στοιχείων Ενεργητικού-Παθητικού), έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι του επιτοκίου. Υπάρχουν τρεις τρόποι διαχείρισης της «ευαισθησίας» του επιτοκίου:

- Το υπόδειγμα ανοίγματος (funding gap model ή re-pricing model), που χωρίζεται σε στατικό και δυναμικό
- Το υπόδειγμα του χρόνου ως τη λήξη (maturity model)
- Το υπόδειγμα μέσης διάρκειας αναμονής (duration-gap model).

3.4.2 Ορισμός VAR

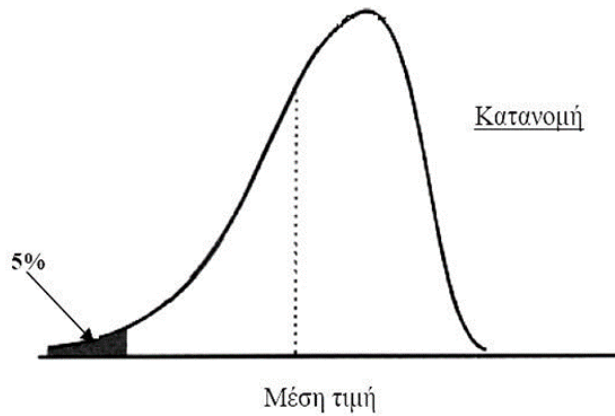
Αξία σε κίνδυνο⁴⁶ (Value at Risk) ως ορισμό μπορούμε να πούμε ότι η VAR υπολογίζει τη μέγιστη δυνατή ζημία που μπορεί να υποστεί ένα χαρτοφυλάκιο για μία δεδομένη χρονική περίοδο και για ένα δεδομένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Η VAR δηλαδή αποτελεί μία συνοπτική απεικόνιση του κινδύνου της αγοράς και παράλληλα περιλαμβάνει δύο πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά:

α) την πιθανότητα, που εκφράζει το πόσο πιθανό είναι οι ζημίες να είναι μεγαλύτερες από το δεδομένο ποσό και

β) μετράει τον κίνδυνο, σε νομισματικές μονάδες, δηλαδή μετράει το ποσό το οποίο θα χαθεί σε μία δεδομένη χρονική περίοδο, η οποία εξαρτάται από τη χρονική περίοδο για την οποία το χαρτοφυλάκιο παραμένει σταθερό.

Αν δηλαδή το c είναι το επιλεγμένο διάστημα εμπιστοσύνης, η VAR αναφέρεται στο $1-c$ διάστημα εμπιστοσύνης, στην αριστερή ουρά της κατανομής. Για παράδειγμα, με 95% διάστημα εμπιστοσύνης η VAR πρέπει να είναι τόση ώστε να μην ξεπερνά το 5% του συνολικού αριθμού των παρατηρήσεων στην κατανομή (Διάγραμμα 1).

⁴⁶ Πηγή: Γεώργιος Ντράγκας, Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνου, (http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2007/george_ntragas.pdf)

Διάγραμμα 1: Διαγραμματική Απεικόνιση της VAR

Για παράδειγμα, ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα μπορεί να ισχυριστεί ότι η δυνητική ζημιά του χαρτοφυλακίου της είναι 10 εκατομμύρια Ευρώ σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Με πιο απλά λόγια, κάτω από φυσιολογικές συνθήκες στην αγορά, υπάρχουν μόνο πέντε στις εκατό πιθανότητες η αξία του χαρτοφυλακίου του ιδρύματος να μειωθεί περισσότερο από 10 εκατομμύρια Ευρώ.

Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές μεθόδους μέτρησης κινδύνων, η VaR παρέχει μία ολοκληρωμένη εικόνα του κινδύνου ενός χαρτοφυλακίου, η οποία λαμβάνει υπόψη της, τη μόχλευση (leverage), τις διαφορές συσχετίσεις (correlations) καθώς και την τρέχουσα θέση (current position) του χαρτοφυλακίου. Η μόχλευση και οι συσχετίσεις είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για τη μέτρηση της VAR σε χαρτοφυλάκια με μεγάλες θέσεις σε χρηματοοικονομικά παράγωγα. Συνεπώς, η VAR είναι μία μέθοδος, η οποία προβλέπει τους πιθανούς μελλοντικούς κινδύνους με πολύ μεγάλη ακρίβεια. Παράλληλα, η μεθοδολογία της VaR μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευρέως και για τη μέτρηση και άλλων μορφών κινδύνων.

3.4.3 Μεθοδολογία υπολογισμού της VAR⁴⁷

Παρά τη σπουδαιότητα του VAR ως μέτρου εκτίμησης του κινδύνου αγοράς, πρέπει να επισημανθεί ότι αποτελεί μόνο μια στατιστική εκτίμηση, η οποία βασίζεται συνήθως σε μια κατανομή υπηρεσιών χρονολογικών στοιχείων και δεδομένων. Αποτελεί δηλαδή μια πρόβλεψη, η οποία εκ φύσεως δεν είναι δυνατό να καθοριστεί με ακρίβεια μέσα σε ένα επίπεδο εμπιστοσύνης 100%. Οι μεθοδολογίες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της συγκεκριμένης αυτής πρόβλεψης είναι:

1. Υπόδειγμα ιστορικών τιμών (historical price modeling). Σύμφωνα με το συγκεκριμένο υπόδειγμα, επιχειρείται η κατασκευή μιας κατανομής των αποδόσεων ενός χαρτοφυλακίου από μια σειρά μεταβολών των αξιών του, η οποία βασίζεται σε μια δεδομένη χρονολογική σειρά ιστορικών αγοραίων τιμών των

⁴⁷ Πηγή: Δημήτρης Καινούργιος, “Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και VaR παράγωγα εργαλεία, Ελληνική Ένωση Τραπεζών (http://www.hba.gr/5Ekdotis/UplPDFs/deltia/4_2002/09.pdf)

βασικών εργαλείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο, όπως συναλλαγματικές ισοτιμίες, επιτόκια, μετοχές και εμπορεύματα κατά την αρχή και το τέλος ενός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα. Από την κατανομή των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου είναι δυνατό να υπολογιστεί η δυνητική ζημία του, μέσα σε ένα συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης, για μια δεδομένη χρονική περίοδο (Hendrics 1996).

2. Μέθοδος εκτιμηθείσας διακύμανσης-συν διακύμανσης. Αφορά τη δημιουργία ενός πίνακα (matrix) που περιλαμβάνει μια σειρά ιστορικών στοιχείων διακύμανσης και συν διακύμανσης πάνω σε απλουστευμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία, και τη μετέπειτα αναγωγή τους στα συστατικά χρεόγραφα που συνθέτουν ένα χαρτοφυλάκιο. Οι συνολικές χρηματικές ροές οποιουδήποτε χαρτοφυλακίου, γραμμικές ή μη γραμμικές, μπορεί να μετατραπούν σε ταμειακές ροές μηδενικού τοκομερίδιου για απλά εργαλεία και σε ποσά ισοδύναμα του “δέλτα” (delta) για παράγωγα εργαλεία, σε μια διαδικασία που ονομάζεται χαρτογράφηση χρηματικών ροών (cash flows mapping). Αυτό αποτελεί τρόπο τυποποίησης των χρηματικών ροών των περισσότερων χαρτοφυλακίων, με στόχο τη διευκόλυνση της διαδικασίας υπολογισμού του VAR. Με το διαχωρισμό των κινδύνων που χαρακτηρίζουν τις χρηματικές ροές του χαρτοφυλακίου σε τυποποιημένα χρονικά διαστήματα λήξης, γίνεται ευκολότερος ο υπολογισμός του VAR του συνολικού χαρτοφυλακίου, μέσω της χρήσης των στοιχείων της διακύμανσης και της συσχέτισης των συγκεκριμένων τυποποιημένων χρονικών διαστημάτων λήξης. Μια προσέγγιση, η οποία αναπτύχθηκε από την J.P.Morgan και βασίζεται στη μέθοδο της εκτιμηθείσας διακύμανσης-συν διακύμανσης για τον υπολογισμό του κινδύνου αγοράς, είναι η λεγόμενη “Risk Metrics”.
3. Monte Carlo προσομοίωση (simulation). Σε μια προσομοίωση κατά Monte Carlo χρησιμοποιούνται τυχαίες (random) αγοραίες τιμές των βασικών εργαλείων για να κατασκευαστεί μια κατανομή των αποδόσεων χαρτοφυλακίου από μια σειρά μεταβολών των αξιών του, αντί των ιστορικών τιμών. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία προσφέρει μια εκτίμηση του VAR για περίπλοκα χαρτοφυλάκια, τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλές τιμές του “γάμα” και σημαντική κυρτότητα (Rissin, 1997). Το VAR ενός χαρτοφυλακίου εκτιμάται από την τυχαία κατασκευή ενός ιστογράμματος από την τυχαία κατασκευή ενός ιστογράμματος των πιθανών κερδών ή ζημιών που θα σημειωθεί μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονικό ορίζοντα. Κατά τη διαδικασία υπολογισμού, για την επιλογή των τυχαίων τιμών χρησιμοποιείται ένας συνδυασμός της τεκμαρτής και της ιστορικής μεταβλητότητας.
4. Ανάλυση “stress”. Η συγκεκριμένη ανάλυση προτάθηκε από το G30 ως επιπρόσθετο εργαλείο των μεθοδολογιών που βασίζονται στο VAR. Αντί της χρήσης ιστορικών αγοραίων τιμών ή τυχαία επιλεγμένων δεδομένων τιμών, δημιουργούνται μια σειρά από σενάρια τιμών για την εξέταση της απόδοσης ενός χαρτοφυλακίου.

3.4.4 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της μεθοδολογίας VAR.

Η προσέγγιση VAR χρησιμοποιείται ευρύτατα τα τελευταία χρόνια από εμπορικές τράπεζες, επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν στην κατοχή τους χαρτοφυλάκια περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνουν μετοχές, ομόλογα, νομίσματα και παράγωγα προϊόντα. Το VAR προσφέρει σε κάθε ένα από τα παραπάνω ιδρύματα μια ένδειξη σχετικά με τις μέγιστες ζημιές που αναμένει να λάβουν χώρα στο χαρτοφυλάκιο τους για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, βοηθώντας τα να κρίνουν τον τρόπο με τον οποίο θα ανακατανεύμουν τα ποσοστά συμμετοχής των περιουσιακών στοιχείων στα χαρτοφυλάκια τους, με σκοπό την επίτευξη ενός επιθυμητού επιπέδου κινδύνου.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα⁴⁸ που προσφέρει το VAR είναι τα ακόλουθα:

1. Διαχείριση πληροφόρησης. Οι πληροφορίες που παρέχει η συγκεκριμένη προσέγγιση χαρακτηρίζονται από απλότητα και σαφήνεια και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις ρυθμιστικές αρχές, τους μάνατζερ εταιρειών και ιδρυμάτων, καθώς και από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές.
2. Καθορισμός ορίων διαπραγμάτευσης. Οι τράπεζες μπορούν να καθορίσουν όρια στους διαπραγματευτές συναλλάγματος και χρεογράφων σε όρους του VAR, επιπρόσθετα στο σύστημα οριοθέτησης των θέσεων (Position Limit System) που ισχύει παραδοσιακά. Επιπλέον, με τη χρήση του VAR είναι δυνατή η σύγκριση θέσεων σε διαφορετικές αγορές ή διαφορετικά προϊόντα σε καθημερινή, μηνιαία και ετήσια βάση.
3. Ανίχνευση της σχέσης κινδύνου-απόδοσης ενός χαρτοφυλακίου με βάση ένα δείκτη αναφοράς (benchmark index). Υπολογίζοντας το VAR ενός δείκτη από τα συστατικά του μέρη, είναι δυνατή η σύγκριση του με το VAR ενός οποιουδήποτε χαρτοφυλακίου επενδύσεων.
4. Κατανομή πόρων. Με βάση την πληροφόρηση που παρέχει η συγκεκριμένη προσέγγιση, οι επενδυτές και οι διαχειριστές κινδύνων είναι σε θέση να λάβουν καλύτερες αποφάσεις σχετικά με την στρατηγική επένδυσης ή διαχείρισης που ακολουθούν, επιτυγχάνοντας τη βέλτιστη απόδοση για τα χαρτοφυλάκια τους.
5. Εναρμόνιση με τις αποφάσεις των ρυθμιστικών αρχών. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εναρμονίσουν τις πρακτικές τους με τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και τη δημοσιοποίηση των κινδύνων που λαμβάνουν, όπως ορίζουν οι διάφορες ρυθμιστικές αρχές. Το VAR, με την ανάλυση και ποσοτική πληροφόρηση που παρέχει σχετικά με τους κινδύνους αγοράς των χρηματοοικονομικών εργαλείων, αποτελεί βοήθημα προς αυτή την κατεύθυνση.

Ωστόσο η μεθοδολογία VAR χαρακτηρίζεται και από κάποια μειονεκτήματα⁴⁹ ή αδυναμίες και η ακατάλληλη χρήση του μπορεί να οδηγήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα σε αναποτελεσματικές αποφάσεις διαχείρισης κινδύνου. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε για τι

⁴⁸Πηγή: Δημητρη Καινουργιου, “Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και VaR παράγωγα εργαλεία, Ελληνική Ένωση Τραπεζών (http://www.hba.gr/5Ekodosi/UplPDFs/deltia/4_2002/09.pdf)

⁴⁹Πηγή: Δημητρη Καινουργιου, “Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και VaR παράγωγα εργαλεία, Ελληνική Ένωση Τραπεζών (http://www.hba.gr/5Ekodosi/UplPDFs/deltia/4_2002/09.pdf).

VAR έχει υπολογιστεί κατά τρόπο λανθασμένο είτε γιατί, ενώ έχει υπολογιστεί σωστά δεν σχετίζεται με τους πραγματικούς στόχους του πιστωτικού ιδρύματος για τη διαχείριση κινδύνου (Beder, 1995 και Culp et al, 1998).

Ορισμένες από τις αδυναμίες του VAR είναι ακόλουθες:

1. Υπάρχουν κάποια ερωτηματικά σχετικά με το ποια είναι η καταλληλότερη μέθοδος για την εκτίμηση της διακύμανσης της απόδοσης μιας μετοχής ή ενός χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων. Μια πρώτη μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι αυτή της σταθερής μεταβλητότητας (constant volatility method). Ωστόσο το πρόβλημα με τη μέθοδο αυτή είναι ότι οι εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει μια αστάθεια της διακύμανσης από ημέρα σε ημέρα και μια μεταβολή της κατά τη διάρκεια του χρόνου. Η μεταβολή της διακύμανσης από ημέρα σε ημέρα (time-varying volatility) σημαίνει ότι και οι αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων σε ένα χαρτοφυλάκιο επίσης μεταβάλλονται. Η λύση στο πρόβλημα αυτό δόθηκε από την έρευνα του οικονομολόγου Tim Bollerslev (1986, 1990), ο οποίος γενίκευσε την έρευνα του συναδέλφου του Robert Engle (1982). Η τεχνική της μεταβαλλόμενης στο χρόνο διακύμανσης του Bollerslev, η οποία ονομάστηκε μέθοδος GARCH, επιτρέπει την εκτίμηση της διακύμανσης των σημερινών αποδόσεων, χρησιμοποιώντας την εκτίμηση της διακύμανσης της χθεσινής ημέρας και το τετράγωνο της αξίας των χθεσινών αποδόσεων.
2. Υπάρχει περίπτωση η μεθοδολογία VAR να προσφέρει υποεκτιμημένα αποτελέσματα, εάν οι αποδόσεις ενός περιουσιακού στοιχείου ή ενός χαρτοφυλακίου ξαφνικά μεταβληθούν κατά μη προβλέψιμο τρόπο, λόγω μιας δοκιμής αλλαγής της υποκείμενης οικονομίας μιας χώρας.
3. Το VAR υπολογίζει τη μέγιστη ζημία που μπορεί να αναμένει ένας οργανισμός μια δεδομένη χρονική περίοδο, κατά την διάρκεια ενός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα. Οι ζημιές υπολογίζονται υποθέτοντας ότι τα περιουσιακά στοιχεία μπορούν να πωληθούν στις τρέχουσες αγοραίες τιμές. Ωστόσο, αν η επιχείρηση έχει στην κατοχή της σε μεγάλο βαθμό μη ρευστοποιήσιμα στοιχεία- που σημαίνει ότι δεν μπορούν να μεταπωληθούν γρήγορα- το VAR μπορεί να υποεκτιμά τις πραγματικές ζημιές, αφού τα στοιχεία ίσως χρειάζεται να πωληθούν με έκπτωση.
4. Ένα ακόμα δυνητικό πρόβλημα για το VAR είναι ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των περιουσιακών στοιχείων σε ένα χαρτοφυλάκιο ίσως δεν μεταχειρίζονται με κατάλληλο τρόπο τον πιστωτικό κίνδυνο. Αυτό μπορεί να συμβεί σε ένα χαρτοφυλάκιο παραγώγων, όπου τόσο η μεθοδολογία των Black-Scholes (1973) για τον υπολογισμό των παραγόντων κινδύνου όσο και η προσομοίωση κατά Monte-Carlo υποθέτουν την ανυπαρξία πιστωτικού κινδύνου των παραγώγων. Για μερικές περιπτώσεις, ο πιστωτικός κίνδυνος ίσως είναι μικρός, έτσι ώστε να μπορεί να αγνοηθεί, ωστόσο σε γενικούς όρους οι χρήστες χρειάζεται να συμπεριλαμβάνουν την ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου στις μεθοδολογίες υπολογισμού του VAR.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

4.1 Ιστορική Αναδρομή⁵⁰ της Βασιλείας

Όπως είναι γνωστό, λόγω της εξέλιξης του τραπεζικού συστήματος οι δύο βασικοί κίνδυνοι που αντιμετώπιζαν οι τράπεζες μέχρι την δεκαετία του 1970 ήταν ο πιστωτικός και ο κίνδυνος ρευστότητας. Οι λεγόμενοι κίνδυνοι της αγοράς κυρίως ο συναλλαγματικός και ο επιτοκιακός, είχαν αντιμετωπιστεί μέσω διεθνών συναλλαγών. Ειδικότερα, την πρώτη Ιουλίου 1944 και επί είκοσι δύο μέρες, σαράντα πέντε κράτη βρέθηκαν στις ΗΠΑ, και συγκεκριμένα στην περιοχή του Bretton Woods, όπου συμφώνησαν μεταξύ τους σε ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ιδρύοντας παράλληλα δύο ισχυρούς διεθνείς οργανισμούς, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, αλλά και την GATT, ως γραμματεία για το διεθνές εμπόριο, με λιγότερες ωστόσο εξουσίες από τους πρώτους οργανισμούς.

Ο βασικός στόχος της συμφωνίας του Bretton Woods, ήταν η διασφάλιση ομαδικού κλίματος συναλλαγών ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες, που θα διέπονταν από συγκεκριμένους κανόνες, με περιορισμό των ελέγχων και επίτευξη της μετατρεψιμότητας των νομισμάτων μέσω σταθερών ισοτιμιών. Το σύστημα αυτό καθόρισε το δολάριο στις ΗΠΑ ως παρεμβατικό νόμισμα, καθώς όσον αφορά τα κράτη που υπέγραφε την συμφωνία, αν και αυτά όριζαν σταθερή ισοτιμία με το χρυσό, εντούτοις η ανταλλαγή των νομισμάτων τους με αυτό δεν γινόταν άμεσα αλλά μέσω του δολαρίου. Έτσι τα κράτη που συμμετείχαν όφειλαν να διατηρούν την συναλλαγματική ισοτιμία των νομισμάτων τους σε σχέση με το δολάριο με μία απόκλιση της τάξης του 1%. Με αυτό τον τρόπο επηρεάζονταν τα θέματα χρυσού που μπορούσαν να διατηρούν τα κράτη, αφού η ποσότητα αυτή προσδιόριζε και την ισοτιμία με το αμερικανικό νόμισμα.

Όμως στις αρχές της δεκαετίας του 1970 το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών στις ΗΠΑ εμφάνισε ελλείμματα, οδηγώντας σε σημαντικές συναλλαγματικές μεταβολές ακόμη και τα πιο ισχυρά νομίσματα, κατάσταση την οποία επιδείνωσαν οι πετρελαϊκές κρίσεις. Σταδιακά δημιουργήθηκε ένα άλλο σύστημα, εκείνο των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, ενώ ταυτόχρονα το δολάριο αποσυνδέθηκε από το χρυσό. Όμως η αποσύνδεση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται συσσώρευση δολαρίων. Γενικότερα πάντως, τα πράγματα κατά την δεκαετία του 1970 επιδεινώθηκαν, με αποκορύφωμα το 1973, όταν επήλθε η πρώτη μεγάλη πετρελαϊκή κρίση, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του φαινομένου του στασιμοπληθωρισμού. Η κατακόρυφη αύξηση της τιμής του πετρελαίου οδήγησε σε μείωση της ζήτησης διεθνώς με αποτέλεσμα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ) των περισσότερων χωρών να εμφανίζει μεγάλο έλλειμμα. Άμεση συνέπεια αποτέλεσε η αύξηση της ανεργίας στα

⁵⁰ Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 164

κράτη αυτά, βυθίζοντας σε μεγαλύτερη ύφεση τις περισσότερες οικονομίες. Το 1979 ακολουθεί και δεύτερη πετρελαϊκή κρίση με νέες αυξήσεις της τιμής του πετρελαίου, νέα ελλείμματα στα ανεπτυγμένα κυρίως κράτη που παρήγαγαν το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου ΑΕΠ και φυσικά νέο κύμα ανεργίας. Ο τραπεζικός κλάδος και εκείνη την περίοδο είχε σημαντική συμμετοχή στις διεθνείς εξελίξεις και κυρίως στις ΗΠΑ. Καταρχάς καταργήθηκαν οι περιορισμοί μεταξύ των πολιτειών και ο κλάδος των τραπεζών ενοποιήθηκε για όλη την χώρα, επιτρέποντας και σε νέες τράπεζες να δραστηριοποιηθούν. Έτσι, εντατικοποιήθηκε ο ανταγωνισμός αι συμπίεστηκαν τα spreads των επιτοκίων προς όφελος τω δανειοληπτών με φυσικό επακόλουθο την αναζήτηση των τρόπων επίτευξης κερδών από πλευράς τραπεζών. Μάλιστα όλα αυτά συνέβαιναν σε μία περίοδο που η κρίση είχε κάνει εμφανή τα σημάδια της και οι χρηματοδοτήσεις ειδικά των επιχειρήσεων, μειώθηκαν είτε λόγω μειωμένης ζήτησης για επενδύσεις είτε λόγω αυστηρότερων κανόνων έγκρισης των αιτήσεων για χρηματοδότηση εκ μέρους των εποπτικών αρχών.

Μη έχοντας πολλές εναλλακτικές λύσεις για ικανοποιητικά κέρδη με χαμηλό κίνδυνο, οι τράπεζες άρχισαν να στρέφονται όλο και περισσότερο προς δραστηριότητες με μεγαλύτερο κίνδυνο. Η ανάληψη όμως μεγάλων κινδύνων με στόχο την υψηλή κερδοφορία επιφέρει συχνά αρνητικά αποτελέσματα. Πράγματι, μερικά χρόνια αργότερα, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, το έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον δημιούργησε μεγάλα προβλήματα σε αρκετές τράπεζες στις ΗΠΑ, οι οποίες είχαν αναλάβει μεγάλους κινδύνους εκμεταλλευόμενες την μάλλον επιφανειακή εποπτεία εκ μέρους των αρμόδιων αρχών σε μία ευρύτερη προσπάθεια επέκτασης του τραπεζικού κλάδου. Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, ο προσανατολισμός των προσπαθειών των τραπεζών είχε αρνητικά αποτελέσματα, αφού αρκετές τράπεζες δεν γλύτωσαν την χρεωκοπία.

Στην προσπάθεια τους να ξεπεράσουν τα προβλήματα τους διατηρώντας παράλληλα την κερδοφορία και το μερίδιο τους στην αγορά οι τράπεζες άρχισαν να αναζητούν πιο ασφαλείς επενδύσεις. Το ενδιαφέρον τους τις επόμενες δεκαετίες στράφηκε προς την στεγαστική πίστη των ιδιωτών και επιχειρήσεων την χρηματοδότηση αγοράς κατοικίας ή παγίων και εξοπλισμού αντίστοιχα. Η φθηνή χρηματοδότηση οδήγησε σε σημαντική αύξηση της ζήτησης για αγορά ακινήτων, με επακόλουθο την ραγδαία άνοδο των τιμών, δημιουργώντας σταδιακά μία νέα φούσκα. Αρχικά τα προβλήματα εμφανίστηκαν το 2007 στις ΗΠΑ αλλά μεταφέρθηκαν μέσω της τιτλοποίησης των ακινήτων και σε άλλα κράτη, καθώς οι τράπεζες, ανεξαρτήτως έδρα τους, επενδύουν και σε τίτλους τραπεζών που εδρεύουν σε άλλα κράτη συμπεριλαμβανομένων εκείνων όπου τελικά ξεσπά μία κρίση.

4.1.1 Χαρακτηριστικά και στόχοι της Βασιλείας⁵¹

Η εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την σωστή λειτουργία ενός ανταγωνιστικού διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Την διεθνοποίηση των τραπεζικών ιδρυμάτων ακολούθησε προσπάθεια δημιουργίας μιας διεθνούς αποδεκτής τραπεζικής εποπτείας, η οποία είχε ως αποτέλεσμα μία σειρά μέτρων που υιοθετήθηκαν σε διεθνές επίπεδο.

Οι κύριοι στόχοι της εποπτείας στο τραπεζικό σύστημα είναι η ασφαλής και διαρκής λειτουργία του, η αποφυγή πρακτικών που οδηγούν σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις, η εξασφάλιση των καταθέσεων, η προστασία του κοινού από ενδεχόμενη μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή εκμετάλλευση καθώς και η διαφάνεια της ποιότητας του χαρτοφυλακίου των τραπεζών, με σκοπό την άρση της αδυναμίας των αποταμιευτών να δέχονται συνεχή και ακριβή πληροφόρηση.

Η διεθνής εποπτεία εμφανίστηκε στο τραπεζικό σύστημα μαζί με την συνεχιζόμενη και διαρκών αυξανόμενη διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών, ενώ λάμβανε μεγαλύτερες διαστάσεις μετά από κάθε σημαντική διεθνή τραπεζική κρίση. Μετά την κατάρρευση της γερμανικής τράπεζας Herstatt το 1974 και της αμερικανικής Franklin National το ίδιο έτος δημιουργήθηκε η επιτροπή για την τραπεζική εποπτεία υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS).

Η επιτροπή έγινε όχημα για την δημιουργία της επιτροπής της Βασιλείας, στην οποία εκπροσωπούνται οι τραπεζικές και νομισματικές αρχές των μελών κρατών του G10. Το πρώτο έργο της επιτροπής ήταν το γνωστό Concordat του 1975, το οποίο είχε σκοπό να εμποδίσει τις τράπεζες ξένης ιδιοκτησίας να αποφύγουν τον εποπτικό έλεγχο στην χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Την περίοδο 1980-1992 το αρχικό Concordat αναθεωρήθηκε και εμπλουτίστηκε αρκετές φορές, ως εκ των υστέρων αντίδραση στις κρίσεις ορισμένων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όπως η κατάρρευση της εγκατεστημένης στο Λουξεμβούργο ιταλικής τράπεζας Banco Ambrosiano το 1982, η κρίση στο υποκατάστημα στην Ατλάντα της Banca Nazionale del Lavoro (BNL), καθώς και η πτώχευση της Bank of Credit and Commerce International (BCCI) του 1991.

Για την εξασφάλιση της ευρωστίας ενός τραπεζικού συστήματος, η Επιτροπή της Βασιλείας συμφώνησε το 1988 ότι πρέπει να απαιτείται ένας ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της τάξης του 8%, ο οποίος υπολογίζεται ως εξής: αριθμητής είναι το κεφάλαιο που διακρίνεται σε 2 κατηγορίες: το βασικό εποπτικό κεφάλαιο (Tier 1) και το συμπληρωματικό εποπτικό κεφάλαιο (Tier 2), ενώ απαιτείται το πρώτο να είναι τουλάχιστον 50% του συνόλου. Ο παρονομαστής είναι το άθροισμα των στοιχείων του ενεργητικού σταθμισμένο με τον πιστωτικό κίνδυνο. Οι σταθμίσεις που εφαρμόζονται στα στοιχεία του ενεργητικού κυμαίνονται από 0% έως 100% αντανakλώντας τόσο τον τρόπο δανεισμού όσο και τον τόπο του δανειζόμενου.

Οι κανόνες που ισχύουν για την κεφαλαιακή επάρκεια της επιτροπής της Βασιλείας έχουν σκοπό:

1. Να εξασφαλίζουν την ευρωστία και την σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος,

⁵¹ Πηγή: Κώστας Μελάς (2002), Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική, Κεφάλαιο 17 σελίδα 381

2. Να επιβάλλουν κανόνες ανταγωνισμού,
3. Να αποθαρρύνουν τα τραπεζικά ιδρύματα στην ανάληψη υπερβολικών πιστωτικών κινδύνων.

Η συμφωνία της Βασιλείας βοήθησε σημαντικά στην εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων σε διεθνές επίπεδο. Παρά ταύτα, ο σχεδιασμός του κανόνα κεφαλαιακής επάρκειας του 1988 έλαβε αποκλειστικά υπόψη τα χαρακτηριστικά του τραπεζικού συστήματος στην δεκαετία του 1980. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο κρίνεται ανεπαρκής για τις ανάγκες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού τομέα του 21ου αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, η κριτική σηματοδοτεί τα παρακάτω κύρια σημεία:

1. Οι τράπεζες, στο πλαίσιο των αναφορών της συμφωνίας της Βασιλείας I, σταδιακά άρχισαν να κάνουν «regulatory arbitrage» κεφαλαίων (πχ τιτλοποίηση δανείων) και μέσα στην ίδια την εσωτερική τους διαχείριση, κυρίως γιατί οι σταθμίσεις κινδύνου των στοιχείων ενεργητικού του ισχύοντος πλαισίου δεν αντιπροσωπεύουν τον πραγματικό κίνδυνο των στοιχείων. Παράλληλα, ανέπτυξαν πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα που συνέβαλαν τα μέγιστα στην αύξηση της πάσης φύσεως κινδύνων.
2. Σε διάφορες χώρες του ΟΟΣΑ η συμφωνία της Βασιλείας επιτρέπει τον δανεισμό υψηλού κινδύνου και τις σταθμίζει με 0%, άσχετα με το ύψος του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνουν οι χώρες αυτές.
3. Η συμφωνία της Βασιλείας δεν λαμβάνει ως κύριο κίνδυνο στα τραπεζικά συστήματα τον λειτουργικό κίνδυνο, παρά μόνο σταθμίζει τα στοιχεία του ενεργητικού με τον πιστωτικό κίνδυνο.
4. Οι κανόνες της Βασιλείας σχεδιάστηκαν για την εποπτεία των διεθνών τραπεζών, ιδιαίτερα στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε άλλες ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, στις οποίες δραστηριοποιούνται διεθνή τραπεζικά ιδρύματα.
5. Τέλος, οι σταθμίσεις του κανόνα κεφαλαιακής επάρκειας της συμφωνίας της Βασιλείας δεν προκύπτουν μόνο από την αξιολόγηση των κριτηρίων της πιστοληπτικής ικανότητας, αλλά στηρίζονται αποκλειστικά στην συμμετοχή ή όχι της χώρας στην οποία ανήκουν τα τραπεζικά ιδρύματα του ΟΟΣΑ.

4.2 Το σύμφωνο της Βασιλείας I⁵²

Δεδομένης της οικονομίας διεθνώς και με αφορμή την πτώχευση της γερμανικής Herstatt το 1974 και στην συνέχεια της Αμερικανικής Franklin National καθώς και τις επιπτώσεις που είχαν σε άλλες τράπεζες εκτός Γερμανίας και ΗΠΑ αντίστοιχα, οι κεντρικές τράπεζες δέκα κρατών (G10) σύστησαν το 1974 μία επιτροπή με έδρα την Βασιλεία της Ελβετίας. Η επιτροπή αυτή θα είχε ως στόχο την επεξεργασία κανόνων για την βελτίωση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο. Στην πραγματικότητα, ο στόχος ήταν η δημιουργία μίας κεντρικής τράπεζας με παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα η οποία θα ήλεγχε τις εθνικές (την κεντρική τράπεζα κάθε

⁵²Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 167-169

χώρας) και αυτές με την σειρά τους τις εμπορικές τράπεζες που δραστηριοποιούνταν στις χώρες αυτές. Η τράπεζα αυτή πήρε την ονομασία Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών και είχε βασικό της στόχο να παράγει την συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών των μελών της επιζητώντας την νομισματική και χρηματοοικονομική σταθερότητα.

Ο κύριος στόχος της ήταν να επεκτείνει το εθνικό πλαίσιο δίνοντας του διεθνή διάσταση, για να διασφαλίσει ότι κανένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, δεν θα διέφευγε της εποπτείας αλλά και ότι όλες οι τράπεζες θα ακολουθούν κοινούς κανόνες, ώστε ο ανταγωνισμός στην εποχή της παγκοσμιοποίησης να είναι δίκαιος και να κινείται σε προκαθορισμένο πλαίσιο. Ωστόσο, ο ρόλος της επιτροπής της Βασιλείας είναι να καταλήγει σε κάποιες κατευθυντήριες γραμμές και τεχνικές που θα την δραστηριοποίηση των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά όχι ανεξέλεγκτα. Έτσι, το νέο πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, όπως το πρότεινε η επιτροπή της Βασιλείας συνδέθηκε με την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Δηλαδή, θα έπρεπε ο κίνδυνος που αναλαμβάνει η κάθε τράπεζα από τις δραστηριότητες της να συνδέεται με την κεφαλαιακή της επάρκεια, ήτοι τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας. Το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας εξελίσσεται ενσωματώνοντας νέους κανόνες κάθε φορά που εμφανίζονται προβλήματα στον τραπεζικό κλάδο. Έτσι, έχουμε την Βασιλεία I, ακολούθως η Βασιλεία II και σήμερα έχει ανακοινωθεί η Βασιλεία III, που πρόκειται να ενσωματωθεί στην λειτουργία των τραπεζών σε όλα τα κράτη.

Ξεκινώντας από την Βασιλεία I, έμφαση δόθηκε στις κεφαλαιακές απαιτήσεις. Από εποπτική διάσταση το κεφάλαιο αποτελεί την τελευταία «γραμμή άμυνας» (απόθεμα ασφαλείας) του πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών όταν τα διάφορα αποθεματικά έχουν εξαντληθεί και η διαχείριση κινδύνων είναι ανεπαρκής, έτσι ώστε να προστατεύονται τα συμφέροντα των καταθέσεων του.

Συνεπώς, το κεφάλαιο κατατάσσεται σε διαφορετικές βαθμίδες (Tiers) ανάλογα με τα καταστατικά ή συμβατικά χαρακτηριστικά που φέρει, τα οποία εξαρτώνται από:

- Την προτεραιότητα κατά την εξόφληση των κατόχων του κεφαλαίου σε περίπτωση πτώχευσης ή ρευστοποίησης της εταιρίας,
- Την ικανότητα απορρόφησης ζημιών κατά την διάρκεια της λειτουργίας ή σε περίπτωση πτώχευσης ή ρευστοποίησης της εταιρίας,
- Τον βαθμό μονιμότητας του κεφαλαίου (ορισμένης ή αόριστης διάρκειας), που διασφαλίζει την διαθεσιμότητα του σε περιόδους κρίσης,
- Την ικανότητα μετακύλισης σε επόμενες χρήσεις ή ακύρωσης του κόστους του κεφαλαίου (πληρωμή μερισμάτων ή τοκομεριδίων).

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις προσδιορίζονται αρχικά έναντι του πιστωτικού κινδύνου και αργότερα έναντι των κινδύνων της αγοράς οι οποίοι στάθηκαν οι αιτίες χρεωκοπίας τραπεζών κατά την διάρκεια του 1970.

Αρχικά, το κανονιστικό πλαίσιο εστιάστηκε στους κινδύνους που έχει μία τράπεζα από την πιθανότητα αθέτησης του δανειολήπτη είτε λόγω αδυναμίας του, είτε λόγω κακής συνήθειας. Η Βασιλεία I αφορούσε κυρίως το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που θα έπρεπε να έχει μια τράπεζα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο του δανειακού της χαρτοφυλακίου το οποίο ορίστηκε στο 8%. Η ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια αποκατέστησε και το ζήτημα του άνισου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, λόγω του διαφορετικού ύψους των ορίων κεφαλαιακής επάρκειας που ισχύουν σε κάθε

κράτος. Για πρώτη φορά συνδέεται το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο της αγοράς και καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών. Συγκεκριμένα, ως συντελεστής φερεγγυότητας ορίστηκε ο λόγος ιδίων κεφαλαίων για ρυθμιστικούς σκοπούς του πιστωτικού ιδρύματος προς τα στοιχεία του σταθμισμένου έναντι του κινδύνου ενεργητικού, συμπεριλαμβανομένων των εκτός ισολογισμού στοιχείων της τράπεζας.

$$\Delta KE = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ}}{\text{ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΕΝΑΝΤΙ ΚΙΝΔΥΝΩΝ}} \geq 8\%$$

(πιστωτικό και αγοράς)ενεργητικό

$$\Delta KE = \frac{\text{ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ}}{\text{ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΕΝΑΝΤΙ ΚΙΝΔΥΝΩΝ}} \geq 4\%$$

(ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ Κ' ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΑΓΟΡΑΣ)ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

4.2.1 Οι πυλώνες της Βασιλείας I⁵³

Ιστορικά, το σύμφωνο της Βασιλείας I βασιζόταν σε 4 πυλώνες (pillars). Ο πρώτος είναι γνωστός ως «Constituents of Capital». Προσδιορίζει τα είδη κεφαλαίου που συμπεριλαμβάνονται στα αποθεματικά και στο ποσοστό κάθε είδους που πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες. Γίνεται αναφορά σε δύο τύπους ιδίων κεφαλαίων (Tiers). Στο tier1 συμπεριλαμβάνονται οι λεγόμενοι υβριδικοί τίτλοι, δηλαδή ρευστά τα οποία θα παρέλθουν από ρευστοποιήσεις παγίων στοιχείων, και επιπλέον τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Σημειώνεται ότι οι δύο τύποι ιδίων κεφαλαίων πρέπει να τηρούνται στο ίδιο νόμισμα.

Ο δεύτερος πυλώνας αποτελείται από το «Risk Weighting» και αφορά την θέσπιση ενός συστήματος αξιολόγησης, του κινδύνου στο ενεργητικό των τραπεζών το οποίο συμπεριλαμβάνει πέντε κατηγορίες που διαφοροποιούνται βάσει του κινδύνου που εμπεριέχουν:

- Η πρώτη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 0% και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού χωρίς κίνδυνο, όπως είναι τα μετρητά,
- Η δεύτερη κατηγορία βαρύνεται με συντελεστή 20% και αφορά στοιχεία με μικρό κίνδυνο, όπως είναι δάνεια που χορηγούνται σε τράπεζες κρατών-μελών του ΟΟΣΑ και απαιτήσεις από κεντρικές κυβερνήσεις όπως πχ: εισπρακτέος ΦΠΑ,
- Στην τρίτη κατηγορία ο συντελεστής αυξάνεται 50% και περιλαμβάνεται μόνο στεγαστικά δάνεια. Μάλιστα, ενώ στην αρχή συμπεριλαμβάνονται μόνο αστικά ακίνητα, μετά επεκτάθηκε στα επαγγελματικά ακίνητα. Φυσικά σε όλα τα ακίνητα αστικά και επαγγελματικά, πρέπει να υπάρχει προσημείωση

⁵³Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 170-173

- Στην τέταρτη κατηγορία, ο συντελεστής φτάνει το 100%, και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που εμπεριέχουν εξαιρετικά μεγάλο κίνδυνο, όπως είναι δάνεια που χορηγούνται σε τράπεζες κρατών-μη μελών του ΟΟΣΑ .
- Η πέμπτη είναι μία ειδική κατηγορία και περιλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που μπορεί να βαρύνονται με οποιονδήποτε συντελεστή και πρέπει να κατηγοριοποιηθούν ξεχωριστά κατά την κρίση της τράπεζας.

Σημειώνεται ότι ο δεύτερος πυλώνας δρα συνδυαστικά με εγκυκλίους που αφορούν την έκθεση σε μεγάλους κινδύνους. Σε τέτοιες εγκυκλίους προβλέπεται ότι ένας κίνδυνος (δηλ. ένας πελάτης) δεν μπορεί να υπερβαίνει σε χρηματοδότηση το 25% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας, ενώ γενικά, το σύνολο των κινδύνων με υπόλοιπο υψηλότερο των 100000€.

Στον τρίτο πυλώνα, «A target Standard Ratio», ουσιαστικά ενοποιούνται οι δύο προηγούμενοι πυλώνες, Ο τρίτος πυλώνας απαιτεί από τις τράπεζες που εφαρμόζουν την Βασιλεία I, να διατηρούν στοιχεία ενεργητικού που βαρύνονται με τους συντελεστές του δεύτερου πυλώνα έως και 8% του συνολικού ενεργητικού τους. Το ποσοστό αυτό θεωρείται επαρκές για να καλύψει τις ελάχιστες απαιτήσεις σε κεφάλαιο και να θωρακίζει το τραπεζικό σύστημα από ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

Στον τέταρτο πυλώνα «Transitional and Implementing Arrangements», η επιτροπή της Βασιλείας ζητά από τις κεντρικές τράπεζες των μελών της να δημιουργήσουν ένα ισχυρό εποπτικό σύστημα που θα διασφαλίζει την εφαρμογή των οδηγιών της.

Με την επιβολή ενός ελάχιστου ενιαίου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας το σύμφωνο της Βασιλείας εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ο υπολογισμός του 8% του συντελεστή φερεγγυότητας γίνεται με τον ίδιο τρόπο από όλες τις τράπεζες, ενώ με τον τέταρτο πυλώνα η αναθεώρηση αφορούσε την πρόθεση στο σταθμισμένο ενεργητικό στοιχείων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, ώστε να αντιπροσωπεύεται και ο κίνδυνος αγοράς επιπλέον του πιστωτικού κινδύνου. Τα στοιχεία αυτά σταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο που προέρχεται από την μεταβολή των τιμών συναλλάγματος μετοχών επιτοκίων και άλλων παραμέτρων της αγοράς. Όπως είναι μάλλον αντιληπτό, η εποπτεία του κινδύνου αγοράς είναι πιο περίπλοκη από αυτή του πιστωτικού κινδύνου, επειδή υπάρχει η πιθανότητα σφάλματος με την διπλή μέτρηση κινδύνου. Ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης του κινδύνου αυτού είναι η διαφοροποίηση του. Έτσι, οι εποπτικές αρχές έστρεψαν την προσοχή τους στην κατεύθυνση αυτή για να αντισταθμίζεται ο κίνδυνος μεταξύ αξιολογίων που έχουν αρνητική συσχέτιση μεταξύ τους. Η Βασιλεία έδωσε μεγάλη έμφαση στους κινδύνους της αγοράς από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και εφαρμόστηκε από το 1998, όταν προέτρεψε τα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα βασισμένα στην μεθοδολογία της μέγιστης δυνητικής ζημιάς. Η μέθοδος αυτή υπολογίζει τον κίνδυνο ενός χαρτοφυλακίου που προέρχεται από τις μεταβολές της αγοράς και ως εκ τούτου εκτιμά τα απαιτούμενα κεφάλαια για την αντιμετώπιση τους. Όμως αν και η Βασιλεία έθεσε αυστηρούς κανόνες, οι οποίοι σύστηνε να ακολουθούνται από όλα τα μέλη της, εντούτοις την δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν νέες αιτίες που οδήγησαν σε πτώχευση αρκετών τραπεζών. Οι αιτίες αυτές συνδέονται με την εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών, δηλαδή τις διαδικασίες που ακολουθούσαν στην λήψη των αποφάσεων. Έτσι το νέο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II έπρεπε να

καλύψει και αυτό τον κίνδυνο, ο οποίος ονομάστηκε λειτουργικός κίνδυνος. Όμως, όπως σε κάθε αναθεώρηση έτσι και στην αναθεώρηση του εποπτικού πλαισίου των τραπεζών έπρεπε να υπάρξουν βελτιώσεις. Μαζί με την ενσωμάτωση του λειτουργικού κινδύνου έγινε προσπάθεια βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των τραπεζών ως προς τις υποχρεώσεις της κεφαλαιακής τους επάρκειας, δημιουργώντας έτσι κίνητρα για την χρηματοδότηση υγιών δανειοληπτών και τιμωρώντας τις τράπεζες που επέλεγαν να διευρύνουν τον όγκο εργασιών. Το 1999 η επιτροπή της Βασιλείας έδωσε στην δημοσιότητα αναθεώρηση του κειμένου του 1988 προς σχολιασμό σε θέματα πιστωτικού κινδύνου, κάτι που οδήγησε σε συνεχείς διαβουλεύσεις μεταξύ των κεντρικών φορέων. Η βασική μεθοδολογία του πρώτου αναθεωρημένου συμφώνου της Βασιλείας αφορούσε άμεσα τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Συγκεκριμένα, οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου για έκθεση έναντι κρατών και τραπεζών διαφοροποιούνται ανάλογα με τα στοιχεία που διατηρούσε ο ΟΟΣΑ για το κάθε κράτος. Συνεπώς, τα κράτη-μέλη τα οποία εντάσσονταν στην Α ζώνη πιστωτικού κινδύνου εθεωρείτο ότι αντιμετωπίζουν μικρότερο κίνδυνο, ενώ τα λοιπά κράτη της Β' ζώνης υψηλότερο κίνδυνο.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι οι κατευθυντήριες γραμμές του συμφώνου της Βασιλείας έχουν ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία κρατών τα οποία δεν έχουν υποχρέωση να το κάνουν. Μάλιστα, αν και οι κατευθυντήριες γραμμές της Βασιλείας I απευθύνονταν σε ανεπτυγμένες χώρες, αρκετά αναδυόμενα κράτη ενσωμάτωσαν τις οδηγίες της, με σκοπό την επίτευξη οικονομικής σταθερότητας και πρόσβασης σε φθηνότερο χρήμα.

4.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας II⁵⁴

Η συνεχιζόμενη οικονομική αστάθεια και οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις της δεκαετίας του 1990 οδήγησαν την επιτροπή της Βασιλείας στην αναθεώρηση και συμπλήρωση του κειμένου της Βασιλείας I. Το 1999 η επιτροπή εξέδωσε το «Αναθεωρημένο πλαίσιο για την διεθνή σύγκλιση στην μέτρηση κεφαλαίου και δέκα ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων», το οποίο σε συνέχεια του πρώτου ονομάστηκε Βασιλεία II. Οι τρέχουσες πρακτικές της τραπεζικής αγοράς οδήγησαν το 1999 σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις για την τροποποίηση του αρχικού συμφώνου. Το 2001, η επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε και νέο έγγραφο στο οποίο παρουσιάζονταν με λεπτομέρειες τρόπο οι αναθεωρημένες προτάσεις, με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004. Αναφορικά με τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης, για να ενσωματώσουν τις οδηγίες της Βασιλείας, θα πρέπει προηγουμένως αυτές να γίνουν αποδεκτές από την ΕΚΤ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία με την σειρά της εξέδωσε κείμενο προς σχολιασμό, το οποίο στην πραγματικότητα βρισκόταν στην ίδια γραμμή με τις προτάσεις του αναθεωρημένου κειμένου της Βασιλείας. Έτσι, στις 26 Ιουνίου 2004 εκδόθηκε το αναθεωρημένο πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας το οποίο είναι γνωστό ως Βασιλεία II.

Στην ΕΕ η μεταβίβαση από την Βασιλεία I στην Βασιλεία II έγινε με την οδηγία 2004/48 ΕΚ, καθορίζοντας τους στόχους του θεσμικού πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας ως εξής:

⁵⁴ Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 174-175

- Να διαφυλάττει και να ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία και σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος,
- Να αμβλύνει τις ανισότητες στις συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων, καθορίζοντας ομοιόμορφες διαδικασίες εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές,
- Να επιβάλλει ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα κινδύνων, ώστε να αποτρέπονται ο κίνδυνος πτώχευσης.

Βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες: των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, του εποπτικού ελέγχου και της πειθαρχίας της αγοράς. Οι βασικοί στόχοι του νέου συμφώνου συνίστανται σε τρεις κατευθύνσεις: α) Να δημιουργηθεί διαφανής και σταθερή αγορά, η οποία θα διασφαλίζεται από την συνεχή εποπτική διαδικασία, β) να μηδενιστεί ο κίνδυνος από διαφορετικές μορφές δραστηριοτήτων υποχρεώνοντας τις τράπεζες να λαμβάνουν μέτρα πλήρους κάλυψης του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων που λαμβάνουν, γ) σταδιακά να συγκλίνει το ύψος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς το οικονομικό κεφάλαιο των τραπεζών, μέσω ελέγχων των εποπτικών αρχών ως αποτέλεσμα της αποτίμησης των εμπορικών τραπεζών για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

4.4 Οι τρεις πυλώνες της Βασιλείας II⁵⁵

1. Πυλώνας I: Καθορίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, του κινδύνου αγοράς και, για πρώτη φορά, του λειτουργικού κινδύνου.
2. Πυλώνας II: Αρχικώς καθορίζεται ποιος είναι ο σκοπός της σχεδιαζόμενης διαδικασίας που ακολουθείται από τις εποπτικές αρχές αναφορικά με την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και ακολούθως θεσπίζονται οι γενικές κατευθύνσεις που διέπουν την σχεδιαζόμενη διαδικασία. Στην πράξη ο Πυλώνας II λειτουργεί συμπληρωματικά στον πυλώνα I, αφού σε αυτόν υπολογίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις πέραν των εποπτικών κεφαλαίων.
3. Πυλώνας III: Ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που συνδέονται με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνει και τον τρόπο που τους διαχειρίζεται η τράπεζα. Αλλά από αυτά τα στοιχεία οφείλουν να δημοσιοποιούνται σε τριμηνιαία βάση και άλλα σε εξαμηνιαία η ετήσια βάση.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο τρεις πυλώνες του νέου συμφώνου λειτουργούν συμπληρωματικά και αλληλοενισχυόμενα και πρέπει να εφαρμόζονται συνολικά, διαφορετικά η εποπτεία δεν μπορεί να επιτύχει τους στόχους της. Η αποτελεσματικότητα του πρώτου πυλώνα εξαρτάται από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να παρακολουθούν και να ελέγχουν την σωστή λειτουργία τους μέσω των

⁵⁵Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 176-177

διαδικασιών που προβλέπονται στον δεύτερο πυλώνα. Ο τρίτος πυλώνας αφενός διασφαλίζει και αφετέρου παρέχει κίνητρα στις τράπεζες. Μέσω της υποχρέωσης να γνωστοποιούν αναλυτικά στοιχεία για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, οι τράπεζες, στην προσπάθεια τους να παρουσιάσουν όσο το δυνατόν καλύτερη και ασφαλέστερη εικόνα προς κάθε ενδιαφερόμενο, προχωρούν στην βελτίωση των διαδικασιών αναφορικά με την διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και την αποτελεσματικότητά τους. Ως προς τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας της κάθε τράπεζας, αυτός αποτελεί ίσως τον πιο σημαντικό παράγοντα στην εικόνα της ως προς τρίτους ενδιαφερόμενους αλλά και στους ελέγχους της εποπτεύουσας αρχή. Υπολογίζει την σχέση μεταξύ των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και των στοιχείων του σταθμισμένου έναντι των κινδύνων ενεργητικού έχοντας στον αριθμητή τα εποπτικά κεφάλαια και στον παρονομαστή το άθροισμα κινδύνων (πιστωτικός, αγοράς και λειτουργικός), αφού προηγουμένως έχουν σταθμιστεί ως προς το συνολικό ενεργητικό της τράπεζας. Ακολούθως παρουσιάζεται η σημαντικότητα των τριών πυλώνων για την εποπτεία των τραπεζών μέσω του συμφώνου της Βασιλείας II.

4.4.1 Πυλώνας I – Κεφαλαιακές Απαιτήσεις⁵⁶

Στον πυλώνα I περιγράφεται η μεθοδολογία βάσει της οποίας υπολογίζονται οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις του 8% σε σχέση με το σταθμισμένο έναντι του κινδύνου ενεργητικού. Οι διατάξεις αναφορικά με τον ορισμό των ιδίων κεφαλαίων, του 8% ως ελάχιστο ποσοστό κεφαλαιακών απαιτήσεων και η εποπτική διαδικασία στην αντιμετώπιση των κινδύνων αγοράς παραμένουν αμετάβλητες σε σχέση με την Βασιλεία I. Ως βασικά ίδια κεφάλαια (Tier1) θεωρούνται κυρίως το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, τα αποθεματικά και το κεφάλαιο εις νέον. Επί των συνολικών βασικών ιδίων κεφαλαίων υπολογίζεται ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας για εποπτικούς σκοπούς έναντι πιστωτικού κινδύνου και κινδύνου αγοράς. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας για εποπτικούς σκοπούς υπολογίζεται ως το πηλίκο των βασικών ιδίων κεφαλαίων έναντι του ενεργητικού της τράπεζας, σταθμισμένο όμως κατά των κινδύνων που αντιστοιχούν στο ενεργητικό για τους τρεις τύπους κινδύνων (πιστωτικός, αγοράς, λειτουργικό).

Η κύρια διαφοροποίηση της Βασιλείας II έγκειται στον τρόπο μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αντισυμβαλλομένου καθώς και στην επέκταση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την αντιμετώπιση του λειτουργικού κινδύνου. Ειδικότερα, ο πυλώνας I της Βασιλείας II παρουσιάζει τις παρακάτω αλλαγές στο κοινό κανονιστικό πλαίσιο:

- i. Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί τον παλαιότερο και πιο σημαντικό κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Ο κίνδυνος προέρχεται από την αδυναμία ή και την άρνηση του αντισυμβαλλομένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Στην Βασιλεία II, τροποποιείται η ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδος για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και με τον νέο σύμφωνο η μέτρηση του πιστωτικού

⁵⁶ Πηγή: Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας, Κεφάλαιο 4 σελίδα 177-180

- κινδύνου βασίζεται σε αξιολογήσεις εσωτερικών οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης. Ωστόσο, και στο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II διατηρείται η λογική της Βασιλείας I βάσει της οποίας ο κίνδυνος εντάσσεται σε συγκεκριμένες κλίμακες προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Καθώς οι κίνδυνοι που αναλαμβάνει μία τράπεζα προσδιορίζονται ανάλογα με την διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου βάσει εξωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης, η προσέγγιση αυτή αποκτά μεγαλύτερη αξιοπιστία.
- ii. Ο υπολογισμός του πιστωτικού κινδύνου μπορεί να γίνεται βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης. Αν και τέτοια συστήματα μπορεί να αναπτυχθούν από τις ίδιες τις τράπεζες όταν διαθέτουν εξειδικευμένο προσωπικό, συνήθως σχεδιάζονται και αναπτύσσονται από ειδικούς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης και εγκαθίστανται στις εγκαταστάσεις της τράπεζας που τα χρησιμοποιεί ως εσωτερικά συστήματα. Η προσέγγιση αυτή παρέχει δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου αναλόγως του επιπέδου εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνων που διαθέτει η τράπεζα: η θεμελιώδης μέθοδος (foundation approach) και η προηγμένη (ή εξελιγμένη) μέθοδος (advanced approach).
 - iii. Διαμορφώνεται αναλυτικό πλαίσιο για την εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων (πλαίσιο που απουσίαζε εντελώς από το αρχικό σύμφωνο).
 - iv. Οι τράπεζες που πληρούν τις προϋποθέσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυνσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους, όπως τις εξασφαλίσεις τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα καθώς και το συμψηφισμό στοιχείων εντός ισολογισμού.
 - v. Τέλος, εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Στην έννοια του εν λόγω κινδύνου εμπίπτουν οι ζημιές που οφείλονται στην ανεπάρκεια/ακαταλληλότητα των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, σε ανθρώπινο παράγοντα ή σε εξωτερικά αίτια. Η πρακτική που ακολουθείται σε αυτή την περίπτωση είναι μια κατά προσέγγιση εκτίμηση ενός ποσοστού, αναλόγως του είδους της τραπεζικής που προσφέρεται, επί του μέσου όρου των μεικτών κερδών της τελευταίας τριετίας. Η Βασιλεία II προτείνει τρεις τρόπους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων κατά του λειτουργικού κινδύνου: α) μέθοδος του βασικού δείκτη (basic indicator approach), β) τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach), γ) εξελιγμένη μέθοδος μέτρησης (advanced measurement approach).

4.4.2 Πυλώνας II- Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης⁵⁷

Αναφορικά με τον δεύτερο πυλώνα, η επιτροπή τονίζει ότι η επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας από τις εποπτικές αρχές αποτελεί βασικό συμπλήρωμα στις ελάχιστες κύριες απαιτήσεις και την πειθαρχία αγοράς. Ο δεύτερος πυλώνας του νέου πλαισίου προορίζεται να διασφαλίσει ότι κάθε τράπεζα έχει τις υγιείς εσωτερικές διαδικασίες σε ισχύ για να αξιολογήσει την επάρκεια του κεφαλαίου της βασισμένο σε μία λεπτομερή αξιολόγηση των κινδύνων της.

Αυτή η πρόταση δεν προορίζεται να αντικαταστήσει την κρίση και την πείρα της διαχείρισης των τραπεζών ή να μετατοπίσει την ευθύνη για την επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας στις εποπτικές αρχές. Η Επιτροπή επιδιώκει να ενθαρρύνει έναν πιο ενεργό διάλογο μεταξύ των τραπεζών και των εποπτικών αρχών, έτσι ώστε, όταν προσδιορίζονται οι ανεπάρκειες, να μπορούν να ληφθούν άμεσα και αποφασιστικά για να μειώσουν τον κίνδυνο ή να αποκαταστήσουν το κεφάλαιο.

Η επιτροπή έχει επεκταθεί στις βασικές έννοιες της αναθεώρησης για την επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές που περιγράφονται στο συμβουλευτικό έγγραφο του Ιουνίου 1999 και έχει προσδιορίσει τέσσερις βασικές αρχές, οι οποίες διαμορφώνονται κατωτέρω. Αυτές οι αρχές συμπληρώνουν την εκτενή εποπτική καθοδήγηση που έχει αναπτυχθεί και έχει δημοσιευτεί από την Ευρώπη.

ΑΡΧΗ 1η: Οι τράπεζες πρέπει να έχουν μία διαδικασία υπολογισμού για το συνολικό κεφάλαιο τους σε σχέση με το είδος και την ποσότητα κινδύνου και μία στρατηγική διατήρησης του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας. Οι τράπεζες, επομένως, πρέπει συνεχώς να ελέγχουν την επάρκεια του κεφαλαίου τους και μάλιστα χρησιμοποιώντας ακραίες υποθετικές καταστάσεις.

ΑΡΧΗ 2η: Οι εποπτικές αρχές πρέπει να εξετάζουν και να αξιολογούν την στρατηγική της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και τα εσωτερικά τους συστήματα, καθώς επίσης και την δυνατότητα τους να παρακολουθούν και να επιβεβαιώνουν τους δείκτες εποπτικού κεφαλαίου εξασφαλίζοντας την συμμόρφωση τους με τις απαιτούμενες ρυθμίσεις. Επιπρόσθετα, οι εποπτικές αρχές πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα εποπτικά μέτρα εάν δεν είναι ικανοποιημένοι με τα αποτελέσματα αυτή της διαδικασίας.

ΑΡΧΗ 3η: Οι εποπτικές αρχές πρέπει να απαιτήσουν από τις τράπεζες να λειτουργήσουν πάνω από τις ελάχιστες κύριες ρυθμίσεις και κυρίως να κρατήσουν το κεφάλαιο και πάνω από το ελάχιστο επίπεδο που απαιτείται.

ΑΡΧΗ 4η: Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν σε ένα αρχικό στάδιο για να εμποδίσουν το κεφάλαιο να πέσει κάτω από τα κατώτατα απαιτούμενα επίπεδα σε συνάρτηση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους. Πρέπει να απαιτούν άμεσα διορθωτικά μέτρα εάν το κεφάλαιο δεν διατηρείται στα ελάχιστα επιτρεπτά επίπεδα, επεμβαίνοντας στην ίδια την λειτουργία της τράπεζας.

⁵⁷ Πηγή: Κώστας Μελάς (2002), Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική, Κεφάλαιο 17 σελίδα 406-407

4.4.3 Πυλώνας III-Πειθαρχία της αγοράς⁵⁸

Το τρίτο σημαντικό στοιχείο της προσέγγισης της Ευρώπης είναι η πειθαρχία της αγοράς ως μηχανισμός ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας των τραπεζών. Βασικό μέλημα της επιτροπής είναι η εισαγωγή εποπτικών μέτρων για την προώθηση της ασφάλειας και της υγείας των χρηματοοικονομικών οργανισμών και των τραπεζικών συστημάτων.

Η επιτροπή τονίζει ότι η ενισχυμένη διαφάνεια είναι απαραίτητο συμπλήρωμα του εποπτικού ελέγχου, δημιουργώντας οφέλη για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, τους επενδυτές, τους καταθέτες και τα τραπεζικά συστήματα γενικότερα.

Θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η εισαγωγή γενικών προτύπων κοινοποίησης αποτελεσμάτων, παρόλο που εντοπίζονται δυσκολίες στην ενιαία εφαρμογή του λόγω των διαφορετικών νομισματικών κανόνων που ισχύουν σε κάθε χώρα.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή κάνει λόγο για υιοθέτηση ενιαίας πολιτικής κοινοποίησης από όλες τις τράπεζες. Αυτή η πολιτική θα πρέπει να περιγράφει το στόχο και την στρατηγική της κάθε τράπεζας για την δημόσια κοινοποίηση των πληροφοριών της, τόσο για τους χρηματοοικονομικούς όρους όσο και την απόδοση της. Ο 2ος πυλώνας διευκρινίζει μια παρόμοια αρχή όσον αφορά στην αξιολόγηση του κινδύνου και του κεφαλαίου.

Η Επιτροπή επίσης θεωρεί ότι οι εποπτικές αρχές πρέπει να αξιολογούν το καθεστώς κοινοποίησης των τραπεζών και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα. Για παράδειγμα, όταν μια τράπεζα δεν συμμορφώνεται με τις συστάσεις κοινοποίησης αναγνωρίζονται στα διεθνή λογιστικά πρότυπα, με αποτέλεσμα η δυνατότητα επιβολής των προτύπων να ενισχυθεί σημαντικά.

Τέλος, η Επιτροπή έχει καθορίσει ένα ευρύ φάσμα των πληροφοριών από το οποίο θα επεξεργάζεται τις τελικές προτάσεις κοινοποίησης. Θα ήταν χρήσιμο τα ενδιαφερόμενα συμβαλλόμενα μέρη να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με την σχετικότητα, την ακαταλληλότητά και το επίπεδο λεπτομέρειας των κοινοποιήσεων που καθορίστηκαν στο δικαιολογητικό έγγραφο, ιδιαίτερα στην περιοχή IRB, και στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να βελτιωθούν οι κοινοποιήσεις. Οποιοσδήποτε συγκεκριμένες ανησυχίες σχετικά με την κοινοποίηση των ιδιόκτητων πληροφοριών πρέπει να αρθρωθούν σαφώς και να εστιάσουν στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να επιλυθούν οι δυσκολίες. Εν προκειμένω, τα τραπεζικά ιδρύματα ενθαρρύνονται για να προτείνουν τις σχετικές εναλλακτικές πληροφορίες που θα μπορούσαν να αποκαλυφθούν χωρίς πρόκληση των ιδιόκτητων ανησυχιών. Η επιτροπή εκθέτει τα πρότυπα για επεξηγηματικούς λόγους που προορίζονται να δώσουν έναν σαφή και περιεκτικό οδηγό στην πραγματοποίηση πολλών από τις κοινοποιήσεις.

Ο 3ος Πυλώνας δημιουργεί κίνητρα βελτίωσης της διαχείρισης κινδύνων και της διατήρησης επαρκούς κεφαλαιακού αποθέματος (capital buffer). Ένας βασικός δείκτης που μπορεί να ενεργοποιήσει την πειθαρχία της αγοράς είναι το risk premium του κεφαλαίου μειωμένης εξασφάλισης, εξαιτίας της ύπαρξης δυνατού κινήτρου παρακολούθησης, από τους πιστωτές, της συμπεριφοράς του τραπεζικού ιδρύματος στην ανάληψη κινδύνου.

⁵⁸ Πηγή: Κώστας Μελάς (2002), Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική, Κεφάλαιο 17 σελίδα 408-409

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Στατιστική ανάλυση στεγαστικών και κόκκινων δανείων στην Ελλάδα.

Το 2008, την έκφραση «κόκκινα»⁵⁹ δάνεια την γνώριζαν μόνον τα στελέχη των τραπεζών. Και αυτό δεν ήταν παράξενο, καθώς το φαινόμενο δεν απασχολούσε την ελληνική κοινωνία σε μια εποχή επίπλαστης ευημερίας και ανάπτυξης. Άλλωστε, εκείνη την περίοδο μόλις 3 στα 100 δάνεια έμεναν απλήρωτα και οι τράπεζες διαχειρίζονταν τις περιπτώσεις αυτές με συνοπτικές διαδικασίες. Ωστόσο, η παρατεταμένη ύφεση τα χρόνια της κρίσης και η αισθητή υποχώρηση των εισοδημάτων νοικοκυριών και επιχειρήσεων κατέστησε τα «κόκκινα» δάνεια «μάστιγα». Είναι χαρακτηριστικό πως στα τέλη του 2008 τα κόκκινα δάνεια στην Ελλάδα ήταν μόλις στο 3,12% του συνόλου, στα τέλη του 2011 ανήλθαν στο 12,10%, στα τέλη του 2013 άγγιξαν το 24,19% και σήμερα διαμορφώνονται στο 53% του συνόλου.

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ανέρχονται σήμερα στα 108 δισ. ευρώ, εκ συνόλου δανείων 203 δισ. ευρώ, όταν συνολικά οι καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών στις τράπεζες είναι στα επίπεδα των 121,68 δισ. ευρώ. Μόνον από τη σύγκριση αυτή μπορεί κανείς να καταλάβει πως η διαχείριση των «κόκκινων» δανείων και η ταχύτητα με την οποία θα ανακτηθεί μέρος των μη εξυπηρετούμενων οφειλών θα εξαρτηθεί εν πολλοίς και η υγεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Οι δανειστές της Ελλάδος θεωρούν πως τα προηγούμενα χρόνια και ειδικά μετά το 2011 οι εκάστοτε κυβερνήσεις έδειξαν μεγάλη ανοχή στους μη συνεπδανειολήπτες και με διάφορα νομοθετήματα (Νόμος Κατσέλη), αλλά και ρυθμίσεις (πάγωμα πλειστηριασμών) εμπέδωσαν τη κουλτούρα «μη πληρωμής» των δανείων. Κατά τους θεσμούς, αλλά και εκπρόσωπους των Ελληνικών τραπεζών οι πρακτικές αυτές, δημιούργησαν «στρατηγικούς κακοπληρωτές» (strategic defaulters), ήτοι δανειολήπτες που δεν πληρώνουν τις υποχρεώσεις τους αν και διαθέτουν τα χρήματα για να το πράξουν και τα δάνεια των οποίων υπολογίζονται στα 20 δισ. ευρώ, εκ των οποίων τα μισά είναι επιχειρηματικά. Ακόμη, «παρήχθησαν» οφειλέτες που δεν φρόντισαν εγκαίρως να πληρώσουν τα χρέη τους, ελπίζοντας σε καλύτερες ρυθμίσεις και τελικά βρέθηκαν αντιμέτωποι με δυσθεώρητες προσαυξήσεις. Σήμερα⁶⁰ επιτρέπεται η πώληση των επιχειρηματικών δανείων μεγάλων επιχειρήσεων, ήτοι εταιρειών με τζίρο άνω των 50 εκατ. ευρώ και προσωπικό 150 ατόμων. Αυτό αυτομάτως σημαίνει πως από το σύνολο των 96,081 δισ. ευρώ που είναι τα επιχειρηματικά δάνεια, προς πώληση είναι ήδη το

⁵⁹ Πηγή: Κόκκινα δάνεια: Τα εμπόδια στη διαπραγμάτευση με τους θεσμούς, Θανάσης Κουκάκης, CNN Greece A' μέρος, (<http://www.cnn.gr/premium/story/28097/kokkina-daneia-ta-empodia-sti-diapragmateysi-me-toys-thesmoys>)

⁶⁰ Πηγή: Κόκκινα δάνεια: Ποια πωλούνται, αντικίνητρα για τους κακοπληρωτές, , Θανάσης Κουκάκης, CNN Greece B' μέρος, (<http://www.cnn.gr/premium/story/28255/o-xartis-ton-kokkinon-daneion>)

42%, δηλαδή δάνεια 40 δισ. ευρώ, με την κυβέρνηση να διαπραγματεύεται την τύχη του εναπομείναντος 58%.

Από το σύνολο των επιχειρηματικών δανείων τα 1,4 δισ. ευρώ αφορούν σε δάνεια προς την γεωργία, τα 20,9 δισ. ευρώ σε δάνεια προς τη βιομηχανία, τα 18,8 δισ. ευρώ δάνεια προς το εμπόριο, 7,4 δισ. ευρώ δάνεια προς τον τουρισμό, 9,2 δισ. ευρώ δάνεια προς τη ναυτιλία και 10,1 δισ. ευρώ δάνεια προς εταιρείες κατασκευών. Δάνεια 4,7 δισ. ευρώ έχουν δοθεί σε εταιρείες ηλεκτρισμού, φωταερίου, και ύδρευσης, σε ΜΜΕ δάνεια 2,4 δισ. ευρώ, σε μεταφορικές εταιρείες 844 εκατ., ευρώ, σε εταιρείες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας 4,5 δισ. ευρώ και σε λοιπές επιχειρηματικές δραστηριότητες δάνεια 8,5 δισ. ευρώ. Εξ αυτών τα δάνεια της βιομηχανίας, του εμπορίου, της ναυτιλίας, των κατασκευών, των ΜΜΕ και των τουριστικών επιχειρήσεων είναι στη κορυφή των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία περισσότεροι από 20 μεγάλοι ξενοδοχειακοί όμιλοι με υποχρεώσεις γύρω στο 1,5 δισ. ευρώ αντιμετωπίζουν πρόβλημα αφού δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν εγκαίρως τα δάνεια τους. Ουσιαστικά πρόκειται για 1 στα 7 δάνεια που έχουν δοθεί στις τουριστικές επιχειρήσεις. Αλλά η εικόνα αυτή είναι αποσπασματική και δεν αποτυπώνει το συνολικό πρόβλημα.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει ήδη την πώληση κόκκινων στεγαστικών δανείων που έχουν ως υποθήκη δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία. Πρόκειται για δάνεια συνολικής αξίας 16 δισ. ευρώ, εκ συνόλου στεγαστικών δανείων 67 δισ. ευρώ. Το 42% των στεγαστικών δανείων δεν εξυπηρετείται, την ίδια στιγμή που περισσότερες από 50.000 επιχειρήσεις έχουν δανειστεί με εγγυήσεις ακινήτων και κινδυνεύουν να τα χάσουν. Σε πολλές δε περιπτώσεις μικρομεσαίοι επιχειρηματίες έχουν υποθηκεύσει την προσωπική τους περιουσία. Εκτιμάται πως προς πώληση μπορούν ήδη να βγουν δάνεια που σχετίζονται με 50.000 δευτερεύουσες ή εξοχικές κατοικίες.

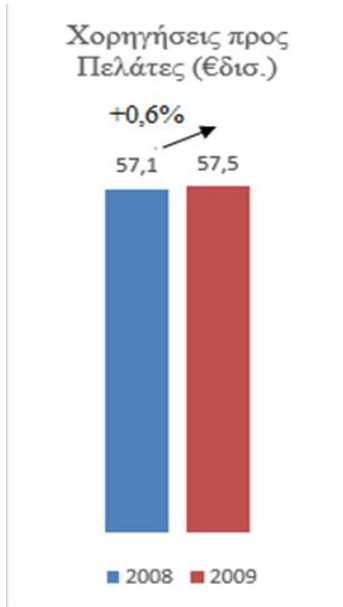
5.2 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank

Ο όμιλος Eurobank⁶¹ είναι ένας χρηματοοικονομικός οργανισμός στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες επτά χώρες στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σερβία, στην Κύπρο, το Λουξεμβούργο, το Λονδίνο και στην Ουκρανία. Στην Ελλάδα συγκεκριμένα η Eurobank είναι ένας από τους τέσσερις πυλώνες του τραπεζικού συστήματος.

⁶¹Πηγή: Καλώς ήλθατε στην Eurobank, (<https://www.eurobank.gr/online/home/generic.aspx?id=1293&mid=1022&lang=gr>)

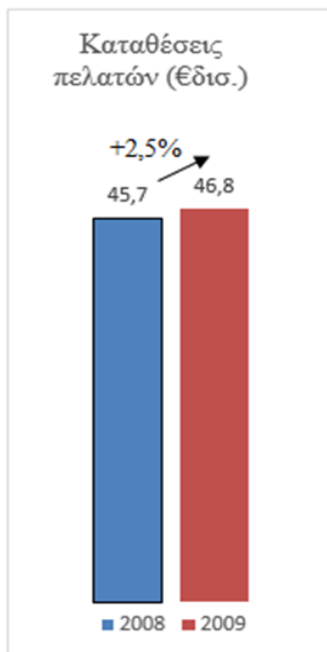
5.2.1 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2009⁶²

Το 2009 αποτέλεσε μια εξαιρετικά δύσκολη χρονιά τόσο για την παγκόσμια οικονομία και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, όσο και για την Ελλάδα, λόγω της ραγδαίας επιδείνωσης των δημοσιονομικών της μεγεθών.

Παρά τη διεθνή ύφεση που επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό τη ζήτηση για τραπεζικό δανεισμό στην Ελλάδα και στη «Νέα Ευρώπη», το χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων του Ομίλου αυξήθηκε έναντι του 2008 και διαμορφώθηκε σε €57,5δισ, με μια δυναμική αύξηση τα δύο τελευταία τρίμηνα του έτους. Ειδικά στους καίριους τομείς των επιχειρήσεων και των στεγαστικών δανείων, τα υπόλοιπα αυξήθηκαν συνολικά κατά 4,9% σε ετήσια βάση, ενώ ο νέες εκταμιεύσεις προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στεγαστικά δάνεια στην Ελλάδα διαμορφώθηκαν σε €4,8δισ. Και €1δισ. αντίστοιχα το 2009.

Γράφημα 1⁶³

Η ρευστότητα του Ομίλου βελτιώθηκε κατά τη διάρκεια του 2009, παρά την αρνητική συγκυρία, καθώς ήταν ιδιαίτερα θετικά τα αποτελέσματα στην προσέλκυση νέων καταθέσεων πελατών, οι οποίες αυξήθηκαν στην Ελλάδα και τη «Νέα Ευρώπη» κατά €1,2δισ. και ανήλθαν σε €46,8δισ. στο τέλος του 2009. Επιπρόσθετα, ο Όμιλος άντλησε ρευστότητα ύψους €2,8δισ. απευθείας από τις διεθνείς αγορές και προχώρησε και στην αποπληρωμή ομολογιών ύψους €500εκ. που είχε εκδώσει με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου. Ο συνολικός δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις βελτιώθηκε περαιτέρω σε 119%, από 126% που ήταν δύο χρόνια πριν, και είναι από τους χαμηλότερους αντίστοιχων ευρωπαϊκών τραπεζών.

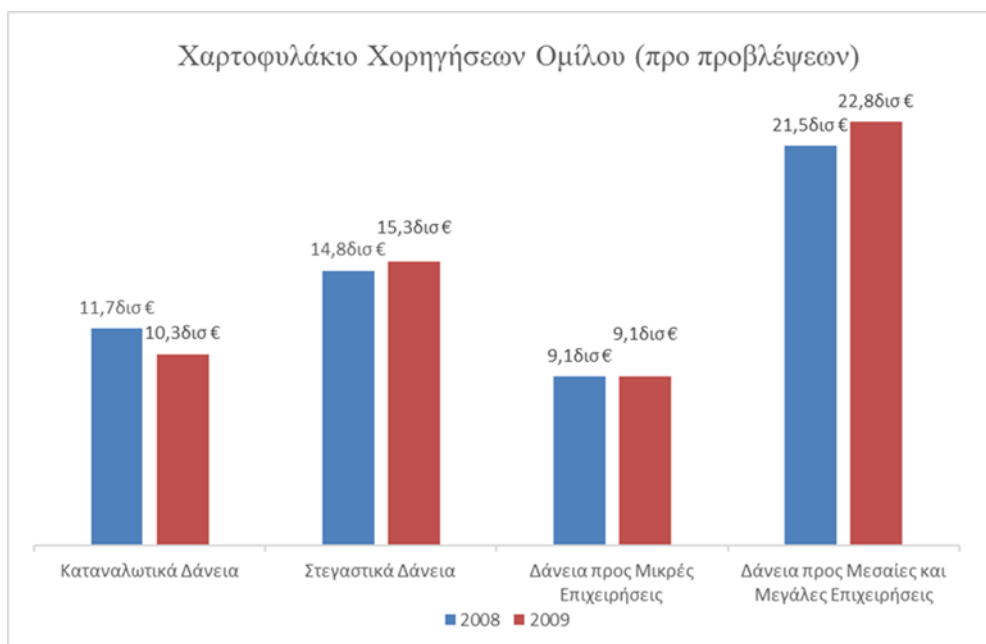
Γράφημα 2⁶⁴

⁶² Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2009

(<https://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/Eurobank%20EFG%20CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF%20%CE%A4%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85%20%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD%202009.pdf>)

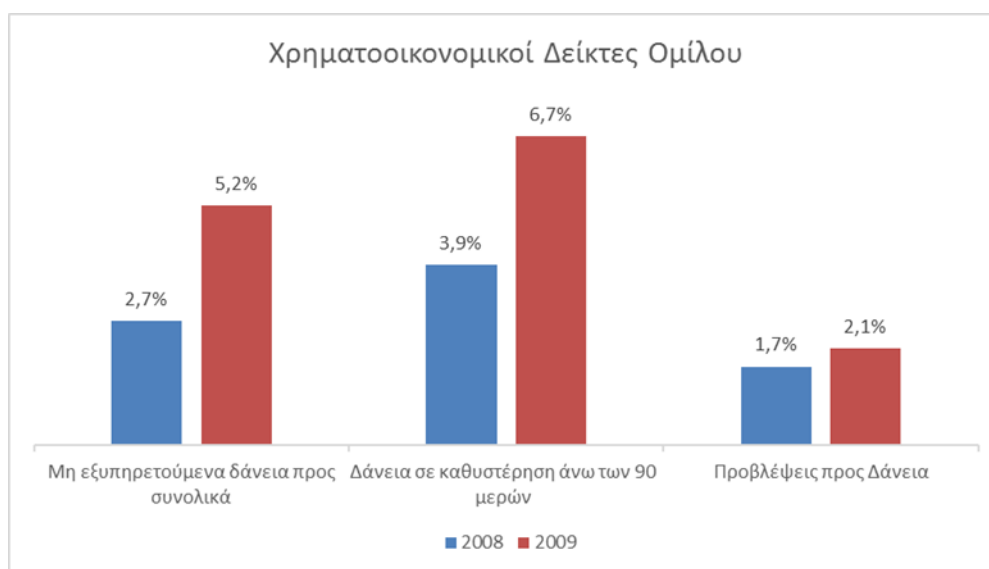
⁶³ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2009

⁶⁴ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2009

Γράφημα 3⁶⁵

Σύμφωνα με τα οικονομικά αποτελέσματα της Eurobank τα καταναλωτικά δάνεια επέδειξαν την μεταβολή του 12,2% σε αντίθεση με τα στεγαστικά δάνεια που υπήρξε μεταβολή του 3,7%. Καθώς επίσης δάνεια προς μικρές επιχειρήσεις και δάνεια προς μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις οι μεταβολές ήταν 0,1% και 5,6%. Το σύνολο των δανείων το 2008 ήταν 57,1 δις, το 2009 57,5 δις με μεταβολή 0,6%.

Γράφημα 4⁶⁶

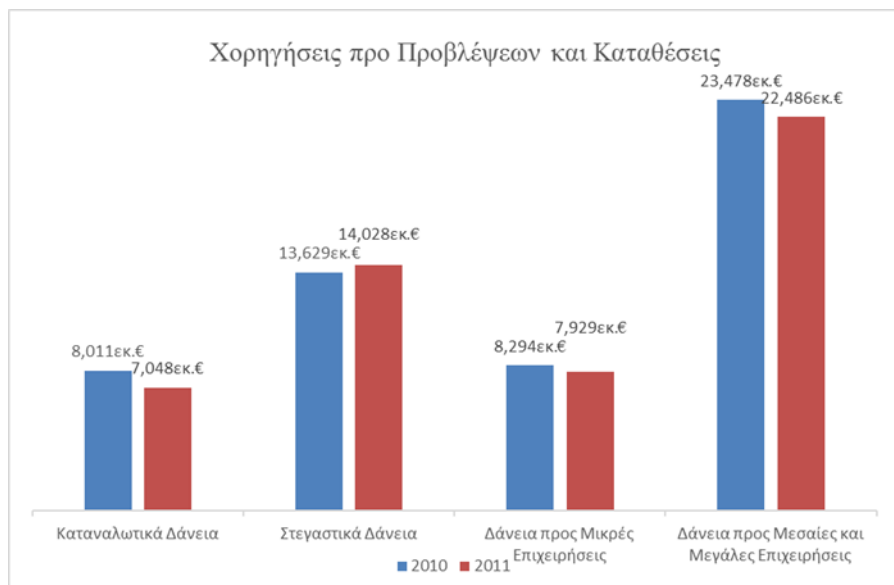
Ο δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων για το 2008 ήταν 89,7% και του 2009 κατέβηκε σε 58,6%.

⁶⁵ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2009

⁶⁶ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2009

5.2.2 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2011⁶⁷

Η κρίση στην ελληνική οικονομία το 2011 κατέστησε αναπόφευκτες, επίπονες όσο και αναγκαίες αποφάσεις για την αποτροπή της κατάρρευσης της χώρας τόσο από την Eurobank όσο και από τις υπόλοιπες τράπεζες. Σύμφωνα με τα οικονομικά αποτελέσματα της Eurobank πλέον δεν αναφερόμαστε σε ποσά δισεκατομμυρίων αλλά σε εκατομμυρίων. Το σύνολο των χορηγήσεων του ομίλου για το 2010 ανέρχεται σε 53,412 εκ. και το 2011 σε 51,491εκ. , ενώ το σύνολο των καταθέσεων του ομίλου ανέρχεται στα ποσά των 41,173 για το 2010 και των 32,459εκ. το 2011.

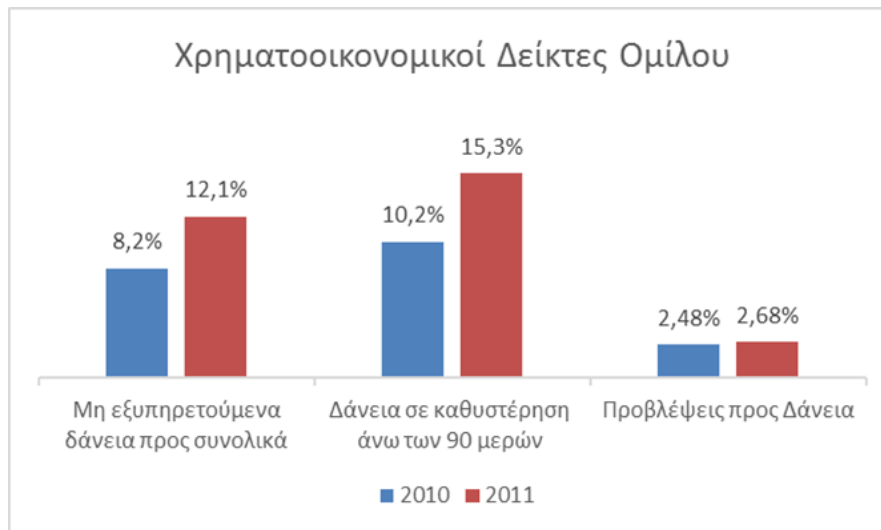

Γράφημα 5⁶⁸

Ο δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων για το 2010 ήταν 51,1% και του 2011 στο 54,6%.

⁶⁷ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2011, (<https://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/a%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF%20%CE%A4%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85%20%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%88%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%202011.pdf>)

⁶⁸ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2011

Γράφημα 6⁶⁹

5.2.3 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2013⁷⁰

Η ελληνική οικονομία παρουσίασε περαιτέρω σημάδια σταθεροποίησης το τελευταίο τρίμηνο του 2013. Η επίτευξη πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και η εκτιμώμενη επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στον ισολογισμό της Γενικής Κυβέρνησης αποτελούν σημαντική εξέλιξη για την επιστροφή της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2014.

Οι προβλέψεις των πιστωτικών κινδύνων αυξήθηκαν σε €660εκ. το Δ' τρίμηνο του 2013, από €420εκ. το προηγούμενο τρίμηνο, με αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών κατά 130 μονάδες βάσης έναντι του προηγούμενου τριμήνου σε 50,1%. Τα συνολικά δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών ανήλθαν στο 29,4% του χαρτοφυλακίου, από 27,7% στο τέλος Σεπτεμβρίου. Τα νέα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών εξαιρουμένου του ΤΤ και της Proton διαμορφώθηκαν σε €542εκ., από €553εκ. το Γ' τρίμηνο. Η μείωση των νέων δανείων σε καθυστέρηση οφείλεται στα δάνεια προς ιδιώτες και στις χορηγήσεις του εξωτερικού, ενώ τα επιχειρηματικά δάνεια εξακολούθησαν να παρουσιάζουν μεταβλητότητα.

⁶⁹Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2011

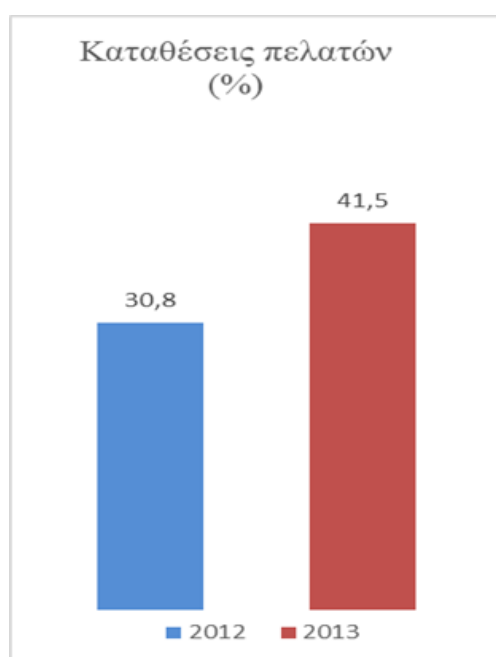
⁷⁰Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013,

(https://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/Eurobank_%CE%94%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF_%CE%A4%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85_%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%94%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%BC%CE%B7%CE%BD%CE%BF_2013.pdf)

Γράφημα 7⁷¹

Το συνολικό ενεργητικό διαμορφώθηκε σε €77,6δισ. στο τέλος του 2013. Οι χορηγήσεις προς πελάτες (προ προβλέψεων) ανήλθαν σε €53,5δισ., εκ των οποίων €45,0δισ. ήταν δάνεια στην Ελλάδα και €8,5δισ. δάνεια στο εξωτερικό. Οι χορηγήσεις προς επιχειρήσεις διαμορφώθηκαν σε €27,2δισ. Και αντιστοιχούσαν στο 51% του συνόλου των χορηγήσεων της Eurobank, ενώ τα δάνεια προς νοικοκυριά ανήλθαν σε €26,3δισ., με τα στεγαστικά δάνεια να αποτελούν το 35% και τα καταναλωτικά το 14% του συνολικού χαρτοφυλακίου.

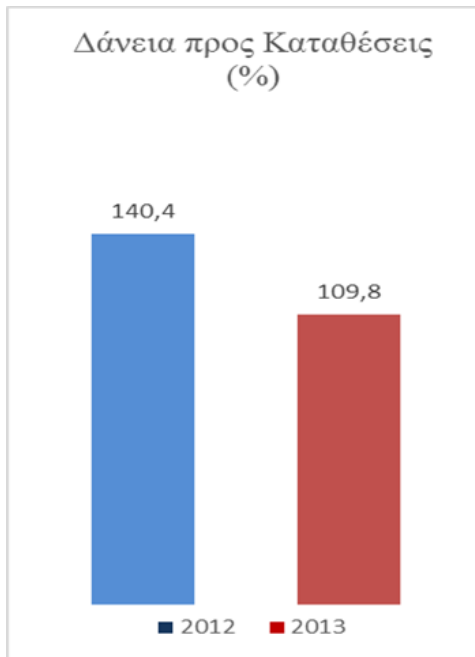

Γράφημα 8⁷²

Οι καταθέσεις πελατών διαμορφώθηκαν σε €41,5δισ. στο τέλος του 2013 (€32,9δισ. στην Ελλάδα και €8,6δισ. στο εξωτερικό). Οι καταθέσεις προθεσμίας μαζί με τα γeros αντιστοιχούν στο 67% των συνολικών καταθέσεων, ήτοι σε €27,9δισ., ενώ οι καταθέσεις ταμειυτηρίου και όψεως αποτελούν το 33%, ήτοι €13,7δισ.

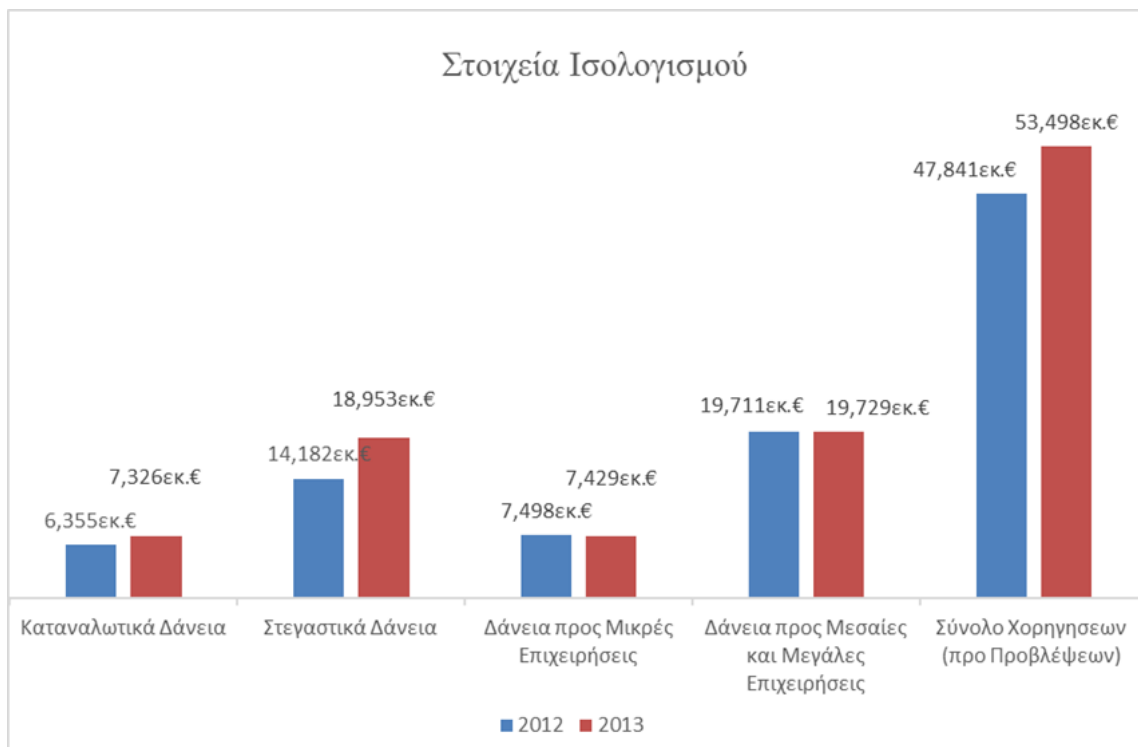
⁷¹Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013

⁷²Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013

Ως αποτέλεσμα της απομόχλευσης του ενεργητικού και της ενίσχυσης των καταθέσεων μετά και την ενσωμάτωση του ΤΤ και της Proton, ο λόγος των δανείων προς τις καταθέσεις βελτιώθηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε σε 109,8% στο τέλος του Δ τριμήνου 2013, από 140,4% που ήταν ένα χρόνο πριν. Στο εξωτερικό, οι καταθέσεις υπερέβησαν τις χορηγήσεις μετά από προβλέψεις, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στο 88,4%.

Γράφημα 9⁷³

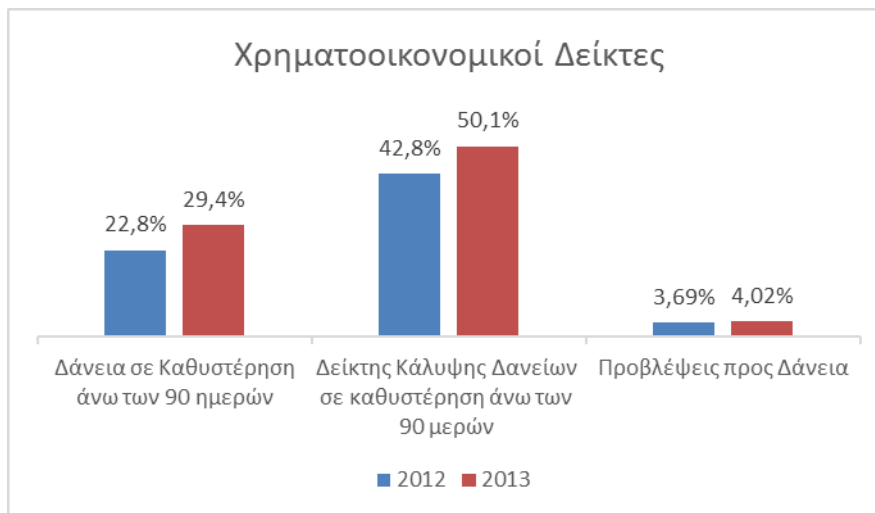

Γράφημα 10⁷⁴

Σύμφωνα με το σύνολο καταθέσεων του Δ τριμήνου από τα οικονομικά αποτελέσματα της Eurobank ανέρχεται στα 30,752εκ. το 2012 και στα 41,535εκ. το 2013.

⁷³ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013

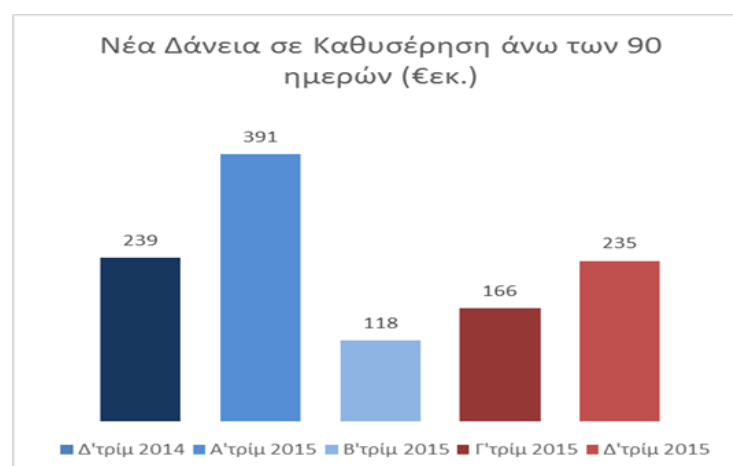
⁷⁴ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013

Γράφημα 10⁷⁵

5.2.4 Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank 2015⁷⁶

Οι οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα παραμένουν ιδιαίτερα αβέβαιες και μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών, επιβαρυνόμενες από τη χειροτέρευση του διεθνούς οικονομικού κλίματος. Η παράταση των διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές για την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης, σε συνδυασμό με το μεγάλο θέμα του προσφυγικού κύματος, διατηρούν κλίμα ρευστότητας και υπονομεύουν τις προσπάθειες για αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Η ταχεία θετική αντιμετώπισή τους, σε συνεργασία με τους Ευρωπαίους εταίρους, θα αποτελέσει σημείο καμπής για την ενίσχυση της σταθερότητας, τη βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και κεφαλαίων, ιδιαίτερα αναγκαίων για να καλύψουν το τεράστιο εγχώριο αποταμιευτικό και επενδυτικό κενό, και την έναρξη της συζήτησης για την περαιτέρω απομείωση του δημοσίου χρέους.

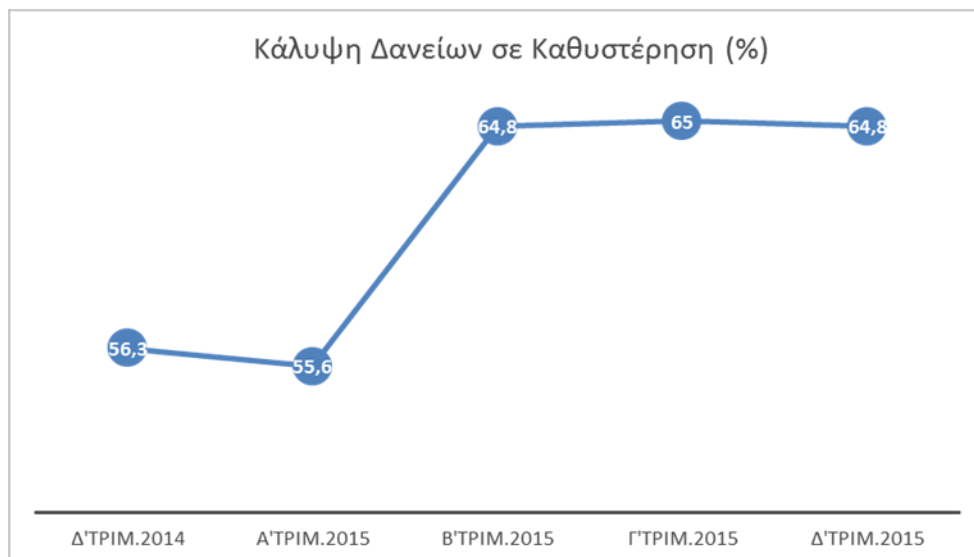

Γράφημα 12⁷⁷

⁷⁵ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2013

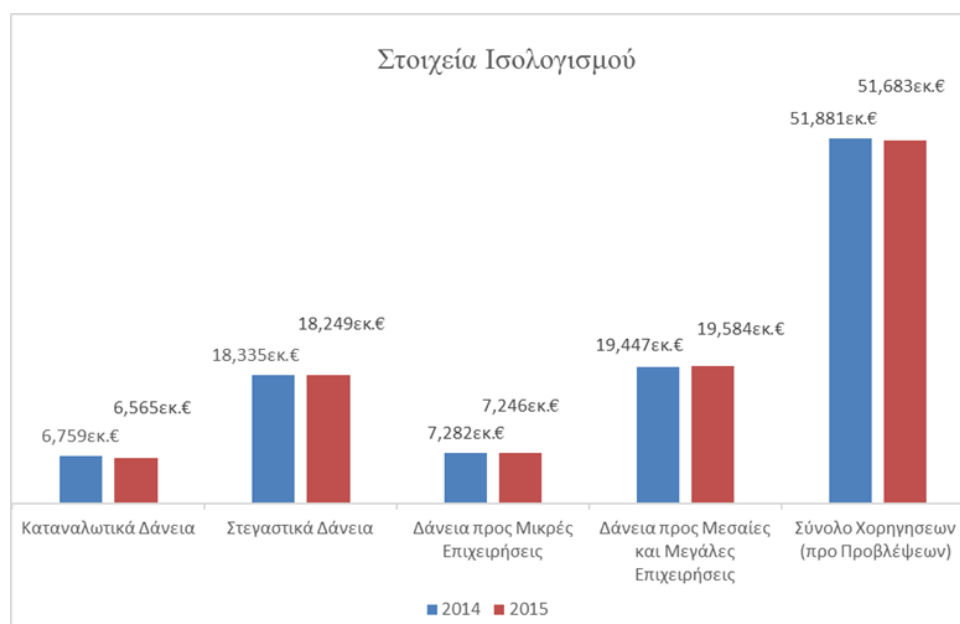
⁷⁶ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2015,

(https://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/FinancialResults2015_PressRelease_GR.pdf)

Γράφημα 13⁷⁸

Τα νέα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών στην Ελλάδα ανήλθαν σε €206εκ., το Δ' τρίμηνο, από €164εκ. το Γ' τρίμηνο, λόγω των επιχειρηματικών δανείων, ενώ τα νέα δάνεια σε καθυστέρηση για τον Όμιλο διαμορφώθηκαν σε €235εκ., από €166εκ. το Γ' τρίμηνο 2015. Τα δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών αποτελούσαν το 35,2% του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων στο τέλος Δεκεμβρίου 2015, από 35,0% στο τέλος Σεπτεμβρίου. Η κάλυψη των δανείων αυτών από προβλέψεις παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα και διαμορφώθηκε σε 64,8% στο τέλος Δεκεμβρίου.

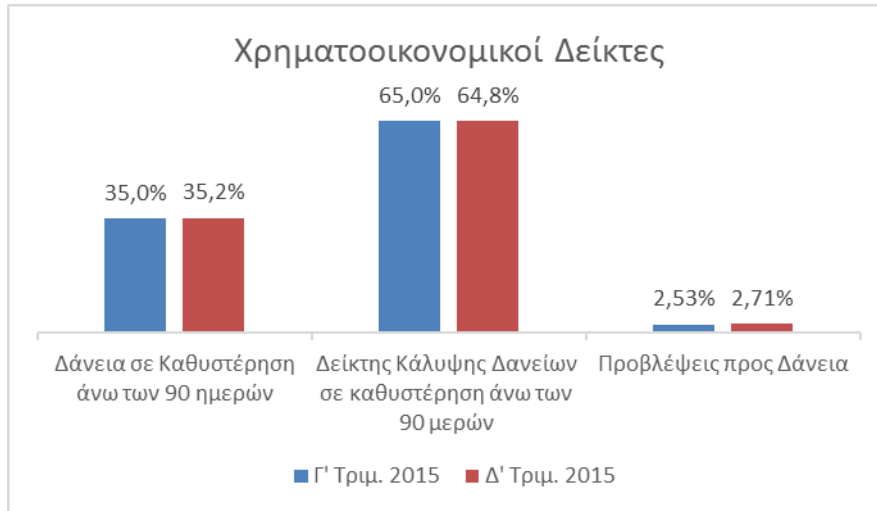

Γράφημα 14⁷⁹

⁷⁷ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2015

⁷⁸ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2015

⁷⁹ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2015

Γράφημα 15⁸⁰

Σύμφωνα με το σύνολο καταθέσεων του Δ τριμήνου από τα οικονομικά αποτελέσματα της Eurobank ανέρχεται στα 40,385εκ. το 2014 και στα 31,446εκ. το 2015.

⁸⁰ Πηγή: Οικονομικά Αποτελέσματα, Οικονομικές Καταστάσεις 2015

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η χορήγηση δανείων από τις τράπεζες προς επιχειρήσεις και ιδιώτες αποτελεί μία από τις βασικότερες λειτουργίες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επειδή τα δάνεια αυτά αποτελούν βασική πηγή εσόδων, παράλληλα συνεπάγονται και την μεγαλύτερη ανάληψη κινδύνου, την πιθανότητα δηλαδή ο δανειολήπτης να μην μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αποπληρωμής δανείου και να μην μπορεί να το πληρώσει.

Η αδυναμία αποπληρωμής του δανείου οδηγεί στην διαγραφή του από τον ισολογισμό της ζημιώνοντας έτσι την τράπεζα. Αυτό μπορεί να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην ομαλή λειτουργία της τράπεζας οδηγώντας σε μείωση των εσόδων της και σε κάποιες εξαιρετικές περιπτώσεις ακόμη και στο κλείσιμο της.

Για τον λόγο αυτό οι τράπεζες λαμβάνουν συνεχώς μέτρα για την όσο λιγότερη έκθεση της στον πιστωτικό κίνδυνο, με ταυτόχρονο στόχο την μεγιστοποίηση των κερδών της. Αξίζει να αναφερθεί στην παρούσα φάση ότι κάθε τράπεζα έχει τους δικούς της τρόπους και συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου καθώς επίσης και την δική της πολιτική ανάλογα πάντα και τις εντολές που θα έχει λάθει από την ανώτατη διοίκηση χωρίς αυτό, να σημαίνει ότι όλες οι τράπεζες δεν έχουν κάποιες κοινές κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες ισχύουν και είναι κοινές για όλες τις τράπεζες.

Κατά την διάρκεια της κρίσης και όσο αυτή άρχισε να επηρεάζει ολοένα και περισσότερο την οικονομία και το τραπεζικό σύστημα της χώρας, τόσο παρατηρούνταν ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση των κόκκινων δανείων, δάνεια δηλαδή τα οποία είναι αδύνατον να αποπληρωθεί η δόση τους από εκείνους που το έχουν πάρει.

Γι' αυτόν λοιπόν τον λόγο και για την διευκόλυνση των δανειοληπτών, τράπεζες όπως οι Eurobank, Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική Τράπεζα κλπ προέβησαν σε μία σειρά από ρυθμίσεις και διευκολύνσεις σε ευπαθείς ομάδες οι οποίες αδυνατούσαν να πληρώσουν την δόση και βρίσκονταν στα όρια της υποχρέωσης του, όπως μηδενισμό τόκων για κάποιο χρονικό διάστημα αλλά και επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου.

Σημαντική βοήθεια όπως αποδείχθηκε και στην πορεία αποδείχθηκε και ο νόμος 3869/2010 ο οποίος αφορούσε υπερχρεωμένα νοικοκυριά και προέβλεπε την ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Νόμος βάσει του οποίου μπορούσε να εξασφαλιστεί χαμηλότερη δόση προς όλες τις τραπεζικές οφειλές καθώς και μικρότερη δόση σε οποιοδήποτε τύπου δανείου το οποίο έχει προσημείωση σε ακίνητο, αλλά το σημαντικότερο ότι προβλέπει εξαίρεση πρώτης κατοικίας του δανειολήπτη από την ρευστοποίηση της περιουσίας του.

Όλα αυτά θα πρέπει να διέπονται και από τον Κώδικα Δεοντολογίας των τραπεζών ο οποίος αφορά τους χειρισμούς και τις διαδικασίες που οφείλουν τα Πιστωτικά Ιδρύματα (ΠΙ) απέναντι σε δανειολήπτες που έχουν καθυστερήσει την αποπληρωμή των οφειλών τους, θέτοντας τα βήματα που ακολουθούνται σε αυτή την περίπτωση.

Κλείνοντας, ο νέος Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών ενισχύει τα δικαιώματα των δανειοληπτών, εξασφαλίζει μεγαλύτερη διαφάνεια και ενδυναμώνει τα εργαλεία και τις διαδικασίες που οδηγούν οι ρυθμίσεις οι οποίες θα αντιστοιχούν στις πραγματικές δυνατότητες αποπληρωμής του δανείου από τους δανειολήπτες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ✓ Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος (2010), Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα.
- ✓ Πέτρος Τομαράς, Αθήνα (2010), Τραπεζικό Μάρκετινγκ.
- ✓ Μ. Αγγελάκης (1991), Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων, Β' Έκδοση, Ελληνική Ένωση Τραπεζών - Εκδόσεις - Χρηματοοικονομικά θέματα.
- ✓ Κοσμίδου Κ. & Ζοπουνίδης Κ., (2003), Τεχνοοικονομικές Αποφάσεις με Πολλαπλά Κριτήρια.
- ✓ Ζοπουνίδης Κ. και Λεμονάκης Χ. (2009), Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- ✓ Ιωάννης Γ. Ντόκας και Απόστολος Γ. Χριστόπουλος (2012), Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας.
- ✓ Κώστας Μελάς (2002), Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική.

Διαδίκτυο

- ✓ Για το Βιβλίο και τον Αναγνώστη, Ιστορική ανασκόπηση, Τράπεζα (http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%A4%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1#.CE.95.CE.AF.CE.B4.CE.B7_.CF.84.CF.81.CE.B1.CF.80.CE.B5.CE.B6.CF.8E.CE.BD).
- ✓ Η Τράπεζα της Ελλάδος, (<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>).
- ✓ Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Το Διοικητικό Συμβούλιο (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.el.html>).
- ✓ Είδηδανείου, The vermilion blog (<https://vermilion.wordpress.com/loan-types/>).
- ✓ Βικιπαίδεια (<https://el.wikipedia.org/wiki/Wiki>).
- ✓ Κόκκινα δάνεια (<http://ti-einai.gr/kokkina-daneia/>).
- ✓ Νόμος Κατσέλη 3869/10 (<http://www.iperxreomenanoikokiria.gr/%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%B7-3869-10/>).
- ✓ Τι προβλέπει ο Αναθεωρημένος Κώδικας Δεοντολογίας των Τραπεζών (ΚΔΤ). (<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/30515>).
- ✓ Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, (<https://www.euretirio.com/>).
- ✓ ICAP GROUP (<http://www.icap.gr/>)
- ✓ Κόκκινα δάνεια: Τα εμπόδια στη διαπραγμάτευση με τους θεσμούς, Θανάσης Κουκάκης , CNN Greece Α' μέρος. (<http://www.cnn.gr/premium/story/28097/kokkina-daneia-ta-empodia-sti-diapragmateysi-me-toys-thesmoys>).

- ✓ Κόκκινα δάνεια: Ποια πωλούνται, αντικίνητρα για τους κακοπληρωτές, , Θανάσης Κουκάκης, CNN Greece Β' μέρος, (<http://www.cnn.gr/premium/story/28255/o-xartis-ton-kokkinon-daneion>).
- ✓ Καλώς ήλθατε στην Eurobank, (<https://www.eurobank.gr/online/home/generic.aspx?id=1293&mid=1022&lang=gr>).
- ✓ Οικονομικά αποτελέσματα Eurobank, (<https://www.eurobank.gr/Online/Home/generic.aspx?id=30&mid=360&lang=gr>).

Ηλεκτρονικές πηγές

- ✓ Μ. Αγγελάκης (1991), Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων, Β' Έκδοση, Ελληνική Ένωση Τραπεζών - Εκδόσεις - Χρηματοοικονομικά θέματα, Αθήνα. (<http://www.hba.gr/5Ekdosis/BiblioDetails.asp?Mpage=4&id=22&etos=1991>).
- ✓ Πτυχιακή εργασία Ξανθάκη Παναγιώτα και Λούζη Αγλαΐα, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα χρηματοοικονομικής και ελεγκτικής, Καλαμάτα 2009 (http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/16476/SDO_XRHMEL_00436_Medium.pdf?sequence=1).
- ✓ Διπλωματική εργασία, Αναστασία Παχούμη, σχολή επιστημών διοίκησης επιχειρήσεων, τμήμα λογιστικής και χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Οκτώβρης 2014. (<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/16733/3/PachoumiAnastasiaMsc2013.pdf>).
- ✓ Πτυχιακή εργασία Ζαχαρίδης Γεώργιος και Τσιορλίνης Αντώνης, Σχολή διοίκησης και οικονομίας, τμήμα λογιστικής, Καβάλα 2011. (<http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/346/1/022011191.pdf>),
- ✓ Πτυχιακή εργασία Πανοπούλου Δήμητρα, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2011. (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2011/PanopoulouDimitra/attached-document-1308657625-286421-6171/Panopoulou2011.pdf>).
- ✓ Διπλωματική εργασία Κανάρης Α. Παπαναστασόπουλος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς (2010), Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων. (<http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/4379/Papanastasopoulos.pdf?sequence=3>).
- ✓ Πτυχιακή εργασία Χρήστος Μαρκόπουλος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2006, (<http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/1547/Markopoulos.pdf?sequence=3>).
- ✓ Γεώργιος Ντράγκας, Συστήματα Διαχείρισης Κινδύνου, (http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2007/george_ntragas.pdf).
- ✓ Δημήτρης Καινούργιου, “Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και VaR παράγωγα εργαλεία, Ελληνική Ένωση Τραπεζών (http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/deltia/4_2002/09.pdf).